

NO.14.
WESTFEST
HERZEGOWINA

ŠIROKI BRIJEG, OD 28. DO 30.07.2016.

WHFANZIN

Ožujsko[®]

Pivo

Ožujsko[®]

Pivo

Ožujsko[®]

Pivo

ŽIRI ZA KRATKU PRIČU WHF NO.14.

JOSIP MLAKIĆ

(Bugojno / BiH)

Rođen je 1964. godine u Bugojnu. Gimnaziju je završio u Uskoplju, a u Sarajevu je diplomirao na Strojarskom fakultetu te je po zanimanju strojarski inženjer. Prvo objavljeno djelo mu je zbirka priča Puževa kućica iz 1997. godine u izdanju Hrvatske uzdanice. Na natječaju malog izdavača Faust Vrančić 2000. zahvaljujući dobrim ocjenama i kritikama izdan mu je prvi roman pod naslovom Kad magle stanu. Drugi roman Živi i mrtvi izdan je 2002. godine. Za ovaj roman nagrađen je VBZ-ovom književnom nagradom koja je tada dodijeljena prvi put. Za isti roman 2003. godine dobiva nagradu Ksaver Šandor Gjalski i nagradu Zrinski. Za roman Tragom zmijske košuljice nagrađen je godišnjom stipendijom Ministarstva kulture RH, te nagradama Ivan Goran Kovačić i Kočićevo pero za 2007. godinu. Po nagrađivanom romanu Živi i mrtvi je snimljen istoimeni film za kojeg je Mlakić napisao scenarij, koji je 2007. nagrađen s osam Zlatnih arena na 54. Festivalu igranog filma u Puli. Također je napisao scenarij za nagrađivani film Tu (2003) redatelja Zrinka Ogreste, a prema njegovom romanu i scenariju snimljen je film Mrtve ribe plivaju na leđima redatelja Kristijana Milića. Za Branka Ištvančića napisao je scenarije prema romanima Čuvari mostova (Most na kraju svijeta) i Kad magle stanu. U Ištvančićevoj režiji snimljen je i kratki film prema Mlakićevoj priči Ponoćno sivo. Napisao je scenarij za film Imena višnje redatelja Branka Schmidta za koji je dobio Zlatnu arenu na 62. Pulskom filmskom festivalu održanom 2015. godine. Romani su mu prevedeni na njemački i slovenski jezik.

GORDAN NUHANović

(Vinkovci / Hrvatska)

Rođen 1968. godine u Vinkovcima. Devedesetih radio kao novinar u Globusu, Slobodnoj Dalmaciji, Danasu i Jutarnjem listu. Zbirku kratkih priča „Liga za opstanak“ objavio 2001. Nagrađen „Ivanom i Josipom Kozarcem“ za prijenac te nagradom „Slavić“ DHK za najbolju prvu knjigu u 2001. godini. „Liga za opstanak“ uvrštena je među pet najboljih proznih knjiga 2001. godine u izboru Jutarnjeg lista. 2003. godine objavio drugu zbirku priča „Bitka za svakog čovjeka“, a 2004. napisao monodramu „Što to ljudi govore iliti buka“ koju izvodi glumac Slavko Brankov. 2006. godine objavio roman „Posljednji dani panka“, 2009. roman „Vjerojatno zauvijek“, a treći roman, naslovljen „Agenti kulture“, u ljeto 2013. Knjige su mu prevedene na engleski i češki. Trenutno živi i radi u Zagrebu.

MAGDALENA VODOPIJA

(Pula / Hrvatska)

Magdalena Vodopija sudjelovala u organizaciji i programima mnogih kulturnih i estradnih manifestacija u Puli i Istri, a 1990. godine utemeljila je (bivšu) knjižaru Castropola (zajedno s ocem Boškom Obradovićem i Zoranom Vodopijom), pet godina kasnije pulski Sijam knjige u Istri i potom Udruhu Sa(n)jam knjige u Istri koja organizira Sijam knjige u Istri i Festival dječje knjige Monte Librić, knjižnu nagradu Kiklop, festival Polis... Kao direktorici Sa(n)jam knjige u Istri dodijeljene su joj dvije značajne nagrade: Nagrada Grada Pule 2004. godine i nagrada Istriana, za najuspješniju osobu u Istri u oblasti kulture 2008. godine.

EMIR IMAMOVIĆ PIRKE

(Tuzla / BiH)

Rođen je 1973. godine u Tuzli. Dugogodišnji je novinar, urednik, kolumnist i suradnik nekih od najznačajnijih medija u BiH, Hrvatskoj i Srbiji te dugogodišnji prijatelj WHF-a za kojeg kaže kako "ne boluje se od nekakvog nepotrebnog glamura" i da mu je namjera "da na nekoliko dana stvori ugodan mikrosvijet". Objavio četiri romana: „Jel neko vidio djevojčice, kurve ratne zločince, Tajna Doline piramida, Treće poluvrijeme i Vršenje dužnosti. Pirke je ujedno i direktor Festivala alternative i ljevice Šibenik (FALIŠ).

Urednik: Berislav Jurić

Grafički uredio: Nikola Galić

Lektor: Svak svoj majstor...

Tisak: Logotip, Široki Brijeg

Široki Brijeg, srpanj 2016.

DUG PUT

Mehmed Đedović (Kalesija / BiH)

Dugo je trajala ta vožnja a noć bila mračna i vlažna. Za volanom Muki, neiskusni vozač sa nedavno položenim vozačkim ispitom. To ga nije spriječilo da već ima nekoliko uspješnih nesreća. Stradala su uglavnom vozila i suvozači a Muki je nekim čudom prolazio neozlijeđen. Do njega, u 128 mici boje truhle višnje, kapetan prekookeanskog broda. Visok, krupan, crna kosa, krupne oči, velika usta, zubi ko održavane domine. Ime izbijedilo, kao i razlog zbog čega je sa nama u istom autu. Kapetan i Muki se nisu slagali ni kada su ulicom hodali pješice. Kad se sastave različiti karakteri, sijekaju varnice. Muki vozi, motor stenje, mijenjač krči pod nesigurnom rukom a kapetan dodaje ulje na vatru. Pazi, ne pretiči, koči, preblizu si, polako, put je ionako mokar, ko ti daje vozačku... Na zadnjem sjedištu Rile. Hladno mu je, umoran je od puta i njih dvojice koji se prepiru. Drži se po strani od rasprava u koje pokušavaju da ga uvuku, da on, kao odluči ko je u pravu. Umor je otupio Mukijeve reflekske. Poslije ponoći mrak je gust a od vlažnom puta se odbija svijetlo. Kapetan nekim čudom zadrijemao. Dotle Rile vidi sve detalje i one koji su ostali samo u njegovoj glavi. Poslije više ništa, ali zna da se nešto dogodilo, nešto ružno. Moreplovac gunda sarjivo: Ko me navrati da sa tobom sjednem u auto... Vidi ga Rile još samo jednom dok leži na sred puta sklopčan i krvav, Rile, ne kapetan. Devedesete su turobne godine, pa ni snovi koje je Rile iz njih iznosio nisu ništa bolji. Šta je to bilo? Otkud da mu baš kapetan dođe u san nakon toliko godina? Dan ranije je pomislio na njega. Razlog nije postojao. Donio ga vjetar iz devedesetih. Gdje li je taj čovjek, je li živ? Jeste, pomislio je na njega i ništa više. Onda mu je te večeri došao u san. Njih trojica u autu. Vozi Muki. Rile zaspao na zadnjem sjedištu, savlađao ga umor. Probudio se krvave glave, oko dva sata ujutro. Muki je udario u druga kola, zaspao za volanom i prošao neozlijeđen u sudaru. Stradao je samo Rile, još može napipati ožiljke na glavi. Kako li se zvao onaj kapetan? Je li uopšte bio kapetan ili se njemu samo činilo? Muki je u Beogradu, oženjen, dvoje djece, pliva nekako kroz mutnu rijeku i drži glavu nad vodom. Čuju se ponekad telefonom. Nazvao je nekoliko dana kasnije. Rile je bio za volanom, vraćao se iz Travnika. Sva njihova priča se svodila na praznu, šuplju, bezličnu razmjenu rečenica koje ne znače ništa. Odavno su im se putevi razili, ali Muki barem nazove, javi se, za razliku od Rileta. - Sjećaš li se ti njega? One noći kad smo se vraćali... Delnice, Gorski Kotar... Ti si vozio... Padala kiša... Sa nama je bio kapetan, nekog koga jedva paritim, samo sjena iz mraka... Sjećaš li se? - Naravno da znam. Ko bi zaboravio staro zakeralo. Te noći si ti najviše stradao... - Znaš li šta o njemu, gdje je, kuda je... - Znam sve, što pitaš? - Onako, nešto mi naupalo... - Zikro Žarić iz Živnica. Jeste, bio je kapetan broda. Mislim da

je poginuo negdje devedeset treće, kod Maglaja, valjda... - Jesi li siguran? - Ne znam, tako sam čuo. Progovorili su još neku riječ ali Rile se nije sjećao o čemu. U glavi mu je zvonilo. Poginuo. Te večeri se trzao u znoju. Sanjao je onaj isti san. Mračna noć, dug put, Muki vozi, a kapetan ga ispravlja i galami. Onda negdje iza, u plamenu, ona ista 128 mica truhle višnje i istih takvih pragova. Auto gori, a kiša pada li pada. Rile vidi samo kapetana, stoji pored kao da gleda film. Smješka se i vrti glavom. - Nismo ni znali kako nam je bilo lijepo, prommlja. Čuj lijepo, a gleda u kola u plamenu. - Mislim na one godine. Bili smo mladi i blesavi, samo tad i više nikad... Rile ga gleda i ne vjeruje. Otkud ti, pita ga. Ne znam otkud, to bi ti trebalo znati, ti sanjaš mene a ne ja tebe. Nije tužan, samo sliježe ramenima kao da kaže, šta je bilo, bilo je. - Znaš da sam mrtav? Čuo sam. Htjede reći žao mi je, ali se suzdrža. Nije se mogao sjetiti ni njegova imena. Znao bi da laže. Šta sad, upita a malo se plašio odgovora. Ništa, svako na svoju stranu. Dugo me niko nije pozvao, barem u san. Okrene se prema kolima koja više nisu gorjela. Klizila su ulicom, mijenjač je krčao, on pjenio na Mukiya a Rile se skupio na zadnjem sjedištu. - Nemoj da ti bude žao. Mi barem imamo čega da se sjećamo... Čuo je riječi moreplovca Zikre Žarića i probudio se. Noć je bila mračna i vlažna. Putem, ispod stana projuri 128 mica boje truhle višnje. Protirli oči, mora da mu se učinilo. Bilo je dva sata poslije ponoći.

SMISAO ŽIVOTA TOKOM NEDELJNOG JUTRA

Rade Končar Koturović (Beograd / Srbija)

Bilo je osam sati ujutru. Nedelja. Iz nekog nepoznatog razloga probudili smo se tako rano. Napolju je bio lep dan, sunce nam je ulazilo u oči, jer nismo spustili roletne. Amaterska greška, izgleda da se još nismo navikli na ovaj stan koji je na sunčanoj strani, u onom starom stanu nismo ni znali šta su roletne, mada, praktično nismo znali ni šta je sunce. Tako buvnovnog i razbijenog suncem koje mi je ulazilo u oči, tog jutra u osam sati ujutru, od svega što je mogla da me pita, ona je izabrala sledeće: - Šta ćeš sa svojim životom, šta ćemo mi zajedno sa svojim životima? Rekao sam joj, posle dugog razmišljanja: - Prvo ću spustiti roletne, pa ću skuhati jednu kafu, malo sladu, a za ostalo ćemo da vidimo kasnije. Čuo sam od nekih njenih sa Filozofskog (kul likovi, većinom, mada ima i budala) da ne postoje glupa pitanja. Ne znam u šta bih onda svrtao ovo pitanje.

Bilo je deset do osam. Već godinama se nedeljom budim u to vreme. Ne bih znala zašto to radim. Napolju je bilo lepo nedeljno prolećno jutro, samo mi je falila terasa od sto kvadrata, dva batlera, dve sestre, majka, zaposleni otac koji već žuri da pogleda imanje, tost, džem, kafa, cedena pomorandža i sveže nabrano cveće, pa da se osećam kao da sam ispala iz onih engleskih romana. U stvari ne znam da li su uopšte koristili pomorandže, a i verovatno bi i neki

čaj bio u igri. Nema veze. Zato mi imamo jedan veći prozor kroz koji mogu sasvim lagodno provući glavu, šta ćeš više. Pogled nam nije kao na imanju velike engleske vile, više ga čine druge zgrade, bučni automobili i nekoliko drveća. Gledala sam ga kako spava. Uvek su mu oči na pola otvorene, kada spava. I uvek mašem rukom ispred da vidim da li će reagovati. I dalje sam ubeđena da me nekad zajebeva. U osam se probudio. Žmirkao je svojim plavim očima, jer mu je sunce ulazilo u oči, a to ovima plavookima posebno smeta. Da bih ga razbudila, jer mi je bilo dosadno, postavila sam mu neko glupo pitanje, nešto o smislu života, znam da ga to nervira. U svakom slučaju, posle nekoliko minuta je već vrta vodu za kafu.

Dok sam išao prema toaletu, razmišljao sam se koliko mi znači tih dvadesetak minuta ujutru dok sam unutra, sam sa sobom. Ma i preko dana, taj toalet je jedna oaza mira. Baš ne volim da idem po tudim, najviše mrzim kad je hladno, nema veće muke. Sećam se da sam najbolje ućio u toaletu, svuda neka gužva, a unutra mir. Jedno vreme su moji roditelji mislili da nešto nije u redu sa mnom. Posle su to shvatili kao pubertet. Nema veze, važno je da su me ostavili na miru. Naravno, i tog jutra ona je opet ušla prva. Uvek se kratko zadrž, osim kada priča sa ogledalom. Jeste, da je nisam dobro upoznao pre nego što sam ućio taj njen običaj, mogao bih svašta da pomislim. Prislonio sam uvo na vrata. Pričala je. Pokucao sam, kako bih je požio, a i da se ne bi slučajno desilo da prođe kroz to ogledalo u dimenziju lks.

- Zauzeto! – viknula je.

Volim da popričam sa sobom. Većina ljudi ne priča na glas kad su sami, nekako im je to čudno. Meni se sviđa. I ovog jutra sam to uradila: „Oh, ponovo se srećemo, draga moja. Izgledaš odmorno, čujem da si se ranije probudila danas? Jesam, čak sam i lepo sanjala. Moram priznati da volim da bežim u san, jedino mesto u kome svaki trenutak biva isprepletan svim osećanjima koje tako vešto skrivam od sebe i drugih. U njemu se prepliću ljubav, fantazija, smeh, suze, krivica, radost, nostalgija, strah, koji nastupaju sasvim iznenada i bez prethodnog upozorenja, ostavljajući me u situaciji u kojoj ne znam šta me čeka iza sledećeg kutka podsvesti. Jedino u snu, potpuno nepredvidivo, mogu da se suočim sa onim što svakog časa priželjkujem, dok obavljam besmislene poslove koje mi nameće srova svakodnevnica, i isto tako, da se suočim sa onim čega se najviše bojim, sa onim što sam mislila da sam zaboravila, ili sa onim što sebi ne smrem da kažem, a stalno mi dolazi u misli. Tu, u snu, mogu činiti ono što nikada ne bih, ponovo otkrivajući sebe, onu sebe, koji se nalazi ispod sedimenata stvarnosti. San je lišen pravila, percepcije i perspektive za koje mislimo da su moguć, a samim tim i ispravni. San nije pod kontrolom, što ga čini retkim segment...“

Naravno, kao i svaki put, kucuo mi je na vrata. Tama kada sam ušla u fazon.

- Zauzeto – odgovorila sam, krajnje smireno, iako me je dosta izluđivalo njegovo požurivanje.

- Opet pričaš sa ogledalom, lepo sam ti rekao da ako hoćeš da glumiš de Nira ispred ogledala, barem skrat malo tekst, pući će nam ogledalo od tolike količine mudrosti kojom ga obasipaš.

- To može da se desi jedino ako ne može da podnese istinu koju mu bacam u lice, u stvari koju sebi bacam u lice, kapiraš, jer pričam zapravo sam sa sobom.

- Znao sam da će mi se ovo desiti, trebalo je da to shvatim još kada si mi na drugom sastanku pričala o egzistencijalizmu i marksizmu i kako se preko njih mogu razumeti savremene ljubavne veze, a čini mi se da si i feminizam čak pomenula.

- Sve si zapamtilo.

- To je moje prokletstvo.

- Voliš me budalo, priznai.

- Kriv sam.

Još jedno bezbrižno nedeljno jutro se polako završilo. Kako je prolazio dan, sve više sam počinjao da razmišljam o muci koja me čeka od ponedeljka, dosadnog i teškog posla, rasprave sa šefom i ostalim čarima srove svakodnevnice. Jedino što me održava ovih dana, jeste to što se budim pored nekog ko me razume i nekog koga volim, i ko mene, nadam se (u stvari znam), isto tako voli.

Nedelju možda i više mrzim od ponedeljka, jer znam šta me uskoro čeka. Tako je još od škole. Nije ponedeljak sam po sebi strašan kao dan, već ono što on označava. Znači obaveze, stres, preživljavanje ovog života. Jednog dana se nadam da će doći drugačiji svet u kome ni ponedeljak, ni škola, ni posao neće biti strasne stvari. Nadam se, iako znam da se to neće skoro desiti, da će svaki dan biti kao današnje jutro, da ću se buditi pored njega svakog dana, da ću ga malo zezati, da će napolju biti sunce, da neću brinuti o tome da je sutra ponedeljak. Volim ga, možda je i zato ovo jutro tako lepo, iako je sutra ponedeljak.

SOBA 208

Ružica Gasperov (Split / Hrvatska)

Ideja je bila njegova. Njoj se nije sviđala, ali popustila je kao i uvijek. Potrošiti novac na ovo može samo on. Sad će zbog njegovih fantazija spiskati nekoliko stotina kuna za jednu noć.

Soba 208. Proveli suu njoj pet dana jednog davnog proljeća gotovo ne ustajući iz kreveta. Milka se nasmiješi i odmahne rukom. Ja sam luda od njega, pomisli.

- Jesam li se dobro sitija ? – upita kad ugleda njen smijeh.

- A jes, – uzdahne. – Ti se uvijek dobro sitiš kad triba sprčkat lovu na gluposti.

- Nisu to gluposti. Ovde smo proveli medeni misec.

- E? I misliš da ćeš moć timbravat kartelu ka onda. Ajde, moj Andrija, samo ti se šempjarije motaju po glav.

Krevet je bio ulegnut, sive zavjese su tužno visjele, a luster bacao žuckasto svjetlo po oguljenim tapetama. Vornjalo je na prašinu i sredstvo za WC školjku. Otvori vrata kupatila i ne iznenadi se kad ugleda unutrašnjost.

- I za ovo ćeš ostavit pō pensije ? – reče prijekorno.

- Možemo i mi jedan put zafrajat. Nismo nikad.

- Baš si naša misto za frajlat!

- Pita sam te očemo li tamo, ti si rekla da ti je svejedno, i sad pizdiš. Uviki isto. S ničin nisi zadovoljna.

- A znaš da je ovo misto di ne moćš ne bit zadovoljan.

Pogotovo kad odlaziš.

- Ajde, ajde, nemoj uviki balit!

- Di'š me odvest na obid, a ? U pušku kužinu ? Oli čemo uzest po burek u šiptara i sest ispid zološkoga ? Je, baš bi mogli ispid zološkoga. Tamo nan i je misto. Simje i nas dva. Šta kažeš ?

- Kažen da si boja kad mučiš.

Andrija je bijesno izbacivao robu iz kofera od skaja. Bio je to stari kofer. Rijetko se koristio. Prvi put kad su išli na bračno putovanje. Dva puta kad je odlazio na operaciju na Rebroy i jedan put kad su išli u posjet kćeri Vinkici u Srbiju.

Vinkica im je bila jedinica. Udala se sretno, ali sreća im nije dugo trajala. Otišla je za mužem u Srbiju i nisu se vidjeli s njom više od pet godina. Onda je Andrija preko nekih rodaka uspio isposlovati nešto, Milka nije nikad shvatila što, pa su preko Madarske dokloparali do Sombora, pa do nekog sela pokraj Sombora, pa do zaseoka pokraj sela i tamo su našli Vinkicu. Muž ju je ostavio, a ona nije znala ni što bi ni kud bi, pa je čekala prst sudbine.

Andrija je uspio zavrtiti kolo sudbine i prebaciti Vinkicu i tek

rođenog unuka natrag u Hrvatsku. Pokušavao je objasniti što je sve morao učiniti, platiti i obećati, ali Milki je bilo jedino važno da se njena Vinkica vratila kući. Barem u prvih mjesec dana. Kasnije se ispostavilo da nije bilo ugodno slušati šaptanje po mjestu. Uvijek je bilo dobrih duša koje su dojavljivale tko je za Vinkicu rekao da je četnica kurba, a za maloga Dušana da je četničko kopolje.

- A mogli bi se i slikať sa šinjama? Je li da mi je ta dobra?

- Rekla san da začepiš. Šta nisi odma rekla da nećeš, pa bi ja uzeja jednu mladu sa sobom?

- Da mi je to vidit' pa umrit', – glasno se počne smijati Milka udarajući se dlanom po debeljoj butini. – Ti bi mladu? Pa da te srce prikinje? A šta da ti iščunči bateriju?

- Ne može se baterija tek tako iščunčit'. I šta ima da san je minja? Sad će durat dvi godine.

- Ma će durat samo za srce, ali za onu stvar neće, ludonjo stari.

- Ne paćaj se ti u onu stvar. Još bi moga dvi od dvajstipet.

- Ti? Dvi od dvajstipet? Falite me justa moja, – zapjeva Milka.

- Ganac san ti ja još, Milka moja, ma si ti postala stara slamarica.

- Ja stara slamarica? A vidi ove guzice, – počne se udarati dlanovima.

- Ka dvi putne borše. Cila si došla ka trabakul.

- Ajde, ajde, boje ti se poč istuširat.

- Koju gospu ću se tuširat? Oli se nisan doma okupa?

- Ma ja san luda od tebe, – odmahne Milka rukom, probere kroz robu na krevetu, izvadi nekoliko komada donjeg veša i ode u kupatilo.

Pogleda se u napuklo ogledalo. Ostarila je, baš je ostarila. A kako i neće? Što je sve prošla otkad se udala, dobro da je i živa. Najprije sjevka. Deset je godina brnila o njoj kao o djetetu, a ona ničim nije bila zadovoljna. Vinkica joj je dala sjedih. Bila je vražja kad je ušla u pubertet, a sam Bog zna kako su uspjele i jedna i druga preživjeti njenu srednju školu. Milka je odahnula kad se Vinkica udala, ali predah je kratko trajao. Na kraju se i Andrija razbolio. Vodi ga u Zagreb, vraćaj ga iz Zagreba, kupuj doktorima, kupuj sestrama. Prodao su najbolji komad zemlje za nikakav novac: samo da prežive. I sad taj mali. On će je u grob utjerati.

- Jesi li više? Piša mi se, – vikao je Andrija iz sobe.

- Pišaj! Ko ti smeta, – odgovori mu ulazeći pod tuš.

- A lude žene! Sad si se našla tuširat? Jesmo li rekli da ćemo do zološkoga?

- Vrag ti zološki odnja. Najprije ćemo u crkvu.

- Ma koju sad crkvu?

- U Svetog Duje, bome.

- A ne bi mogla u koju manju? Misiš da će te kardinal doč blagoslovit? Tebe i tvoj blesavi mozak!

- Ajde, ajde, muči kad nemaš šta pametno reć!

Zavjetovala se da će zapaliti svijeću u Sv. Duje, imenjaka njenog Dušana. Sad su ga zvali Duje. Upao je u loše društvo. Najprije je počeo piti. Poslije je čula, priča se po mjestu, da se i drogira. Ne zna ona je li to istina. Otkud bi znala kako izgleda kad je drogiran kad po cijeli dan spava. Govorila je Vinkici da ga stavi u red, ali Vinkica kao Vinkica. Obeća i ode. Ne zna ni što bi s njom. U ružnim je godinama. Sve joj smeta. Nervozna je. Stalno plaće. Navečer izađe, pa je nema po cijelu noć. Mandica od pokojnoga Tona joj je rekla u povjerenju da joj se čini da je vidila njezinu Vinkicu s Borisom.

Boris je ludonja. Pričaju da se bavi kriminalom. Neke kamate. Milka je sve pokušala. Išla je malome u školu. Nije pomoglo. Išla je kod don Ante. Plaćala mise, molila, bila u Rim s molitvenom grupom. Ništa. Duje sve gori. Vinkica još i više. Poslije svega, što je košta zapaliti svijeću dvije. Možda će pomoći, ali odmoći neće sigurno.

- I šta ćemo kad zapalimo svijeće? Očemo otić nas dva popit pivo?

- Budi Bog s tobom! – prekrsti se Milka. – Ja ću lokat pivo u srid bila dana? To samo tebi može past na pamet. Mogli bi malo pogledat izloge.

- Aj kvragu luda! Šta iman gledat izloge?

- Eto! Doveja si me ovde, potrošija pare i sad nemamo šta

činit. Boje bi bilo da smo ostali doma. Barem bi ušparali.

- Tija san ti učinit' jubav. Ne slavi se svaki dan pedeset godin braka.

- Neš' mi ti slavljenja! Doveja si me iz Miraca u Split i sad mi ne daš ni pogledat izloge.

- Ajde! Ko ti brani? Ti gledaj, a ja ću svojim puten.

Na tržnici je gužva. Sve je skupo, a opet jeftinije nego kod njih u mjestu. Hoda brzo prema vratima na kojima piše Otkup srebra i zlata. Najbolje cijene u gradu. Diskrecija zajamčena. Zastane, osvrne se i brzo klizne kroz vrata.

Prostorija je oskudno namještena. Na sredini je stol i dvije sjedalice sa strane.

- Dobar dan, – reče.

- Dobar dan, izvolite sjesti. Kako ste?

- A šta mislite kako kad moran prodat' ovo mižerje?

- Znam. Teška su vremena, – odrecitira čovjek.

- Teška, teška, moj šjor, a bit će i teža, jadni ti smo i čiji smo.

Koliko bi moga dobit za ovo?

Andrija zavrnu ruku u džep i izvadi nekoliko zlatnih privjesaka. Čovjek ih uzme, pogleda s jedne, pa s druge strane, uzme povećalo i zagleda se. Stavi crvenu kutijicu ispred sebe, pa svakim komadićem zlata zastruže po crnom kamenu. Zatim otvori bočicu i kistom lagano priđe po tragovima zlata. Pričeka trenutak, pa stavi zlato na vagu. Tri-stoosamaest kuna, reče. Andrija klimne i pričeka da čovjek izbroji novac, pa ga zgrabi, strpa u džep i izjuri iz prostorije ispalivši Dovidjenja. Nije pričekaio odgovor. Sram mu natjera crvenilo u lice.

Hoda ulicom gledajući u pod. Tristo kuna neće biti dovoljno.

Dulio je rekao da je malome posudio petsto, a tko zna tko bi ga sutra još mogao zaustaviti i pitati kad će mu vratiti onaj novac što mu ga je poslao po Duji. Nije ni prvi, a kako izgleda, neće biti ni zadnji put. Previše se taj mali otpustio od kraja. Zna da Andrija neće dozvoliti da im na kuću padne sramota.

Uvijek su vraćali svoje dugove, pa će tako biti i sad. Snač će se. Mora se snaći. Samo da Milka ne otkrije da je zlata sve manje. Nije ga nikad ni bilo puno. Nekoliko prstenova, narukvica, lančica i dva para naušnica. Ostao je još samo vjenčani prsten njegove pokojne matere.

Sjedili su na klupi, gledali duže i jeli čevape. Bili su im i ručak i večera.

- Jesi li se nagledala izloga? – upita kroz zalogaj.

- Jesam. Svega ima, samo para nema.

- Bit će svega, samo nas neće bit.

- Ajrme, šta su mi noge natekle, – podigne Milka nogu i okrene stopalom dva tri puta gore dolje.

- I ja sam se umorio.

- Di si ti bija?

- Tako, šeta gradom.

- Kad ćemo krenit nazad?

- Ja bi odma ujutro u osan. Kupit ćemo štagod na pazaru i idemo. Šta ćemo čekat podne.

- Onda, ajrme leć. Kasno je, – ustane polako s klupe i krene prema don Rive.

Andrija uzdahne, baci još jedan pogled prema Braču, pa krene za njom.

AUREOLA

Martin Majcenović (Zadar / Hrvatska)

Svaki Čobjev rođenan je isti. Nekakva šminkerska klupčina-krcata njegovimfrendovima i ljudima s posla. On stvarno zna puno ljudi, ali ti ljudi se međusobno ne znaju baš najbolje, pa onda to bude dosta kaotično, baš čudna atmosfera. Uglavnom se družu oni koji se znaju i to je to. Eventualno se spetljaju neki li i ženska koji se tek upoznaju, ali to je bilo češće kad smo studirali, zadnjih par godina je rijetko.

Ja uglavnom sjedim za šankom i pijem. Asja dode koji put do mene i onda tako malo pričamo. Svake godine pričamo sve više iako se vidamo sve manje. Ali ona priča sa svima. Ona voli društvo i voli ljude, za razliku od mene. Njoj Čobjevi rođenani budu kroz okej, svake godine mi govori

da zašto serem po Čobijevim rođendanima, da sam u kurcu i da sam nadrkan na cijeli svijet, pa tako i na Čobijeve rođendane. Ja joj kažem da nisam i da uopće ne serem toliko po njegovim rođendanima, da mu samo nisu baš nešto i da mi bude naporno gledat toliko različitih ljudi na jednom mjestu. Ona mi kaže da sam pička jer mu se bojim reći da su mu rođendani loši i odjebat ga, da je baš jedno što dođem i samo sjedim za šankom ko stari alik. Onda ja kažem da je u pravu i da sljedeće godine neću doći. Ali uvijek dođem.

Ovaj put je došla do mene malo ranije nego inače, bio sam možda tek na drugoj pivi.

- Jesi čuo? – pitala me.

- Šta?

- Da su prekinuli.

- Ko?

- Sara i onaj njezin, prekinuli su.

- Ma daj! Kad?

- Ima možda mjesec dana.

Otpio sam dobar gutljaj pive kad je to rekla. Dugo sam bio zaljubljen u Saru.

- Cijela drama ti je oko tog – kaže – Lik nije normalan! Znaš šta joj je počeo radit?

- Šta?

- E, lik nije normalan, lik je u zadnjih pola godine skroz zabrijao na vjeru i to, učlanio se u neku crkvu, neku kršćansku, ali ne katoličku nego neku ha-će kršćansku. Neku sektu, ne znam kako se zove!

- Jehovci, mormoni?

- Ma ne, neku čudnu, nisi nikad čuo za to, ne znam, nije bitno...

- Da, i? Pa ona je bar otvorena za druge stvari. – dometnem posrdno.

- Otvorena je kad ne pretjeruješ, a on je pretjerao! On nije normalan. Počeo je ići na te njihove mise, počeo je postit svakim pami danom, prestao je pit, dao je otkaz u firmi i reko da će ići u Afriku pomagat gladnoj djeci, kužiš, lik je skroz proživkao, skroz... Popizdila je, nije mogla više to trpit. I prestao ju je jebat, reko joj je da treba živjet u čistoći i da su dotad živjeli u grijehu...

Baš me iznenadilo to za njega, uvijekmi je djelovao ko čovjek na mjestu. Informatičar nekakav, radio u nekoj stranoj firmi, bavio se sportom... Rekao bi čovjek da ne zna koji je znak u horoskopu, a kamoli da brije na sekte i takve gluposti. Uglavnom, ta vijest mi je definitivno jedna od onih stvari kad se pitáš koji te film može sutra puknuti i skužiš da nikad ne možeš biti stoposto siguran sa samim sobom.

- Jesi ti sigurna da je to istina? – pitam Asja nakon što sam malo razmislilo.

- Pričala mi je Martina, znaš da je ona dobra s njom... Prolu-po lik totalno! Odjebala ga je kad više nije mogla, navodno to traje oko pola godine, znaš... – ponovi mi to opet, ko da je jako bitno što traje baš pola godine.

- Pa otkud mi to? Nešto mu se dogodilo?

- Pa ne znam, Martina kaže da je on imao dosta težak život i to... Kad je bio mali, našao je starog kako visi u podrumu!

Možda je to ostavilo trag na njemu!

- A u kurac! To je stvarno zajebrano, onda ima smisla...

- Šta ima smisla?

- Pa to je stvarno zajebrano i tragično. Mislim, samoubojstvo je zajebrano samo po sebi, a možeš mislit kako je to kad ko klinac nađeš starog kako visi... Još je lik dobro ispaio!

- Joj, ajde... Šta ga sad sažaljevaš, ko da se nećeš napit od sreće jer su prekinuli – počne me Asja lagano prcati. Ona uvijek tako.

- Zašto bi se napio? Svejedno mi je!

- Ne seri da ti je svejedno, cijelo vrijeme čekaš da se to dogodi... Češ joj se javit?

- Normalno da ne.

- Zašto ne?

- Jer me boli kurac za nju!

- Boli te kurac za nju? E stvarno si jadan, stari moj, a crmizdio si za njom, htio si se ubit kad su prohodali...

- Boli me kurac za nju! – Izderem se, a ona me pogleda s

nekim sažaljenjem. Odjednom složi svoju nježnu facu koju slaže u stvarno rijetkim trenucima.

- Boli te kurac... – otpije pivo – a zašto se onda pjeniše?

- Oprosti... – smirim se – Pjeninse jer se pjenim. Ne treba mi sad da mi plaće kako joj je teško u životu, znam takve koje tek izadu iz veze.

Naručim pelin za sebe i nju pa malo ušutimo.

- Je l' ikad išta bilo između vas dvoje? – pita me. Uvijek me to pita kad spomenemo Saru. I uvijek joj kažem da nije, nikad ne pitam zašto me uvijek to pita.

- Ali stvarno smo se puno družili neko vrijeme – uvijek to nadodam, ko da je to neki važan podatak u cijeloj priči i ko da ona to već ne zna.

- Dobro, javi joj se. Kaže Martina da je stvarno u kurcu.

- Neću. – kažem još jednom – neću još. Možda malo kasnije kad više ne bude sveže! Ne bi se čudio da opet prohodaju.

- Neće.

- Kako znaš?

- Pa neće! Lik je možda već u Africi.

Onda opet malo šutimo, i to nekako pretjerano dramatično.

Da nas neko gleda sa strane mislio bi da smo par koji se porječkao. Možda i jesmo neka vrsta para, platonskog nekakvog. Često se pitam kako to da nismo nikad završili zajedno i kako bi bilo da jesmo. Ali uvijek zaključim da je bolje što nismo.

- Kako si ti? – pitam je.

- A ono, okej... Pokušavam dogovoriti neki posao u Švedskoj. Čujem se s likom preko Skajpa, moglo bi proći!

- U Švedskoj?

- Da, njegovanje staraca po kućama. Navodno je jako dobro plaćeno! Odem na par godina, zaradim pare i vratim se nazad! Ili se ne vratim, svejedno.

- Kako misliš njegovanje staraca?

- Prematanje, hranjenje, pranje guzica, drkanje kurca ako treba... Šta ti nije jasno?

- Al zašto?

- Kako zašto? Pet godina ne mogu naći posao, nego se jeberm s honorarima... Pun mi je kurac, ne da mi se više!

- Jesi dobro razmislila?

- Ne. Bolje da sve dogovorim prije nego dobro razmislim! – kaže to jako afektirano, opet me malo naživcirala.

Došao je pelin i brzo smo ga drmnuli. Lagano me zagrlila i digla se od stola. Išla se javit nekom liku kojeg je upoznala prošle godine. Uvijek tako ode i onda ja čekam ostatak večeri da opet dode do mene. I uvijek sa mnom bude nekako malo tužna i z jebalo se uspije prebaciti na nekakvu sreću i bez problema s ekipom pokrene novi razgovor. Takva je Asja, ne znam kako joj to uspije.

Taj lik je bio masnokos i neugledan, s blago izdeformiranom facom. Mislimda je svima neugodno pričati s njim osim Asji. Ona je uvijek prihvaćala odbačene, zato valjda i može to raditi u Švedskoj. Tamo će za koji mjesec stareljama stavljati žlicu s mljevenim lososom u usta, oni će im čangrizavi gundati kako je stavila premalo ulja, a ona će se potpuno smirena vraćati u kuhinju da stavi još jednu kap. Istovremeno, nekoliko tisuća kilometara dalje, Sarin bivši će stavljati u usta žlicu riže djetetu s izbačenim očima i nadutim trbuhom. To mi se učinilo dosta smislenije, pa sam prvi put osjetio nešto pozitivno prema tom njezinom bivšem, neko razumijevanje i empatiju.

„Pa gde si, frende?!“ – lupio me Čobi po ramenu, naručio još jedno pivo za mene i par pica za druge. To je bilo tipično njegovo kurčevito retoričko pitanje. Uopće mu se nije razgovaralo sa mnom, javio se tek tako.

Asja je baš dugo pričala s masnokosim. Buljio sam u njih dvoje dok u klub nisu ušli jedan stariji lik i mlada ženska koje sam negdje već jednom vidio. Onda sam počeo buljiti u njih. On ima sigurno četrdeset, a ona teško da je punoljetna. On ima dugu masnu kosu, lika kolko i godina i nema zube. Ona je zgodna. Sitna i crvenokosa. Njih dvoje su plesali na sredini iako je malo ljudi plesalo. Njih dvoje je potpuno bolio

kurac što ih svi gledamo i što bi on mogao završiti u zatvoru zbog nje. Ona ga je žvalila odlučno i beskompromisno, a on je nju odlučno i beskompromisno hatao za guzove. Ona je vrisnula kao su pustili Nirvanu, a on ju je uzeo za bokove i vrtio dok se oboje nisu srušili. Svima je bilo neugodno kad se on sagnuo i gladio po glavi svoju jednu malu mučenicu dok je ona lagano jaukala.

Brzo su se digli i otišli. Kad su izlazili, njega je baš zabjesnula svjetlost reflektora i na trenutak je izgledalo kao da ima aureolu iznad glave. Izgledao je ko Isus. I kad ju je gladio po glavi dok je ležala na podu, isto je izgledao baš nekako isusovski. Možda je to iznad glave bila stvarno aureola. Neki ljudi sa sobom nose aureolu koja im se aktivira u kriznim trenucima. Aktivirala se i Sarinom bivšem, možda bi se aktivirala meni da sam bio sa Sarom.

Pio sam pivo i kontemplirao o aureolama. Asja je jako dugo pričala s masnokosim, nije više dolazila do mene. Mislim da je njezina aureola uvijek aktivna. Asja je divna.

TU SI

Karla Kraljević (Široki Brijeg / BiH)

Jokan je zaključao stara drvena kućna vrata i krenuo put sela. Već na desetoj koraku na njegovo staro, mršavo, koštunjavo lice s dubokim borama spustila se kap kiše.

„Samo sam te čekao!“, izusti.

Zadnjih petnaest godina na današnji dan uvijek je kišilo. Vratio se nazad, uzeo kišobran i misni šešir te nastavio pohod svojoj Mari. U jednoj ruci držao je kišobran, a u drugoj nježno držao buket svježe ubranih crvenih ruža. Radničkim rukama s dubokim žuljevima od kopanja po vinogradima te posutim smeđim mrljama nježno je držao najdraže cvijeće svoje supruge. Pogledao je u cipele na kojima bijahu oslikane prve kapi kiše i ponosno se nasmijeo trljajući prstima i pljuvačkom o svoje odijelo.

„Moj Jokane, uvijek budi čist. Ako je nešto i staro, to nije zamiriti, ali ako smrdiš i ako si neuredan to je ruglo i za kuću i dicu“, prisjetio se riječi koju mu je njegova Mara izgovarala prilikom spremanja na misu.

Koračajući prema selu prisjetio se i vremena kada je zajedno s ocem išao ovim putem isprobiti svoju Maru. Bio je siguran u svoje osjećaje i ljubav koju i dandanas osjeća na spomen njezinog imena.

„Joko, znaš li u šta se upuštaš? Imat ženu nije samo ono malo kreveta u čošli! Prema ženi i dici imaš obaveze, gladna usta ne mole!“, prisjećao se kako mu je govorio otac.

Jokan je bio siguran u svoje osjećaje. Želio je ostatak svog života provesti s Marom još od trenutka kada ju je prvi put ugledao. Pojavila se u njegovom životu prije točno pedeset i sedam godina. Lijepa Mara s dugom crnom kosom, očima nebesko-plave boje, prekrasna stasa. U dugim danima košnje shvatio je da se i on sviđa njoj te su se obećali jedno drugom.

„Dugačija su to bila vremena...“, pomisli Jokan.

Danima je sjedio sa svojom Marom pričajući o životu koji ih čeka. I prije nego su se uzeli znali su da im neće biti lako, da će puno puta pasti na ispitu života, ali odlučili su ostati jedno uz drugo.

Život je bio nemilosrdan, po cijeli dan u zemlji s koricom kruha, ali s puno duha. Jokan je radio kao nadničar, a onda kad su kupili prvi komad zemlje imali su konačno i svoj usjev.

„Sve bih ponovio“, mislio je.

„Faljen Isus, Jokane. Je li prošla godina?“, upita Matan, susjed iz sela.

„Pozdravi je i od mene“, doda.

„Navijeke“, odzdravi Jokan.

„A je, moj Matane. Vrime leti i evo prođe godina. Oću, Hvala ti!“, stidljivo izusti.

Stao bi Jokan malo popričati s Matanom, ali znao je što on, kao i cijelo selo misli o njegovim posjetima svake godine. No, imao je Jokan dovoljno godina u svom tijelu. Nekad bi

se i obazirao, ali je s godinama shvatio da je jedino sveto u njegovom životu bila ona. Njegova srića, njegova Mara. Živio je pošteno, uvažavajući i poštujući izbor svakog seljani-na. Kada je Mara otišla probali su se oni upletati.

„Jokane, nemoj biti sam, imaš još godina pred sobom“,

govorili su mu.

Oni nisu znali da on ni jedan dan nije bio sam. Njegova Mara je uvijek bila tu, u svakoj njegovoj nedoumici i neznanju. Njegovoj večeri i svitanju. Svaka figura koju je ona postavila svojom rukom ostala je na svom mjestu. Čak bi Joko nekad znao i zamjeriti svojim kćerima koje su čišćenjem pomaknule neke od njih. Bez obzira na smrt, Mara je ostala u toj kući. Bila je i bit će i dalje jedina vladarica Jokinog srca, Jokinke kuće.

Švake godine na današnji dan, tako zadnjih petnaest godina, Joko je išao k njoj proslaviti dan njihovog vjenčanja. Prvih godina su ga kćeri pokušavale zaustaviti u njegovoj nakani.

„Tata, pa slaviti ćemo ovdje, ne moraš prijeći toliki put“,

govorile su.

„Ne, ne...“, nije se dao stari Joko.

„Tamo sam je zadnji put ostavio i tamo idem k njoj“, dodao je.

Probale su ga odvesti autom, ali Joko to nije dopuštao.

„Danas želim biti nasamo s njom. Uzalud vam trud svirači“, u šali bi im znao odgovoriti.

Prije samog ulaska u selo prostralo se malo groblje. Jokan se prekrizi, pokloni svim mrtvima i krene zapadno prema grobu svoje Mare. Stigao je do groba s kamenom pločom na kojem piše Mara Kraljević. Podno grobnog raspela blistala se klica svježeg cvijeća.

„Ovo su sigurno one moje tri. Mare, naše cure, naše lipotice“, progundao je.

Dok je dodirivao kamenu ploču, s njegovog lica padne suza.

„Nije ovo suza, Mare. Kiša još pada...“, pravdao se Joko.

Znao je da njegova Mara čuje otkucanje njegova srca, svaku njegovu misao... I pode Joko svojoj Mari pričati naširoko o djeci, unucima, duhanu, žitu, stoci... o seljanima. Prisjetio se i onih dana koje je skoro zaboravio. Životnih borbi i kušnji. Nije mu nedostajalo samo ono dobro što se zbil, već ono s Marom. S njom je i ono loše bilo dobro.

„Blećino stara, opet tugu u se zbijaš“, mislio je.

„Sve je to bilo lako s tobom, moja Mare. Ti si bila moj vjeter, moja snaga. Volim te i voljet ću te do zadnjeg svog daha.“

Čekaj me, brzo ću ja“, govorio je dok se spremao cvijeće za svoju voljenu.

Položio je buket crvenih ruža na kamenu ploču i ispružio svoje umorno tijelo. Sklopio je oči i krenuo putem koji ga je čekao. Putem prema svojoj ljubavi, svojoj Mari.

Istinska ljubav nije ni tjelesna, ni romantična. Istinska ljubav je prihvaćanje svega što je bilo, što jest, što će biti i što neće biti.

Najsretniji ljudi ne moraju imati najbolje od svega. Oni će napraviti najbolje od svega što imaju.

PAŠČAD: KATARZA

Denis i Anita Perić (Varaždin / Hrvatska)

Bihorci su se često selili u Tursku.

Neko odseli od mahnite pameti. Neko je lijen, ne radi zemlju, pa misli tamo će se raditi sama. Neko za inat svojim rođacima. Neko bježi od sirotinje, neko od zuluma, od poraza, od teška vremena – a neko ne zna ni zbog čega seli, vidi tako od drugoga.

Poneki tamo i ne stignu: pomru u putu, ili se izgube, ili ponekad vrata natrag – bos, goli, golglavi, gladni – bez pameti. Ponekom uz put ukradu djevojku. Obično u hanu. Zaratilo. Krenuli Sead i Lejla nekamo daleko od rata, jer u ratu nema ništa, nije rat za ljude. Zakonačije negdje na putu, sidoše na večeru; ode Sead po nešto u sobu, pa se vrati, kadli, Lejla nema za stolom. Gdje je, pita. Ne znamo, odvrte. Došla nekako trojica, nepoznati, ugodno popričali s

njom. Odjednom nema ni njihov ni Lejle.

Više od 20 godina tražio je otmicare. Putovao. Pitao. Prerušavao se. Navlačio razne uniforme, ne da bi ratovao, nego da bi upoznao ljude koji bi možda poznavali otmicare. Rat nije za ljude, ali u ratu čuješ svašta. Sele ljudi. Pričaju. Mnoge stvari dolaze na vidjelo. Neki koji trguju robom vezani su uz neke koji ratuju. Makar i ratovali međusobno. Svijet je malen, a što ne bi malen bio i onaj njegov djelić kog su Jugoslavijom zvali. Postupno, sklapao je Sead mozaik, i saznao za svu trojicu. Jedan nestade u Africi. Drugi poginuo u ratu. Treći je u Münchenu, Rahim se zove. Čuo je Sead za njega još u Rašiji. Da je taj Rahim vodio mutne posle u Beranama i preko u Bosni: poker automati, sitna droga... Pa oružje, vamo-tamo, malo za Kosovare, malo za sve koji imaju da plate. Tako nastavio i u Njemačkoj.

Sjeo je kraj njega za šank. Naručio piće, na njemačkom. Konobarica, hladna: njoj su sve „Jugošvajne“ isti. Namjerno, Sead kaže na svom jeziku, poluglasno, ali dovoljno glasno da ga Rahim čuje:

„E ne bi ti meni ni pola sata konobarila dolje u Rašiji“.

Okrene se Rahim, nasmiješi se Seadu, pa ga pita:

„Zemo, a?“

I sve tako: „Ja sam Rahim“, „otkuda si“, „šta radiš“...

I krene priča, krenu pića. Treba Rahim ljude za poslove, naše ljude, povjerljive. Sead kanda zainteresiran. Sve u njemu bubri, kipti, hoće da pukne, ali pravi se miran, sluša, pravi se da mu je drago. Pozove Rahima da podrobnije o svemu popričaju sutradan, u maloj kući koju je unajmio i u čijemu mu je podrumu iskopao grob.

Onesvjestio je Rahima čim je ovaj ušao.

Dok eto ti delije. Zelen čurak na njemu, zelena čalrna, ni puške ni noža u rukama. I veli on vojsci: hajte vi, veli, svojim kućama, svojim ženama, a ja ću sam biti s Grkom. I sam se bje, izistine.

Sjetio se Sead tog odlomka iz Čamilova romana pa obojio lice u zeleno. Kao Hulk iz filma. Da užasne Rahima kad ovaj dođe k sebi.

Probudi se Rahim: vidi da leži u nekom lijesu, drvenom. Ne može da mrdne. Otvor mu samo od tjemena do vrata, da vidi van. Iznad glave ukaže mu se zeleno lice. Premre, misli da sanja. Ali to nije noćna mora. To je Sead, zelena lica. Šuti Sead, gleda netremice. Sjeti se Rahim zelenog delije iz legendi. I sjeti se nečega iz onog romana koji su čitali svi, pa i oni koji ništa ne čitaju, „Bihorci“, a glasi ovako: Digne se jedan težak malj, dignu se, a ti ga Hatka, gledaš ozdo, pa tup! – tebe u glavu, i kroz sedam katova zermalja protjera te taj malj i u prah učini.

Rahim gleda kako zeleni Sead uzima malj. Srce hoće da mu iskoči. Sead podigne malj, kao Thor iz filma. Rahim sklopi oči.

Ali ne udari ga Sead u glavu, nego tup! – po drvu, posred lijesa. Drvo pukne, ali pukne i drvo ispod Rahima, i Rahim propadne u neki drugi lijes, ispod prvog. Od toga što je propao slomi se i drvo ispod Rahima u drugom lijesu. I tako više puta: tri, četiri, pet, šest, sedam... Činilo se Rahimu beskrajno, kao da će u pakao propasti.

I propadne Rahim kroz sedam katova; polomi se, izubija, i opet se onesvjesti.

Pomućio se Sead da iskopa grob u zemljanom podu i da u njega smjesti sedam lijesova, od lagana drveta, jedan na drugoga. Ali neće još ostaviti Rahima u grobu.

Probudi se Rahim opet, a sad leži na nekom stolu, vezan kaiševima, ali ionako ne može da se makne. Boli ga kao da su mu sve kosti popucale, ali nisu sve, no mnogo ih jest. Silno ga boli u dnu kičme, sa strane. I ne vidi dobro. Nije da vidi mutno, nego izmahnuto.

No zeleni Sead nije izmahnut; tu je, opet mu je prišao i gleda ga šutke, odozgo. Sead šuti, ne pita čak ni za Lejlu. Zna Sead odavno, u srcu, da Lejla nije više na ovome svijetu.

Iz metalne činije Sead dignu nešto grozno, ljigavo. Rahim povraća.

Sead prstom pokaže udno svoje kičme, a onda na Rahima.

Rahim shvati da je to nešto ljigavo njegov bubreg. Da mu ga je Sead izvadio.

Rahim zavapi, počne da plače kao malo dijete. Počne da priča k'o baba, kroza suze: da ne zna čime se Seadu zamjerio, ali da sa švercom organa nije imao ništa. Da, uzimali su djevojke i slali ih u Evropu, da se kurvaju, ali taj su pos'o onda drugi vodili, a što je bilo s curama, ne zna, nije to bio njegov pos'o...

Iako nije do boga držao, Rahim se pomoli, zaštie da ovo prode, da ga Sead dokrajči što prije. I sjeti se opet romana „Bihorci“.

A bog je kadar... Njemu hvala! Opet te stvori i stavi pod malj. Ti Hatema Sinanova. I kud gledaš? Gledaš u malj. Nema da vrdas tamo i ovamo, i nemaš dva oka, nego jedno oko, i to jedno na vrh tvoje glave. Pa taj malj tup, i tup, sve u tvoju glavu i u to oko...

Preneraženom Rahimu pričinu se da ima samo jedno oko i da će mu ga Sead izbiti maljem.

Sead dignu malj povrh Rahimova čela. I kaže:

„Pseto“.

I zamahne.

I ne spusti malj na Rahimovo čelo, nego kraj sebe.

Sead promotri Rahima čudno, naginjući glavu, kao životinje ponekad motre ljude.

„Dosta je“, proborbi Sead. „Dosta je bilo. Svega.“

I iscjedi na pod sadržaj činije.

Rahim uvidje da to nije njegov bubreg, nego svinske iznutrice. „Svajneiderarjen“, kažu Nijemci. Zvuči kao „Svajnerarjen“. Jugošvajnerarjen.

Rahim plače, jauče, nemušto zahvaljuje Seadu; i njemu i bogu i sebi samom zaklinje se da će se promijeniti, okajati grijeha.

Seadu ne padne na pamet ništa, samo stih nekog benda osamdesetih: Idi za svojom sudbinom. I ne vraćaj se više.

I ja ću tako, pomisli.

Bog uzima, ali bog i daje.

Od tog dana kad je uvidio da je bog – pa i čovjek – uistinu kadar sve, pa i oprostiti, Rahim se doista promijenio. Počeo je zaradivati na pristojan način, pomagao ljude u nevolji, one koji su u Njemačku pristigli s područja bivše Juge, tražeći im posao mimo podzemnih kanala i balkanskih ruta.

Ne shvaća Rahim je li se Sead one strašne noći pomirio s njime, ali se Rahim pomirio s bogom i sa samim sobom.

Bog uzima, ali bog i daje – kako kome.

I Sead se promijenio. Vratio se u Rašiju i ostatak života proveo usamljeno, mučaljivo. Ali ne zna nitko je li se pomirio s ikime. Ne zna ni Sead.

Dok je jednog poslijepodneva lutao ulicom, netko ga zovnu. „Šarkooo... Koliko to, jedan, imaju godina? Mnogo, bahl!“ – A pseto se ni sad ne obazre. „Pusti ti mene da ja idem putem...“ I išlo je mirno, onako kao što samo ideo starci. Zagledalo se u pticu na platu, stajalo dugo, i najzad čuñnulo. Ptica je po platu skakutala, prhkala krilima, i pjevala, pa uzletjela visoko u škak, otrpćena njegovim očima. Tada se i šarov pokrenuo, nimalo tužan ni veseo, no ozbiljan, umoran, star.

OD SVADBE DO SVADBE

Petar Čorić (Podstrana / Hrvatska)

Otvorio sam kuvertu. Noge su mi se odsjekle, mozak napravio trostruki aksl. Da su unutra bili nalazi da sam trudan manje bih se iznenadio. U kuverti je bila pozivnica na Nena-dovo vjenčanje. Ma da sam i s trojkama...

Neno je moj mlađi brat. Za razliku od Predraga, koji je stariji. Neno, kako mi kaže majka, ganja karijeru. On je policajac. Predrag nastavlja očev san, stvara gazdinstvo. Samo mu je malo zapelo, nije ni njemačka građevina što je nekad bila. Zapasao je temelje od 140 kvadrata, sazidao, nalio ploču i sad to stoji tako nasred sela, čeka bolje dane. Od 2008-me. A selo se podsmehuje.

Nenad se ženi. Ruku pomirenja očekivao sam od matere, no došla je od njega. Što je tu je. Odlučio sam popričati

sa Mirnom, što ona misli. Jer ja sam jedno mislio a drugo osjećao. Mirna je rekla da je to moja stvar, ona jest uvrijeđena, ali pričaju će preke, to konačna odluka je moja. Odlučio sam prihvatiti ruku pomirenja. Imali smo devet dana za spremati se, a jedan da odgovorimo na poziv. Nije mi bilo jednostavno pojmiti da se otac napokon pomirio sa mojim životnim izborima. Jer stvari kao hoćemo li zvat davno umrlog brata na vjenčanje prvo se pitaju njega. A za njega, mrtvi su mrtvi. Uglavnom.

Počeo je s faksom. Uhvatio sam ga, ja umoran od putovanja iz Zagreba, za stolom. Večerao je uz dnevnik. Sačekao sam vremensku prognozu. Upisao sam defektologiju, rekao sam. Sta ti je to?, umočio je kruh u salatu. Objasnio sam mu. Ukratko. Onda je on meni objasnio u još kraće. Studij je trošak, rekao je, i ako š studirat nešto pametno, ekonomiju ili međčinu, čaća plaća, a te pizdarije, defektor, profesor, novinar ovo ono, eeeeerade ću za te pare kupit bika pa ga po dermecin bosti! Mislio je ozbiljno. Slegnuo sam ramenima i postao noćni čuvar. Zato i jesam završio u roku. I šta š ti? Proučavat defekte, kad završiš. Pitao bi me svaki put kad bih došao na praznike. Ne, ja ću upisat magisterij pa ću defekte odobravat. Bit ću inspektor. Smijao bi se svojoj fori, no onda bi ga moja uhvatila za grkljan.

Na četvrtjo godini upoznao sam Mirnu. Apsolventicakoristike. Odmah smo klinkuli. Uklopili kao dvije susjedne puzzle. Otvorili u totalnoj simbiozi. Ja kažem, dobar je ovaj Arsenal samo..., a ona nastavi: ... da se brže otvaraju. Mi smo ljubavnici, prijatelji, par. Ne čitamo si misli, mi ih osjećamo. Išlo nas je kao na traci, prvo podstarnarstvo, drugo, diploma, posao ja posao ona, kredit za stan. Na Ljubljanskoj. Dvije, mada pješćirām, stanice tramvaja od mog posla, Mirnin je bio još bliži.

Ušao sam u kuću smrdljiv od autobusa. Stari je sjedio za večerom i gledao dokumentarac jer na dnevniku samo lažu. Stari, kupili smo stan. Di? Na Knežiji. Kog vraga nisi mene prvo pita? Sta ti znaš o stanovima? O Zagrebu? Više od tebe. Pa sad ti vodi bitku, objašnjavaj nešto...

Jednu je noć Mirnu nešto presjeklo ispod pupka. Kao cirkularnom pilom, rekla je. Trčeci sam je odnio do taksija. U naručju. Mirna ima pedeset i dva kila, nije to bio neki epski pothvat. Ali sam se usrao. Jutro sam dočekao u čekaonici. Mirna je stabilno sad, operacija je bila teška, ali sve je u redu, ... - uljepšao mi je doktor jutro, ... Ali teško ćete imat djecu. - pa mi ga naglo uništio. Nema djece, gotovo, džaba smo smišljali imena.

Mirna je pala u depresiju. Nije ni meni bilo lako. Da joj dignem moral zaporosio sam je. Za mene to ionako nije bio pitanje. Ljubav je bitna... Par dana je dramatizirala, no na kraju sam je nagovorio. Došlo je vrijeme da javimo mojima. Autobus za selo vozi tako da uvijek stignem na dnevnik. Valjda su ponovo manje lagali, stari ga je pratio. Sa žlicom gulaša pod nosom. Čaća, ženim se. Odmah je počeo organizirati: nademo se dan ranije, svi moji, nek viđi selo, pa idemo po mladuu. Nasmijao sam se. Idemo svaki sa svojim kumom iz stana ravno u matičara. Ja pet minuta ranije. Rigao je vatru, urlao, no nije postojalo oruđe ni tehnika da me razuvjeri. Jer, odmah sam mu rekao, naš pir, naša lova, naš dir. Poludio je ponovo kad sam mu rekao da nema tri stotine uzvanika, nego večera za kumove i obitelji, a poslije parti za ekipu. Slobodno mogu s nama, imamo dva DJ-a. Spominjao je pretke, običaje, dugove, tradiciju, čak i UDBU. Majka je kukumekala do nebesa. Ponovio sam mu ono pir, dir, lova. Neće on to trpit, demonstrativno se pokupio u birtiju. I ja isto. Srećom u selu postoje dvije.

Upoznali su Mirnu. Sve pet, sve super, aj lipo šta studira naš jezik, šta svira taj saksofon i radi karate, aiii, još i zna po' Priradovica napamet?! I Osupnuli su se. Onda mi je izletjelo da ćemo teško imat djecu - Muk. Sa u zraku zastale očeve žlice juha je kapala u tanjur, majčina se samo istresla. - Kako to misliš?, sabrao se. - Lipo, ne možemo. - Ono, od operacije, jel? - normalno da je u čacinom svijetu

uvijek problem u ženi. Ne može on napraviti neplodnog sina. Klimnuo sam.

- Sine, maloj svaka čast, al' ti si blesan! A loza?

Imao je tri unuke, i brat Predrag je upravo ponovo radio na unučiću. Računao sam na njega. S punim pravom, on je očev preslik. Neće stat štancatjedicu dok ne dođe mali Ante. Majka je nestala od stola, ili moli ili plače, ili oboje. Brat Nenad, u selu tada već policajac od renomea, me upitao ko se lud ženi a da mlada nije trudna? Šaptom, ali dovoljno glasno da ga Mirna čuje. Pokupili smo se dan ranije.

Otišao sam dole ponovo, nakon dva tjedna, radi dokumenta. Dočekao me ugašeni televizor i upaljeni stari. Priča se po selu da se ne ženim u crkvi. Nisam, Mirna je ateist. I? Sad si stvarno pri tra! Šta će dica bit? Po svoj prilici, zarezao sam, dice ni neće bit! Neš mi nekrsta u kuću, zaurloao je, prevrnulo stol, i pljunuo da on više sina nema. Slegnuo sam ramenima i pokupio se.

Starog afekt drži jako dugo. Kad ti je ponos veći od mogućnosti, kad ti je selo bitnije od sreće, uvijek si i u nekom afektu. Nazvao sam tek iz Zagreba. Majka mi je uvrijeđeno spustila slušalicu. Sutra me nazvala i sama, standardna priča, znaš oca, malo nagao, koji mi je vrag, nekrst i nerotkinja, šta će selo reć. Naravno, čim sam joj krenuo objašnjavati, spustila je slušalicu.

Uskoro je nazvao Neno i rekao mi da više nisam član porodice, da me se stari odrekao. Tako da ne računam ni na njivu ni na komad vinograda. Pa, iskreno, nisam ni računao. Gradim život u Zagrebu. Na vjenčanje od mojih nije došao nitko. Stari je i rodbini objasnio da više nisam pripadnik plemena.

Mirna je dobila novi posao. U Dubravi. Trebalo je kupiti auto, da brže stigne na posao i još mi se brže vati. O autima ne znam ništa. O traktorima još koliko toliko. Pozvao sam kolegu Blaža, on se u svakog vraga razumije, u aute posebno. Jurili smo u oglasnikom po gradu, cjenkali, svadali, dodavali gas, gledali ulje, pipali sjedala... Pir se bližio i mislio sam da bi bilo zgodno doći dole vlastitim prijevozom. Izabrao sam, odnosno, Blaž mi je rekao da izaberem, crvenu malu Toyotu. U petak smo utrpali torbe u auto, na zadnje sjedalo stavili poklon za mladenca, objesili moje odijelo na rukohvat i krenuli. Ranije da možemo putem stajati na sva ona mjesta na koja šoferi autobusa nisu stajali. Došli smo u selo predvečer. Kuća je bila okićena, baloni, cvijeće, zastave, krčao je nekakav cd plejer, čuo sam ga s početka ulice. Na stolici je stajala harmonika. Srećom harmonikaš je bio negdje drugdje. Neno, zacakljenih očiju zapovjedio mi je da parkiram unazad. Tamo gdje stara majka stoji. Vozio sam polako i u retrovizoru gledao majku. Širilja je oči i piljila u zadnji kraj toyote, izrasla lica kao da tamo čući vanzemaljac. Onda se odjednom uspravila, stavila ruku na čelo i stropoštala se. U nesvijest, naravno. Prvi je pritrčao Neno, ja za njim. Dolazila je sebi. Dignu sam pogled i sve shvatio. Kupili smo auto od mladog para, imali su bebu. I naljepnicu nad branikom. Beba u autu. Opet objašnjavanje.

Svadba ko svadba. Što trješniji to suzdržaniji sugovornici, slavjeničke pjesme, harmonikaš zvijezda večeri, prvo pjesma o ubijanju susjeda a odmah zatim ratnička pjesma istih tih susjeda... Jedva sam čekao da završi. Sutra popodne sjeli smo u auto. Do tad smo baljezgali gluposti, glumili da se ništa nije dogodilo, a svi smo zapravo stajali u sjeni očeve eskapade i mog, iz njihove perspektive, budalesarja. Izljubio sam se samo s majkom, sa muškarcima samo rukovanje. Ne bih li shvatio svoje postupke, valjda. Večer je bila ugodna, čak i u Lici. Zaustavili smo se na prijevaju, pauza za kavu iz termose, sumrak je bojao Pješivicu u roza, skrli smo iz plastike. Moram skinut tu naljepnicu, rekao sam Mirni, neće mi mater svaki put padat u nesvijest. Mirna je odložila šalicu na kamen, prila mi i zagrlila s leđa. Ne, ne moraš, šapnula je. I zagrlila me još jače, najjače na svijetu...

DOME, SLATKI DOME

Mina Belovuković (Beograd / Srbija)

Kada predete prag naše osunčane kuće, od privremenih stanara možete zapaziti samo dobroćudne paukove koji stoje u ćoškovima bave se svojim poslom. Dočekaće vas nasmejana žena, skupaće vam kafu dok oko vas budu skakula njena četiri umiljata deteta. Nakon prijatnog razgovora i smeja izaći ćete, zatvorite vrata ovog blagoslovenog doma i još jednom će se potvrditi da je moja priča slatka, dečija laž. Ipak, ovo što ću vam ja ispričati je daleko od slatkog a još dalje od laži, pružam vam голу istinu ove kuće, od temelja do krova.

Kuća u kojoj živim menja svoju funkciju u zavisnosti od doba dana. Ona je dom i svratište, protiv toga nemam ništa. Problem je u tome kada se transformiše u ratište, kada dolazi do krvoprolića i istinskog straha. Postoji još jedna caka, ja nemam jednu majku već pet. I od svega najviše mi je žao naših zidova, šta sve moraju da vide i čuju, kakve udarce da pretrpe i knike da upiju, a oni stoje hrabri i skamenjeni u novom iščekivanju.

Krenimo večeras u obilazak. Čovek koji pre sumraka zatvori za sobom vrata ovog demonskog bunkera može se smatrati srećnikom. Šetaće ulicom obasjanom plavetnilom meseca, u moru biljnih mirisa. Ali, sa druge strane zida bubašvabe, kao i svake noći, kreću u svoju patrolu okupane mrakom, uživajući u nedostatku svetlosti. Svojim širokavim pipcima gamižu gde stignu, ulaze u obuću i trče ispod cipelnika (mislim da im je to glavna baza), ulaze u odeću u kupatilu, mile uz zidove u potrazi za hranom. Rat počinje. Jedna od majki kreće u borbu protiv neuništive čete njihovim najvećim neprijateljem, takozvanom zlatnom papučom. Ako bolje načuljite uši, do ponoći možete čuti dečiju vrisku i poklike, majčino škrgutanje zuba i tup udarac papuče. Stonoge, uhlaže i ose su prijateljski nastrojene, njih ne diramo. Mravi svrate da pokupe smeće kada se nagomila, pa puštamo i njih. Insekte udumljava druga majka, verujem, jer prva ih ne podnosi. Znače, nikad ne možete biti sigurni koja je majka trenutno na slobodi, jer su sve one u jednoj osobi, onoj nasmejanoj ženi sa početka priče što vam kupa kafu. Dobra stvar u tome bila bi dobijanje pet puta više džeparca, samo što ni jedna nema para, a loša je to što nikada ne znate sa kojom pričate i koja će kad iskočiti.

Uspela sam da razvijem određeni sistem. Kada izlazim iz kuće kao da se upali neki alarm i onda dobijem Ko? Kad? Gde? Kako? Zašto? Seriju pitanja. Dovoljno je da odaberete odgovor na samo jedno, ostale četiri će momentalno nestati i ostaće ona majka na čije ste pitanje odgovorili. To će je zadovoljiti taman dok zbrišete. Nakon nekog vremena pozove da pita gde sam, i narediti da se iz ovih stopa vratim kući. Obično sačekam pa javim sledeću da ću ostatu malo duže. U povratku se stirim da gonić bubašvaba preda papuču onoj najredjoj: blagoj, punoj razumevanja i ljubavi. Kada predete prag naše osunčane kuće, ne ostavljajte ciple u cipelarniku, ne gledajte decu i majku u oči. Zadržite se tek toliko da ohrabrite zidove i zahvalite pauku na marljivom radu, a onda bežite. Bežite i ne okrićte se. I zapamtite: nikada, ali NIKADA nemojte ni pomisliti da zavirite na tavan.

MEFISTO I GITA

Zdenka Maltar (Novi Marof / Hrvatska)

–Moj novi stan nalazi se na katu stare obnovljene zgrade. Od bivših vlasnika u stanu nije ostalo ništa osim jednog lusteru u dnevnom boravku. Nije mi se posebno sviđao, ali nisam ga imao vremena zamijeniti. Kad sam se useliodonio sam samo veliki krevet i računalo. Odmah sam zavolio tišinu te zgrade debelih zidova. Za sunčanih popodneva otvorio bih vrata terase i uživao u pitčijem orkestru. Naime, iz zgrade je park koji se proteže daleko van grada. Osim mene u zgradi živi moja susjeda Ljubica, stara točno devedesetšest godina.

Ostali stanovnici prazni. Susjeda Ljubica je zanimljiva osoba, ponekad bi zajedno popili kavu: – Zovite me Amalija, jer to je moje pravo ime, samo me župnik krivo zapisao Ljubica. Rodena sam u proljeće, cvale su ljubičice. Priopovedali su moj gospodin tatek, kad su me došli dati zapisati, na župnikovom stolu bila je mala vazica s ljubičicama i on se zagledao u njih i zapisal me Ljubica. A lijepo mu je rekel moj gospodin tatek, mala nek bude Amalija. Ti stari župniki sumislili da sve znaaju, a ljudistihtneznaju – uvijek bi dodala gospoda Ljubica – Amalija u tu svoju priču o imenu.

–Kak spite sused u novom stanu, jel sve u redu? Ako nekaj nije, samo mi recite, ja slabo ćujem, možda previše pojačam seriju.

–Ne, ništa se ne čuje. Nekada je i pretiho, grobna tišina – rekao sam.

–A ne, nemojte spominjati groblje u mojoj prisutnosti. Ipak sam ja jedna stoljetna dama – našalila bi se gospoda Ljubica – Amalija.

– Ali, zapravo, potpuno krivo govorim. Oprostite doktore, ovo je nebitno za cijeli ovaj slučaj.

Moj novi stan, kao ni gospoda Amalija nemaju nikakve veze s ovim što mi se događa. Mislim da je problem nastao kad su došle mačke. Prva je došla Gita. Sretao sam je više od mjesec dana na ulicama. Bila je bijela kao ljetni oblak, samo su joj šape bile crne. Hodala je poput balerine. Za kišnih dana skrivala se na tržnici u kartonskim kutijama. Više puta osjećao sam kako hoda za mnomo, ali kad bih se okrenuo šmugnula bi u okolna dvorišta. Kad je došla zima čuo sam jednog predvečerja njeno žalosno jaukanje. Bilo je kao kad dijete jauče. Donio sam je u stan, iako nikada nisam imao kućnog ljubimca. Nije bila plašljiva. Kupio sam knjige o mačkama, obavili smo veterinaru, sveli mijaukanje na podnošljivu mjeru. Spavala je skupčana u košari za mačke. Dane je provodila nepomično gledajući luster u dnevnom boravku, bila je opčinjena tim starinskim stalakima i zlatnim nitima. Voljela je gledati kroz prozor ili u odblesak svjetlosti koji se mijenja. Tada nisam primijetio nikakvo čudno ponašanje na toj mački. Mogla je biti igrurica od porculana – još uvijek mirnim glasom govorio je poznati matematičar svome doktoru.

–Mefisto me jednog snježnog dana dočekaao ispred ulaznih vrata. Nije mijauckao, izgledao je samouvjeren. Bio je siguran da ću ga pustiti na toplo i nahraniti. Ogroman je to bio mačor, prepreden i samovoljan. Imao je crvenu ogrlicu oko vrata, na njoj je pisalo Mefisto pa sam ga i ja tako zvala. Dao sam oglaš, ali vlasnik se nikada nije javio. Često sam radio do kasno u noć. Mačke bi me dočele najčešće u dnevnom boravku gledajući u luster ili na prozoru promatrajući svijetla. Vrata balkona sam im ostavljao otvorena, ali nikada nisu dugo izbivali iz kuće. Mefisto je bio opaki ubojica. Lovio je ptice u parku. Volio se pohvaliti svojim ulovom pa bi mi pticu ostavio pred vratima. Povišenim i uzurjanim glasom sam mu objašnjavao kako to ne smije činiti, ali nije reagirao. Njegovi su lovački nagoni bili jači. Gospoda Amalija nije voljela mačke. Kad bi se približila Giti, ona bi se nakostriješila. Mefisto se pravio da je ne vidi, kao da je stvar.

–Znače sused, budemo kavicu popili kod mene, ne podnosim onaj mački miris pri vama – znala bi reći. Obično stariji ljudi vole mačke, ali gospoda Amalija nije bila tipična stara gospoda. I možda ja ne bih danas bio ovdje da gospoda Amalija nije proširila tu priču o mačkama. – Znače, u vašem stanu posljednja je živjela jedna ruska balerina – progovorila je povjerljivim glasom. – Bila je puno mlađa od mene. A prebogata. Stan je bio krcat umjetninama. I ona je imala mačke. Čak dapače, bila je u neakvom udruženju za spas ostavljenih mačaka. – Trebao sam tada prekinuti staru gospodu u njenoj priči. Siguran sam doktore, da sam to učinio, sada ne bih bio ovdje. – Taj Mefisto je možda čak njen mačak. Ne znam kako dugo žive mačke, ali kad je umrla, zapravo se fundala, mačke su njezini nećaci razdijelili okolo. Čujte, kakav je vrijedan namještaj imala, a tek nakit. Čini mi se da sam znala čuti kako ona zove Mefisto, Mefisto. A koga bi drugoga zvala tak nek mačka. Ne bi valjda ljubavnika zvala

Mefisto. Mi vam se nismo baš družile, bile smona dobar dan i kak ste. Bila je prava balerina, graciozna, a lepakakgreh. Čudno se društvo tu skupljalo, umjetnički svijet uglavnom ne živi u stvarnom svijetu. Ali teško je podnosila ono žensko doba, bila je u promjeni, a mislila je da joj je trideset. Ima osoba na ovom svijetu kojima kao da je određeno da se upropaste i kojima se ne može pomoći. Vidjela sam takvih u životu. Takav ja jednog jutra čujem, hitna pomoć, žamor izludom na štenge. A ona već na nosilima, pokrta s platfom, znate već kako to ide. Rekli su mi da se obesila za luster u dnevnom boravku. Sve su pobrali njezini nećaci, umjetnine, nakit, jedino su taj luster ostavili, malo su vam praznovjerni, ali vaša sreća jer to je murano kristal s zlatnim nitima. No, priča tu nije gotova – nastavila je gospoda Amalija.

– Mačke su pozabili u stanu, mislite da su mijaule, me ne, kak hipnotizirane te su mačke gledale u murano luster. Zakaj je ona to napravila? Jedna takva balerina, tko bi znal. Ali ako je luster uklet, mačke to osjete, zar ne? Nemojte si sad vi nekaj zamišljati – potapšala me prijateljski po leđima gospoda Amalija.

– Tu noć oka nisam sklopio. Mefisto je imao prepreden pogled. Cijelu noć on i Gita sjedili su i gledali u luster. Bio sam siguran, oni su tu već živjeli prije mene, ruska balerina bila je njihova gazdarica. Kako su me samo zarobile te mačke, ali ne samo one, luster je postao malo opsesija, neprestano mislim o njemu. Na poslu mi je stalno u podsvijesti. U posljednje vrijeme prati me slika ruske balerine kako visi na lusteru. Sram me priznati doktore, već sam stavio stolicu ispod lusteru, stao na nju i rukama se objesio o luster, ali nisam pao, to je čvrsto kao čelik. Mačke su sjedile ispod i gledale što se događa. Nikad nisam bio praznovjeren, matematički sam tip, radim s računalima, ali svojim mislima zagospodarile su dvije mačke i jedan luster. Prodajam stan, zajedno s lusterom. Gospoda Amalija mi kaže kako sam dobro odlučio. – Znaite sused nije ruska balerina jedina kaj je tu tak tragično skončala – dodala je kao usput ta stara vještica. – To je bilo previše čak i za mene. Pitam se koja je njena uloga u toj priči. Ali nisam zato tu gospodine doktore, to će se riješiti, ali što ću s mačkama? One me prate. Gita graciozna i Mefisto opakog pogleda. Siguran sam, mačke su navele rusku balerinu na samoubojstvo. Zamalo i mene neki dan kad sam konopac za planinarenje prebacio preko lusteru. Kako ću pobjeći od njihovog sveprisutnog mačjeg pogleda? Recite doktore, kako istjerati tu opsesivnu misao iz glave? Nervozni mi je glasom pitao poznati matematičar. Nakon mjesec dana od hospitalizacije matematičara N. u klinici za psihijatriju, njegovog je doktora potražila gospoda Ljubica. – Doktore, ja sam Ljubica, zapravo Amalija, suseda vašeg pacijenta, mojeg dragog prijatelja matematičara. Zna-te, malo mu se zmešalo, kak i ne bi od tog ludog života, ja sam odmah znala da bude tu završil čim je počel pominjati nekakve mačke, a bogec niti za sebe nije imal vremena. No, htela bih mu reći, jučer je zapraf jedan veliki crni mačorodoštel pred našu zgradu i tam je čekal cijeli dan. Ublil me malcu pticu sjenicu i donesl meni pred vrata. Eto, takvi su vam mački. Nigdar ih nisam imala rada.

U SVOM SVETU

Zoran Škiljević (Beograd / Srbija)

Od onih sam šljakera kojima ni posle neverovatnih dvestet godina udomaćenog staža gužvanje, makljaža i ostale šozofrenije u prevozu tokom jutarnjeg špica, nisu i najverovatnije nikada i neće postati dnevna rutina. Dan danas kad treba da podem na posao nije mi do života. I čim uđem u moju dvadesetodvojk, psujem i sebe i svet dok me ne prođe uja, i jadam se što sad ne brojim recimo dvadeset jednu-dve kao onda kada je sve bilo drugačije i kada su se pred mojim sveta gladnim očima otvarale obećavajuće perspektive. Stvarno da sad imam tih dvadeset jednu-dve, zasigurno ne bih bio ovako namrgoden i gorak kao danas recimo, onda

mi ništa ne bi smetalo kao što mi sad sve smeta. Ništa mi ne bi išlo na nerve kao što me, primerice, sad užasno nervira ovaj mamlaz što stoji pored mene i ne drži se za šipku kao sav ostali svet, nego se klati levo-desno kao rekvizit u mario-netskom pozorištu i svako malo mune nekog što laktom što ramenom, pa malo-malo zakači i mene, neki put jako, pravu u rebra, a neki put me dohvati samo ovlav.

Klipan jedan, u ovakvoj gužvi da poludiš, gde jedan drugom bukvale sedimo na vratu, nabio genije slušalice u uši i fučka mu se za sve, pa povrh svega našao se pametan još i da igra igricu na svom mobilnom telefonu, nekome od onih najnovije generacije, koliko vidim, sa ekranom kao knjiga. Ne ispušta ga iz ruku, trola fura li fura a on igra li igra, ne prestaje. Za nas naravno ne haje, nas ko šljivi.

Kažem vam: moron moronski!

Psujem ga sve u šesnaest, svi mi, koga god je stigao da potkači što laktom što ramenom, ali briga njega. Fučka se njemu što šoferu boli pištolj što putnici nisu džakovi krompira pa vozi kao surmanut, tera on lepo i dalje po svom, samo nam udeli po koji pogled marke odjebite i nastavlja da cupka i da igra igricu na mobilnom kao da nema pojma gde se nalazi – letuja negde u svom svetu pa je pustio na volju i duhu i telu – kao da nije u trolejbusi broj 22. koji saobraća na liniji Kruševačka – Studentski Trg i obratno.

Drogirant, reče neko. Takav smo narod, volimo svakome da prišlemo nešto i ako za to ima i ako nema povoda. Koješta su tako govorili i za mene kad sam bio u njegovim godinama, pa i da sam drogirant. Imao sam još dužu kosu nego on, to je onda bilo u velikoj modi, nigde nisam išao bez vokrmena, sluške su mi bile nešto kao znak raspoznavanja, i cupkao sam kao i on u ritmu muzike koju najviše volim i gde je tome mesto i gde nije. Naročito tamno gde nije.

Da sam sad njegovih godina – prode mi kroz glavu – i ja bih garant bio u svom svetu i, tako, mlatio u troli sve oko sebe i baš bi me bilo briga da li sam nekoga slučajno nagazio i sa svojih stotinu i kusur kila i odvalio mu šapu, pa nesretnik, pošto ne može normalno da hoda, ima da zakasni na posao i da popije grdnju od šefa umesto zaslužene povišice. Zbilja, davno je to bilo kada sam ja bio njegovih godina – prode mi i to kroz glavu – pa se ne sećam baš najbolje šta sam sve radio u troli kada je ovakav gužvanjac kad šljakeri žure da ne zakasne na grdnju od pretpostavljenih. Tada nije bilo mobilnih telefona, može biti da sam igrao tetris baš ovako s obe ruke kao ovaj klipeta i isto kao i on klatio se tamno-arno i mlatio koga stignem malo laktom malo ramenom, i uživao baš ovako kao on.

Reklo bi se da mu danas baš dobro ide, čelo mu je orošeno znjemom ali on se osmehuje, sav se dao u borbu i neće se, kako izgleda, predati olako i baciti kopije u trnje dok ne pokaže sve što zna i ume. Iako mu svako malo neko pomene oca, majku ili sestru, i još ponekog iz familije, svako već prema svom afinitetu. Da sad imam recimo onih dvadeset jednu-dve slatko bih mu psovao sestru, ali ovako stvarno ne mogu, to ne priличи personi mojih godina pa sam mu najčešće pominjao ujne i tetke, dok su mu, kažem opet, drugi češće pominjali oca i mater, i vidim isto kao i ja, rado bi ga počastil zauskom čim se trola zaustavi na njihovoj stanici. Drmno bih ga stvarno, ne šalim se, som jedan dobro da me zapamti, beli je i zaslužio.

Ali kad stigosome do Terazija gde ja izlazim, sve se uskomošalo i ja u toj frci propustih priliku da mu pošteno vratim milo za drago. Zato je on mene omanuo laktom tetku mu tetkinu, i opet sam sve zvezde video – no nekao se ipak iskobeljah iz gužve i izadoh konačno na vazduh. Ako ništa drugo – mislio sam – sad sam bar na sigurnom. Ali, ovaj, iskobelja se nekako i on, pošto, za divno čudo, i on izlazi na Terazijama. No saplete se onda, smoto smotani, rekao bih o spovstvene noge. Tu na moje oči. Lepo sam video kako je zaplivaov kroz vazduh i strmoglavio se sve onim bogovima u ušima i dalje ne ispuštajući iz ruku svoj mobilni formata knjige, pa se zakuca nosinom pravo u onu gozdenu klupicu na autobuskom stajalištu.

Ako, tako mu i treba! To mu je za ono u trolejbusu! Ima

boga!... Zagraktaše neki od onih što su, poput mene, maločas, u troli, imali čas da vide boga svog kad ih ovaj mamlaz potkači laktom ili ramenom. Ali ja nisam likovao kao oni, ja sam se čak bio zabrinuo šta je s njim, da nije možda od onog udarca pocepao njonju.

Pridoh mu onda, šta ću drugo, možda mu je potrebna pomoć. Nije u redu ostaviti čoveka u nevolji, makar taj čovek bio neki ovako indolentan maloput njega.

No pridize se on bez ićije pomoći i video sam to dobro, da, dobro sam video da mu u očima piše da je pobedio, čak i koliko je poena osvojio, a umalo mu ta igrica na mobilnom nije, budali, glave došla. I onda se, navraga, takođe bez ićije pomoći, istog trena skljokao dole na pločnik i ispružio se tamo koliko je dug, sa sve onim slušalicama i mobilnim koji je odskočila bučno zveknuvši o beton.

O, ne! O, da! Video sam onda da sam sve vreme bio u krivu. Da smo svi mi zapravo bili u krivu jerbo tip nije igrao nikakvu igricu!

Pokazalo se, naime, onda sasvim jasno na ekranu onog njegovog mobilnog velikog kao knjiga, delo je izašlo na videlo, da je on sve vreme kuckao nešto u beležnicu telefona, zapravo tip je pisao nešto, rekao bih, ozbiljno, možda nešto kao priču – i da bi sad bio red da mu se svi mi izvinimo što smo mu, u našem neznanju, onako po naški i uzduž i popreko overili svu punoletnu žensku familiju, jerbo smo, ni krivi ni dužni, popili od njega po koji lakat ili čušku u slavu pisane reči, da ne kažem u slavu umetnosti.

ČOVEK KOJI NIJE VIDEO DEDA MRAZA

Andrea Popov Miletić (Novi Sad / Srbija)

Ja sam Indijanac i kada položim glavu na krevet kroz srebrne jone, opruge i penu iz NASA-e i daščice parketa do prizemlja, pa sve do podzemnih voda čujem kad neko ispusti kašiku i nevrene kada se sprema i kada kažem: mmmm moje brujanje čuje dečak u stanu iznad, ako isto ovako zna biti Indijanac kao ja.

Dragi Džoni, Ovde je užasno. Dolazim uskoro, dovedući i sina. Ne brini, lepo će se slagati sa tvojom decom. Vidim da su oni divna dečica.

Na ekranu mi se pojavljuje fotografija, na njoj su tri devojke, više gole nego obučene. Jedna od njih ima slikone u grudima, druge dve u ustima. Slikon je ekvivalent lažnoj fakultetskoj diplomi. Možda je čak i malo pošteniji, jer se vidi odmah. Sve tri su prekršile pravilo ili veliki dekolte ili gole noge. Obrve kao da su im iscrtane crnim flomasterom, potezom koji predstavlja neki kućasti luk. Krivina, okuka. Ge belle curve! Tri laste. Dve lopte. Dva ujedra pčele. Duga. Duga. Skočko. Pored fotografije stoje oznake: #mybitches #girlsnightout #domperignon #newyorknewyork. Lajkovi iskaču kao pečurke posle kiše. Batica Silni komentariše: Ajmoooo, a ispod njega i Samo Gaga: Mačke moje! Marija Kovačević ex Radovanović kaže: Srce tetkino <3 <3 <3 Napišem: „Legalizovali prostituciju?“ pa ipak obrišem. Jedna od njih mi je bila cimerka u studentskom domu, ona u sredini. Delile smo parče hleba kad sve pare pretvorimo u cigare i pivo. Mama joj je spremala po kućama, tristo dinara po satu. Napišem: „Sećam se da ti je i jelen pivo bilo dobro“, pa ipak obrišem. Ivan Grozni komentariše: Visibabe i iscrtane obrve – vesnici proleća.

Dragi Džoni, Samo želim da odem odavde. Ne u one motele po kojima je žvake lepljiva Hembertova nimfica, ne mora nam se na haubi ogledati hiljade svetlašaca, nećemo se kežiti kraj zvezde na pločniku, niti držati kip Slobode na danu. Idemo pravic u pustinju. Uopšte ne moramo živeti na jednom

mestu, možemo samo da se vozikamo. Ne želim da kažu: ONA je ta koja ne skuplja za svojim psom (pa da se kunem da jesam) ili ONA ne reciklira, pa da, kad dolazi iz te vukojebine, naravno da ne zna da reciklira (a ja da ih uveravam da sam sve radila kako treba). Ne bih da ti pravim probleme. Ide mi se u neku pustaru, samo ti i ja, u letnje veče vozimo se milijama (ne kilometrima), pa onda stanemo negde pored puta, (obavezno poneseš dovoljno vode), pustimo u kolima Riders on the storm (naduavamo se, eventualno zgutammo esid), izgubimo se u pustinji i vremenu.

Zatičem poznatog dečaka kako sedi na stepenicama pred ulazom. Šiske mu padaju preko očiju.

– Šta je bilo Darko?

– Mama me izbacila, rekla je: idi malo prošetaj. Mama je opet tužna. Samo sedi i gleda filmove sa Džoni Depom.

– Počinje kiša, bolje da se skloniš Darko.

– Darkoooo Deep – prozujao je kraj nas gas ba bicikla.

– Je l' ti to neki drug? – Odmahnulo je glavom.

– Moram sada da idem, vidimo se. – Ja sam ispod vas, je l' znaš? (Ako ti nešto treba, tu sam – htedoh da dobacim. Ne bi mi izlazio iz stana, odmah bi se uselio. Bolje ne). Na sandučetu je preko pločice Dragičević bilo prelepljeno DEP.

Pre dve godine je zaboravila da ga odvede u vrtić tog dana kad je bilo slikanje s Deda Mrazom. Pokazao mi je fotografiju, usa deca su plakala osim njega. Noge su mi visile s klupe, izgledao je jako mali. Slikali su ga samog i dodali na fotografiju. On nikada nije video Deda Mraza. Nismo ni mi, doduše. Budimo jedni drugima Deda Mraz. Ako to ne umremo, budimo jedni drugima fotošop.

Eeee! – vikao je za mnom. – Selim se u Ameriku!

– Stvarno? Pa, sjajno. Kako to?

– Mama je nešto gledala na kompjuteru i pojavilo se ono što treba da klikneš i onda dobiješ zelenu kartu i i pisalo je da je pobedila i sad se selimo u Ameriku, ići ću i školu tamo. A ona će konačno moći da vidi Džoni Depa, znaš ona mnogo voli Džoni Depa, stalno o njemu priča, skuplja njegove slike i lepi ih po zidu.

– Darko, mislim da to ne ide baš tako lako. To stalno iskače, to je samo neka reklama... ili možda virus.

– Nije, mama kaže da je kliknula i da je osvojila nagradu. Od sto hiljada ljudi, baš ona je dobila.

– Darko, ne bih da te razočaram, ali to ne znači da sigurno idete. Neki ljudi zaraduju na našim klikovima. Tvoja mama nije sve to baš najbolje razumela. Ti svakako ći engleski, ali ništa još nije sigurno.

– Hoćeš da kažeš da je to prevara?

Dekadencija – opadanje, propadanje, raspad. lit. pravac u modernoj književnosti koji se sastoji u izumiranju zdrave čulnosti, usled prenadraženosti života, traženje veštačkih draži. Zaštita bilja – grana poljoprivrede koja se bavi sprečavanjem gubitaka koje poljoprivrednim kulturama nanose bolesti, štetočine i korovi.

Dekadencija – iscrtane obrve, noć uz šampanjac i neobavezni seks. Bela kosa kao iz doba Luja XIV (od obrva se spusti niže i nacrtati mladež na obrazu). Razmazati karmin, spuštati se do dole, biti telo koje uživa. Ljubiti se s bilo kim. Ljubiti se sa svakim. Spustiti se da bi se uzdigao.

Dekadentno – postoje dve vrste žena: one koje znaju da smotaju džokavac i one koje znaju da zaviju sarmu. One koje znaju oba, zlata vrede. Beži od onih koje ne umeju ni jedno, ni drugo. Postoji dve vrste baba: one koje nose kesu na glavi kad pada kiša i one dekadentne što vole da pokisnu. Zaštita bilja – kad dođu da te uhapse zato što ne zalivaš cveće redovno i/ili ga držiš u premaloj saksiji.

Dragi Džoni, Ovde postaje neizdrživo. Stalno pada kiša, svi su prosti i ubijeni u pojam, sirotinja u glavi i bez zuba (gde su oni od belih američkih zuba!) Gledala sam sinoć Ed Vud, Čokoladu,

Svini Toda, Čoveka koji je plakao i Šta izjeda Gilberta Grejpa. Nisam spavala cele noći. Još malo pa štižem.

Kako se uzdići iznad situacije? Biti mudri orao. Celo je polje moje – na stubu stojim – posmatram krda kako se dave. Da im je od ovog se stuba dovuci, a šta je za mene on, šta su za mene vrhovi planine? Tek kad se popneš visoko, vidiš koliko si truo iznutra, koliko si pokvaren.

Where are you from? Serbia. Siberia. Nema ovde belih noći, ovde su samo crni dani. Obećava nam se svašta, kao malom bolesniku. Oni koji psuju sunce i oni koji šalju na mesec, mi i oni, tako daleko.

Unazad se premotava Vera Nabokova kako spasava rukopis iz vatre i Merlin Monro sa stomacićem na plaži, Džulijem Mur kako baca tortu u smeće i bakica iz Diskoteke 54 kako leži mrtva na podijumu za igru i policija za životinje kako seče ogradu od kovanog gvožđa da bi oslobodila mačku koja se tu nasadila. Kako bi je samo kod nas dočekali! I gazdu bi natakli na ogradu kraj mačke dok ne crknu oboje. Policija za životinje i zaštita bilja.

Vuečme se uz stepenice. Prolazim pored žene u spavaćici. Gleđa me sa mržnjom dok je dva medicinska brata kao dva drveta koja su izrasla oko nje odvođe bez reči. Krv kaplje kap po kap po međuprostoru, odlazim hodnikom. Čujem: „Hey babe, take a walk on the wild side. And the colored girls go...“ Mislim na njene uvijene podlaktice, mislim na dečaka kako je ostao sam, mislim na Džoni Depa i na Ameriku, mislim možeš li nešto da uradiš kako treba. Mama ima bluz u sobi bez pogleda. Tu-turu-turu-tup-turup-tup-turup-tup-tup... I premotava se Gven Stefani s jabukom i radoznalost koja je ubila makro i crnac kako se zavlaci pod Madoninu suknju i slepac kako maše brodu što prolazi i pita: „Kakav je? i Kurt Kobejnov poslednji krk...“

MALENA

Anita Barać (Sinj / Hrvatska)

Malena se okrene kad ugleda sjenu na stepeništu. Nasloni se na zid, privuče noge bradi i zagleda se u lice starice koja je sjela iznad nje. „Danas sam se spustila za još dvije stepenice“, rekla je starica uklanjajući sjedi čuperak koji joj je prekrio oko.

„To je ukupno osam. Jos dvije i bit ću na odmoru. Ne znam jesam li ti rekla, počela sam piti kavu na balkonu. Doduše, uz to sam počela ponovo i pušiti. Što je kava bez cigarete, ne? Inače, prestala sam ima sada tisuću i trinaest dana. Onoga dana kad u tjednom paketu nije bilo cigareta. Znaš, imam ja ljude, nazovem i kažem što mi treba. Oni do-nesu, ja platim. Što sam ona htjela reći?“, udahne hvatajući zrak, „Ah da, nisu mi donijeli cigarete. Niti jednu, a trebala sam 180 komada za sedam noći. Nazvala sam ih, ali nitko se nije javljao. Tada sam trebala dvadeset i pet. Užasna noć. Misliha sam da ću umrijeti, a onda sam u zoru shvatila da mi se to može dogoditi opet i odlučila prestati. Kad sam izdržala toliko mogu i zauvijek. Ne? Sad opet svako jutro pijem kavu na balkonu. Mislim, treba mi zrak, ne? Pripremam se jako dugo, jutros je bio trideset i četvrti dan. Pripremam šalicu, dvije cigarete, pepeljaru i upaljač. Uzdahnem, uvijek duboko uzdahnem prije nego što otvorim vrata. Pazim da je kava hladna da ne moram čekati da se ohladi. Sjednem, pripalim prvu cigaretu. Srknem. Čim ugasim prvu zapalim i drugu pa otpijem od kraja. Mislim, što je kava bez dvije cigarete, ne? Ponekad prvu uspijem popuhati do kraja. Nekad ipak ni do pola. Svi imamo svoje loše dane. Drugu uglavnom ugasim nakon prvog dima. Vratim se u sobu i dugo stojim na prozoru. Tada izade onaj ljepši psić. Protrči po dvorištu i obavi nuždu. Nikad nisam vidjela da je to itko pokupio. A trebalo bi, ne?“, zastane gledajući u djevojčicu upijajući joj svaki milimetar lica a onda nastavi. „Sutra ću pokušati doći do odmoršta. Sigurno je lijep pogled od tamo. Sjećam se da su se vidjela drveća. Jele, velike, zelene. Možda se vide i ulazna

vrata? Jako bi voljela vidjeti ulazna vrata. Prije koju godinu platili smo za nova, ona stara su bila drvena i jako su lupala. Godinama nisam spavala noću. Pogotovo ljeti. Ponekad sam ostavljala otkrinit prozor, ne često naravno, možda jednom pred kišu kad bi zrak bio previše težak. Brzo bi mi postalo neugodno pa bih zatvorila. Znaš, ja se jako bojim zraka. Ah, ta jeta su mi bila teška. Vrućina, jako velika vrućina. Ne toliko u stanu. Znaš, ja baš i ne otvaram prozore. Stalno je netko odlazio i dolazio. Buka, nepodnošljiva buka. Najprije ključ u bravi pa onda guranje tih teških vrata. Pobogu, nitko se godinama nije sjetio da ih podigne! A tek razgovori. Zašto ljudi u gluho doba noći pričaju na stubištu? Najgori je susjed sa petog kata. Njemu je ponekad za svaku stepenicu trebalo četrnaest sekundi. Zamisli! to! Četrnaest sekundi. Deset stepenica, četiri odmoršta. I tako svaku subotu. Teksto sam to proživljavala. Kasnije sam shvatila da je bolje četrnaest nego sedam. Ako je sedam onda se svađaju. U stvari on se svađa, ona šuti. A to traje satima. Nikad joj nisam čula glas. A ni korake. Samo čujem kad otvori vrata od stana. U sedam ujutro i pet i osam minuta popodne. Ona ne lupa vratima“, zamisli se na sekund a onda usklikne, „Djeca su mi najgora! Nemoj me krivo shvatiti“, ispravi se nakon što je malena začuđeno pogleda, „I ja sam nekada imala djevojčicu, bila je baš nekako tvoje dobi kad je otišla. Ali ne volim pričati o tome, ako me razumiješ, ne? Davno je to bilo. Ne znam da li su mi gora ona mala takva kao ti, ne kažem da si ti takva, nego ona šta stalno nešto zapitkuje ili ona starija, koja dolaze kasno pa uvijek netko viče na njih. Djevojka sa trećeg kata, desna vrata, našla je dečka. Njena mama ga ne voli. Stalno joj prigovara. A on se čini baš fin. Uvijek joj pomogne otvoriti vrata i lijepo je pozdravi. Ne pravi buku i kratko se zadrži. A opet ona sa prvog sprata, uh, ona uvijek pravi buku. Biciklo, ona, pa jedna vrata, druga vrata nikad kraja. Neznam zašto voze ta bicikla. Dok sam ja bila mlada nije bilo pristojno da žene voze biciklo. A šta češ vremena se mjenjati. Eh da, tvoja mama je fina. Vi nikad ne vičete, u stvari iz vašeg stana se nikada ništa ne čuje. Samo ne razumijem zašto stalno mašete rukama. Valjda je to neki vaš način da se razumijete. U redu je to, stvarno, nemam ja ništa protiv, dapače, voljela bih da su svi takvi, ako me razumiješ. Sad moram poći“, ustane pridržavajući se za ogradu. „Tvoja mama će sada doći. Dragi mi je šta smo popričale“, kaže starica i uputi se prema stanu sa lijeve strane. Malena veselo potrči niz stepenice prema mladoj ženi koja je nosila vrećice. Mahala je rukama, uhvatila se za uho, prstom za bradu, opet za uho a onda dlanom njihala lijevo desno. Izgovarala je nenaucenom uho nerazumljive zvukove. Njena majka spusti vrećice i onda joj polako znakovnim jezikom nešto kaže. Djevojčica na trenutak zastane a onda spusti ruke okrene se i uspne do vrata. Čekajući da majka uđe prva zamišljeno se okrene prema vratima preko puta.

Starica proviri kroz vrata stana i onda se spusti do malene koja je sjedila na stepeništu. „Drago mi je što si došla. Nije isto izći kad tebe nema na stepeništu“, kaže gledajući u nju, brišući znoj sa čela. „Vruće je danas, ne? Jako je težak zrak. Prije bih, ponekad, ostavljala otkrinit prozor, ne često naravno, možda jednom pred ljetnu kišu kad bi zrak bio previše težak. Brzo bi mi postalo neugodno pa bih zatvorila. Znaš, ja se jako bojim zraka. Ovdje je nekako hladnije, možda zato šta nema sunca. I ja sam nekada izlazila vani. Bila su to lijepa vremena. Nas dvije smo uživale šetajući. Ona je najviše voljela onaj mali park na križanju. Onaj koji ima ljuľajčke. Sinoć je bila gužva u haustoru. Čula sam da se ona djevojka sa trećeg kata posvadal sa dečkom. Svašta mi je govorila, mislim, djevojka ne bi tako smjela razgovarati sa dečkom. Čini mi se da je gotovo s njima. Zato, činio se jako fin dečko. Znaš li da je onaj susjed što subotom pravi buku otišao iz stana? Vidjela sam ga dok sam pušila na balkonu. Nosio je torbe i vikao gledajući gore da će se osvetiti i da ona nije svesna šta će joj se dogoditi. Baš mi je drago šta je otišao“, rekla je u jednom dahu. „Sad će napokon biti mir u kući. Idem sada, drago mi je što smo se vidjele, nadam se da nećeš ći na more. Volim pričati sa tobom.“ Malena

ostane sjediti gledajući je kako teškim korakom odlazi. U stanu je bilo zaugušljivo i vruće. Otišla je do fotelje, sjela i upalila televizor. Gledala je samo slike, ton ju je uznemiravao, a i bojala se da neće čuti zvukove izvana. Duboko uzdahne i nježno prstom prođe licem četverogodišnje djevojčice u nekada rozom drvenom okviru.

ŽGUJA

Nada Jelinčić (Sinj / Hrvatska)

Ako, kojom srećom, zalutate u Tršnjevo, usisat će vas čarolija utisnuta visoko u planinska njedra. Na brežuljku iznad sela, zaklonjena borovima, stisnula se crkva sv. Ivana. S njene južne strane, poredano je šest grobnica. Na nadgrobnoj ploči pretposljednje piše:

IVO – IVAN TRIŠNJIĆ ROĐ. 17. 2. 1923
SVETOG IVANA KAPELA SAGRAĐENA 1912
TROJSTVO BOŽJE NA NEBESIMA SAM VIDIO
VIDIO SAM OLTAR SA GLUVNA NIKOLINA
PAZIO SAM OVCE NA PLUVICI BOG ME DIGA IZMEĐU
NEBA I ZEMLJE
ZATVORILA ME MILICIJA 1950 NA BADNJU VEČE
NA BOŽIĆ MI JE ISUS OTVORIO DVOJA ŽELJEZNA VRATA
JAVIO MI SE DUH ŽENE KATE IVO JA SAM U KRALJEVSTVU
NEBESKOM
SA LJUDIMA KOJI SU KAO I TI. ISUS JE DOŠAO SA SVOJIM
APOSTOLIMA
GDJE JE OZDRAVIO VELIKO MNOŠTVO NARODA U ARENI
ISUS MI JE POKAZAO SVOJU KRV BOGA SAM SUSREO U
PUSTINJI
VIDIO SAM U MEDUGORJU NA KRIŽVCU DUHA BOŽJEG
BOG MI VIKNU IZMEĐU NEBA I ZEMLJE JA SAM TVOJ TI
SI MOJ
JA TE UZMEN BIT ČEŠ DRUGI DO MENE U KRALJEVSTVU
NEBESKOM
SINJSKA GOSPA JE ŽIVA
OVAJ PUT DO SVETOG IVANA DUŽINE 110.M
IVO – IVAN TRIŠNJIĆ PLATIO 3600 KANADSKIH DOLARA

Nesvakidašnji epitaf tjera nas u selo nizbrdicom teškom 3.600 kanadskih dolara. Na njenom početku utisnuto u beton velikim slovima piše „IVO-ŽGUJA 1990“. Nešto niže, vrata kamene prizemnice otvara starica iznenadena posjetom. Stisne oči na danjem svijetlu, pokušava nas prepoznati. Kad upitamo za vlasnika grobnice, obrazima joj prijedje jedva primjetan trzaj.

- Ha, moj Žguja! – zašuti na trenutak – Ajd' udite!
Prpušta nas u kuhinju i ponudi sjesti. Sklanja sa stola šalicu i teglu na kojoj nevještim rukopisom piše „Dem od trišanja“. U picerine nalijeva lozovaču.

- Vi bi dico da vam pričam o Žguji? Neznat o'kle počet. –
Zagleda se kroz prozor, a pogled joj odluta.
- Žguja i ja smo od braće dica. Zajedno se gojili u ovoj kući. Kad je četrespribe poče' rat, selo se podililo na dva dila. Jedni su o'šli partizanima, drugi ustašama. Moj čača je napunio Žguji glavu. A njemu su tek dlake na bradi počele rast! O'šli su u ustaše. Čaču mi je odvelo u Bosnu. Tamo je ranjen, kasnije se smrza kod Bugojna. Jadni moj čača, zapali u veliki snig. A, nije to ništa tribalo.

Zamisi se, razveza rubac pod bradom, pa pogura kosu što joj se slijepila po čelu i obrazima. Sveže ga i navuče nad čelo.

- Kako mu Žguja nije pomoga? – upitamo je.
- Nisu ti oni bili skupa. Žguja je osta doli u gradu. Onda je pala Italija. Biža je prid partizanima. Vratio se u Tršnjevo. A da diče drugo, kad je ovo misto jedino zna.

Prstima dovlači mrvice kruha po stolu i slaže ih ispred sebe u hrpicu. Podsjeća me na moju baku.

- Ja bi se boja vratio.
- Boja se i on. Nije se nismo pokazat. Doša je po noći i zakla-

pa na čačin prozor. Nismo smili sviču upalit. Bili smo sritni da je bar Žguja živ. Natrpali smo mu dvi borše sa kruvom, suvim mesom, sirom, orajima... sa svačim. Uteka je prid zoru u gaj. Zna mu je svaki pedalj. Naša je tamo jednu špilju di je spava. Niko za nju nije zna. Ja san ga jedina vidala. Bila san dite, čuvala ovce. Pod sotanon san mu nosila spizu. Svaki put smo dogovarali drugo misto.

Odnekud joj se pokraj noge stvori mačka. Sagne se i počeš-ka je iza ušiju, a onda nogom gurne od sebe:

- Aj ča, krvrag! – reče. Potom se uspravi i prstom pokaza na lozovaču. – Uljij nan još po jednu.

Čim sam nalio rakiju, naiskap popije. Iznenada se nasmije i otkri jedini zub u donjoj vilici.

- Zvali su me Čičara. Imala sam gustu, ricavu kosu. Gospe moja, vidi me na šta sad slični! Žguja mi volio zamrsiti' kose. Ja bi poludila od bisa. Jedan put mu sam zaprlita da više neću dolazit, pa me pristu mučit. A nije mu bilo lako. Krio se od ljudi i divljih zviri. Vodu je pio iz kamenica, ono šta bi ostalo vukovima i divljij prasad. Smrdio je k'o dava. Dikad bi po noći iša na vrilo okupat se i oprat ono zeru krpa sa sebe.

- Kako je mogla zimi izdržat?

- A kako će? Jadno! Ložio je vatru u špilji i dušio se od dima. Kad bi snig napada, nisam mogla danima k njemu. Bra' je šepurike okolo po gori da ne umre od gladi. Poče' je pričat sam sa sobom, okrenio se Bogu i svecima. Govorio mi je kako su se nebesa prid njim rastvorila. Dico moja, ne da Bog nikome!

Osloni se rukama na stol, uspravi i ode do peći. Podigne poklopac s lonca. Ispod proključa para i zamiriše.

- očete li malo čaja od šepurike, a? Evo, ovde na špajeru kuva cilo jutro.

Iz ormarića izvadi šalice i nasloni ih na rub peći. Nagne lonac i puhne u šepurike da ne ulete u čaj.

- Živi li ovde iko? Nigdi svita.

- Odnio ti dava selo, sinko. Da je valjalo nebi svi o'šli u grad. Bilo je dvadeset dima kad sam ja bila dite. Sad je osta samo moj. Ovdje san ja i moja dva sina. Oba neoženjena, jedna li san. Kad mene ne bude, ko će pazit na njih? - Stavila je šalice s čajem pred nas, pa u svaku kapnula malo lozovače. – Na, ovo će vas malo zagrjati. Ladno je.

- E, da je Žguji bilo malo ove rakije!

- A šta's dite. Kad je završio rat, doša je u selo šporak i tanak k'o prut. Zarasta je u bradu, nisi ga moga pripoznat. Pljuvali su po njemu, beštimali i pritili, svašta. On je, sirota, samo sta' na srid sela i mučala. Stric ga je odveo kući, a on iz nje više nije 'tio izač. Boja se svakoga, samo je s nama razgovara. Pripali smo se jedno jutro kad ga nismo našli. Biža je priko granice, u Italiju. Uvatila ga je milicija i zatvorila. Poslali su ga godinu dana u Lepoglavu. Kad je izaša iz zatvora, otiša je u Trst. Tamo se ukrcu na brod za Kanadu.

Podigne obrve i zapilji se u pod. Svi troje smo šutjeli. Zatim me pogleda i reče:

- Aj' stavi jednu cipanicu u špajer!

- Borne je Žguja bio prava mušica. O'ša u Kanadu?

- Nikad in jezik nije naučio. A nije mu ni triba. Odveli ga u šumnu da siče drva. To ti je njemu i pasalo, da nema puno svita oko sebe.

- A, di je tamo sta'?

- Sta' je u barakan. Tu su stali svi šta su radili po tin šumarna. Dava ga, sinko, zna kako oni to zovu.

- Biće tu naša koju žensku?

- Nije, dite. Bolje bi bilo da je.

Stane prstima skidati s pregače nevidljive mrvice. Zatim je uzme među ruke i tresne ispred sebe.

- Al' se nije ženio?

- Ma, kakvi. Dikad bi o'ša u grad i tamo naša one, ma znaš... Nećemo sad o tome! Slabo smo mi znali išta o njemu.

Jedan put je doša neki čovik šta je radio s njim tamo. To je bilo davno. Žguga je prvi put doša' nakon trijest godina. Mater mu je bila oslipla. Čača se jedan o svemu brinio. Kad je Žguga uša u kuću, mislili su da je doša neko iz općine. Jedna starčad, zamalo ih srce nije strefilo. A meni je... hiiiih... zamrsio kose kad me je ugleda. Nesrića jedna!

- Ma, vidi se da vam je bio drag. To je sigurno bio pravi događaj u selu.

- Dašta je. Svi su ga tili vidit. Isto san čula da jedni spominju rat. Njemu niko nije ništa na za' napravio. Žguga je osta isti, k'o da nikad iz sela nije otiša'. Svega se sića. Osta' je dva mjeseca, a brate, svemu se čudio. Mislio je da mi živimo uvijek isto, na kominu. A ovdje se sve promijenilo.

- Mislio sam da se skroz vratio, a on opet otiša u Kanadu. Jel'?

- Dakud je! Vratio se vamo devedesete. Bio je sritan, reka' je da se više ničega ne boji u svojoj državi. Mater i čača su mu umrli, ali su mu brat i sestre bili živi. Peka' je janjce po selu, sve je zva' na feštu. Malo se pravio važan. A uvijek je molio, razgovara sa nebesima i 'oda u onu crkvu gori. Jel' bi palo malo kišice, gori se od blata nisi malo uspet. Onaj put do nje da' je betonirao, 'tio je da ga selo pamti. Napravio je i grobnicu, vidili ste je. Reka' je da će mu kosti ovdje ležat zauvijek. E, jadni moj Žguga!

Iz desnog rukava košulje izvadi veliku zguzvanu maramicu. Obriše vlažne oči, ispuše nos i vrati maramicu natrag.

- Al' je umra?

Ona ode do kredence, iz ladicе izvadi snopić papira i pretraži ga. Odabere jedan na četvrt presavijeni i pruži mi ga:

- Ovo je Žgugin osmrtnica. Donila mi je unuka.

Čitam glasno:

U Thunder Bay Cronicle Journal, osmrtnica Ivana Trišnjića. Gospodin Ivan Trišnjić, rođen blizu Splita u veljači 1923.

Mirno je preminuo u petak, 10. jula 2009. u Thunder Bay u 86. godini.

Ivan je imigrirao u Kanadu 1951. godine i preko 40 godina je radio u Atikokan-Fort Frances području kao drvosejač. Kako je pretežno obavljao u skloništima koje je sam izgrađivao u divljini, dobio je nadimak „Jungle Jim“.

Nakon umirovljenja, preselio je u centar Toronta i radio na kolimica za prodaju kobasica punih 5 godina. Često je hranio beskućnike. Posljednjih pet godina prebivao je kod časnih sestara na imanju Hogart Riverview u Thunder Bayu. U spomen na Ivana Trišnjića biti će posađeno stablo u dvorištu Blake pogrebne kapelice. Misa će biti održana 14. srpnja 2009. , te odmah nakon toga pogreb na St. Andrew groblju.

TEŠKO SE ODRIČEMO ONOGA ŠTO NEMAMO

Anita Lunić (Dugi Rat / Hrvatska)

„Kad sam ja, u najboljem sam društvu.“ – razmišljam o svojoj formulaciji i sasvim sam zadovoljna kako zvuči. Može se lako iskoristiti kad se odbija društvo, a jednako dobro funkcionira i u zavaravanju samog sebe. Laž da se ima gdje stići me zadovoljava samo ako na kraju i sama povjerujem u nju: zato putujem na daleka i čudna mjesta. Optimalno opasna. Da se zaboravi da se nema gdje stići, kao prvo, i da se zaboravi da je jedino što se ne može ostaviti kod kuće – ti sam. Onaj od kojeg, uostalom, i bježiš. Nositi minimalnu količinu privatne svojine, javno argumentirati protiv ideje privatnog vlasništva – samo se bukom daje kvalitetno zamaglit pogled. Zbijati šale sa svojim imenom, odricati se vlasništva i na duhovnom planu. Proturati fraze koje nalikuju na komunizam, a funkcioniraju kao spas od zahtjeva da se ista društveno prihvatljivo mora kazati ili uraditi.

- Šta misli ona mala. Ka' će se udavat, godine su tu?!

- Ona van je, teta Ane, komunisti. Ne ide u crkvu i govori

da ne smiš ništa imat, ni čovika. Samo čita i puši ko kakav lezhiljebović.

- Da te bog sačuva, završice ko ona luda Anka.

Elegantno zaoblazjenje obaveze da se suočite sa seoskim pitanjima i – samim sobom. Tako uspješno živim već preko dva desetljeća.

Anka je bila stara cura. Pošto pravno gledano nikad nije postala žena, ta skrhana baba ostala je vječno cura. Prelomilo bi me svaki put kad bih je ugledala kako se gega po putu između pojata i kuća. Možda sam se bojala da ću stvarno postati Anka.

I međuvremenu sam razvila dvije temeljne životne teze: samo sam si u dobrom društvu i udomite pse s ljubavlju, ali i ljude također. Ova prva teza je utjeha. Svjestan pokušaj samozavaravanja. Laž koju svesrdno sebi plasiramo i sami u nju najspremnije povjerujemo. A druga – druga je tuga. Priznanje samooće. Nade da se neće biti Anka.

A Anka, Anka je bila poznata. Voljela je rakiiju više nego boga i ljubila je grlic boce stišćući joj stomak plosnatim velikim prstima, zgrčenim više nego što je trebalo, valjda iz želje da se barem za nešto grčevito uhvati. Anka bi išla svaku večer s bocom skrivenom ispod kotula pod stari hrast na kraju sela, sjela bi tamo, ispod granja, pila i zavijala, jaukala, naricala.

„E, da imam sina Zvonimira, pa da se popne na ovaj hrast pa da slomi vrat. Joooo što bi jedna bila“ – naricala bi Anka i briznula u plač, u grcanje, u kreveljenje u suzama. Svakog dana isto. Svakoga dana ista riječ na istom mjestu. Nije bila od onih koji dodaju riječi, koji mijenjaju način i odavno izvježbanu ritmiku.

„Eno Anka opet pijana, da te bog sačuva“, „ko da plaši po selu“ govorilo se po kornšiluku i grohotom smijalo, kao i svakog dana, tek uz blage varijacije. Nikada nisam razumjela te varijacije: to su valjda oni koji pri prepričavanju uvijek malo začine priču, oni koji ne mogu izdržati red i minimalizam istine. „AHAHAHA“ smijalo se po kornšiluku, a poneka dobra stara duša bi otišla da još jednom objasni pijanoj Anki da niti je udana niti ima sina.

Jednog dana, u školi smo čitali Homera. Shvatila sam što Anka radi i nakon škole uzela za zadatak da sve lijepo objasnim kornšiluku. Najozbiljnije sam tvrdila da je to što Anka radi umjetnički čin. I da se zove katarza. Objasnjavala bih po sjedaljicama cijeli postupak: moraš se napiti, izmisliti neku dramu, uživiti se i onda se plakanjem i vriskom osloboditi sve loše energije: uspon do orgazma duše. Nema veze što je razlog plakanja izmišljen. Kornšiluk je prihvatio objašnjenje i manje se smijao. Iako me nikada nije pravo ni razumio. Danas, petnaest godina kasnije, opet mislim na Anku. I sad, sad vidim da sam lagala kornšiluk. I sebe, i sebe. Najgore je kad nenamjerno lažeš sebe. Nije Anka plakala što hoće katarze, plakala je Anka, plakala je da se uvjeri da može biti i gore. Anke odavno nema, ali naričem jednako njoj danas ja Anka, da se uvjerim da može gore, da opravdam da je bolje biti sam, da se utješim. Iako više ni sama ne znam. Možda bi bilo lakše i da sam rodila sina Zvonimira, da se popeo na onaj hrast pa da je slomio vrat... kako bi mrtva, kako bi prazna (ovoliko?), kako bi nesretna tada bila... Ali bi možda i to bilo lakše, nego da se ostane ovako... vječno samo ništa.

STVARANJE – RAĐANJE

Lenka Mirković (Podgorica / Crna Gora)

Jutarnja migrena podiže mi umrtvljene kapke. Usijani vazduh i razapete biljede noge. U bijelim sobe nastavljam da trepčerm usporeno dok se valjam u nerazumnoj praznini svijeta.

Osjećam zategnutost kože na stomaku i shvatam da imam ogromnu želju da ispraznim bešiku. Sjehi se sinoćne večeri. Bol u nogama, drevnarija, koža mrtvog jelena na zidu. I previše isprepletanih ljudskih priča.

Silazim sa kreveta i spuštam vrat zadržavajući pogled na svom odrazu u prašnjavom izgrebanom ogledalu. Sve je tu. Plave zvonaste oči i usne od ružičastog mesa. Možda malo veći koluti oko očiju. Dugogodišnje prisutni lik žuri u mene

i oponaša moje treptaje, sitne pokrete glavom. Prkosno se tražim u blago izrezbarenog bori pokraj usne, u nadi da ga zavaram i uhvatim, kao što djeca zatvorenih očiju varaju gospodu San, ali uzalud. Nema me. Koliko je sati uopšte? Žuta skrama opkolila je svaki čošak prostorije. Pokoja muva na oronulim stvarima. Vrata vrište skripom, ali s druge strane je muk. Čuje se samo udaranje crvene mašine za duvan o sto. Šaka psoviči za dobro jutro. Dlakavi sapun i lupanje spoljnim vratima.

Odbijam.

-Danas u tri, znaš to.

-U tri?, pita zadovoljno. „Dogovoreno.“, kaže.

Vraćam se u sobu jer je svaki segment stana zatvoren dimom od cigareta i mirisom kuvanog mesa, dok iz poluotvorenih prozora dopire hajka buba, ljetnjih zvonara. U ništavilu sa velikim N, savjest me opominje na odudaranje od učrnatosti. Zapravo, nikad mi nije rekla: „Da.“ Prisjećam se minulih situacija i ne nailazim na sličan zaplet. Možda je uvidjela koliko je dana života prespavala. Možda je upravo ovo početak Nove ere. Dan mirše na stvaranje, na početak, na bolje.

Odlučih da ovom svetom trenu dodam još malo veličanstvenosti. Slikanje me je nekad inspirisalo. Nakon što su mi ukrali svitak s pjesmama.

Uzimam plavu fasciklu gdje na žutoj pravougaonoj podlozi piše „Crteži, skice, slike“. Piljim u sve te ženske aktove i čini mi se da je tuda ruka izvodila tako mekane linije. Samo osjetljiva duša mogla bi slagati toliko nježne tonove, pomišljam. A u moje sjećanje ih je neko posadio davno i nikad nisu proklijale. Pitam se koliko je vremena prošlo od tad i da li ću umrijeti uskoro. Uzimam olovku i pomjeram ruku od zgloba, u nadi da će unutarnji talenat da se javi i stvori remek-djelo. Gledam svoju ruku i pomišljam da je bijedna. Čak nije ni moja. Smiješna vrteška ispod lirske pokrivače.

Posmatram svoje tijelo i uvidam nešto drugačiju muskulaturu osobe ženskog pola - mješavina kostiju, mišića i mesa. Za razliku od njih, ja postojim izvan bijele površine. Shvatih da je prošlo tri sata i da moram ići po majku.

-Još si tu?

Ležerno nastavlja da uvlači dim iz cigarete u smežurana usta i promuklim glasom kaže: „Jesam. Ne mogu da idem.“

-Aha. A zašto?

„Pa ja sam željela da budem tamo, ali... trebalo je spremiti ručak.“ Znaš, Miloš ide kasnije negdje sa mornicima sa posla, pa nisam mogla da dovolim da ode gladan. A ti nisi bila tu da me natjeraš da idemo, pa ću ostati ovdje.“

-Gladan, da...

Skidam majicu mokru od znoja i tražim drugu.

-Ti ćeš da ideš?

-Idem.

Šta to radim? Kasno je sad, kažem.

Napollju je Sunce tuklo sve što je bilo u mom vidokrugu. Glava mi je pulsirala, ali nisam osjećala nervozu. Nisam osjećala ništa. Moje blijede noge, već pocrvenjele, hitro su koračale naprijed. Kamo? Pa na protest radnika fabrike u kojoj je nekad radijao moja majka. Provlačeći se kroz auta među starijim podgoričkim zgradama zamašljala sam sebe kako zastrašeno stojim u redu sa pedesetogodišnjim muškarcima i ženama tražeći pravo na penziju i pristojan život. Stvari ču da moja majka nije mogla da dođe danas, imala je obaveza, znate. Ali tu sam ja, Andrea, s prkosom među naborima na zgrčenim usnama. U njeno ime. U ime svih onih iz naše porodice. I ostvariti naše pravo na pristojan život.

Hrpa ljudi obliženih znojem stojala je na trotoaru, kreveljila svoje face i slušala govor onog glavnog koji je stajao leđima okrenut ka Skupštini. U toj gomili prepoznala sam majčine nekadašnje kolege, nešto starije i mršavije, njihovom djecu i supruge. Gotovo sveukupna situacija bila je prožeta mnoštvom osjećaja u kojima se, poput zmija, isprepletaju nada, žalost, humor i tragedija. Tada shvatih da nisam ništa jela i, nakon okončanog skupa, podoh kući. Ona je kao i dosad bila prazna, izuzev majke koja bi boravila u kuhinji.

-Hoćeš da ti dam da jedeš?

-Sama ću.

Nije me pitala ništa drugo, očekivano.

Zatvorih vrata od sobe i, ne znajući kamo dalje s mislima, legoh na krevet. Hajka ljetnih zvonara dopirala je iz svakog čoška staklenog prozora. U glavi mi se nalazila mlaka splačina koja se razlivala po čelu i obrazima, poskakujući u ritmu srčane pumpe. Grčevi u nogama slabili su. Osjetih svoje tijelo u punoj težini i bi mi muka. Nisam imala snage ni da zamrzim kradljivce. Moja usta bila su prepunjena zemljom, nemoćna da govore i kažu, da ispričaju povijest. Već milijama godina dišem škrgama pod maglom ovog bespomoćnog grada. Čisto, bez primjesa gorčine, zamislilih da opet mogu da pišem i obojim listove riječima od nevinosti maštanja i emocija, riječima od Mog drhtavog praha. Poželjeh jesen. Poželjeh toplih grebanje lišća o asfalt i letenje tog istog lišća u nebo; ples toplih boja u smiraju sumraka i osjećaj sigurnosti. Poželjeh, po ko zna koji put, uranjanje u novi početak, drugačiji i stvaran.

OPET JE PLAVO

Tino Deželić (Zagreb / Hrvatska)

Jecaji iz susjedne sobe danas ne prestaju. Proveo sam pola sata buljeći u nju iz hodnika. Tako, dakle, izgleda smrt. Baka danima ne jede, vidno je smršavjela. Bolnim nas krikovima već jedan dan upozorava, ali ona je oduvijek tražila pažnju. Ima zastrašujuće dugačak jezik. U svoje dvadeset i četiri godine to nikada nisam primijetio. Mliti njame na sve strane, pokušavajući hvatati zrak. Ispod kreveta je lavor, ali rijetko kada ispuni njegovu svrhu pa pljuje svuda oko sebe i po sebi. Stari je tek danas pronašao donje zubalo. Umotala ga je u četiri papirnate maramice i sakrila na sam kraj treće ladicice pod televizorom. Danas je opet dan plavih prstiju. Prvi put dogodilo se u ponedjeljak kada joj je vrh kažiprsta u potpunosti poplavio s obje strane. Otada se javlja svaki drugi dan. Jutros sam ušao u stan, jecaji su dopirali iz vrata njene sobe. Brat noću zatvara njenu i svoju sobu, kaže da ne može spavati od vapaja. Glava joj je visjela sa kreveta i ponovno je izgledala kao da je izgubila razum - bulji u neku točku, ruku opuštenih kraj tijela, živi leš.

- Da vidim prste.

Ona me zbunjeno pogleda i podigne drhtavi dlan u zrak.

- Opet je plavo. - kažem, držeći hladnu koščatu ruku u svojoj.

Bože, kako me samo znala živcirati. Većinu svog života ja sam osjećao potpunu odbojnost prema toj starici, izmicao se njenim slinavim nasilnim poljupcima i zagrljajima. Čvrsto joj stisnem dlan. Kada bi nam se ruke inače slučajno srele, ona ne bi ispuštala moje prste iz svojih. Zaključala bi ih u svojim dlanovima i gledala me velikim plavim očima koje bi u isti čas postale dječje. Sada ne reagira. Malo okrene dlan i pogleda u njega, pa u mene.

- Kako si? - upitam je.

Ona širom otvori usta, uz očiti napor i kao da pokušava zgrabiti veliki komad mesa u sebi. Ispod donje usnice strši joj velika bijela dlaka.

- K'o bos u trnju... - prosikće. Zatim zagradi dah svojim dugačkim jezikom pa duboko izdahne: - ...gol u koprivama. Eto... tako, sinko.

Nasmiješim se jadno. Ona zabaci glavu i ponovno počne buljiti negdje u tepih. Glasno zavapi. Stajao sam tako patetičan nasred njene sobe. Osjećao sam se suvišnim. Prvi put u životu njen pogled nije bio usmjeren u mene.

- Sutra dolazi doktorica. - kažem i okrenem joj leđa na izlasku iz sobe. Kao da će joj te riječi olakšati bol, rasteretiti je, kao da joj time činim ogromnu uslugu.

Sada svi čekamo da umre. Pretvarajući se da brinemo za nju, ta neizvjesnost nas ubija. Koliko ćemo mi još morati trpeti. I što duže traje, to je naša tuga manja, mi smo se već pomirili s time, naši životi idu dalje.

- Znam da vam svima ide na živce, ali ne mogu je živu

zakopati!

Tako je stari neki dan, ničim izazvan, vikao na mamu gore na katu, iznad sobe u kojoj je nepomično već danima ležao kostur u obliku njegove 83-godišnje majke. Stari je uvijek imao specifičan obrambeni mehanizam i način nošenja sa stresom i vlastitom nemoći. On je bio taj koji je popravljao sve, od pedala na biciklu do popucalih cijevi u sudoperu pa su ovakve situacije na njega djelovale znatno snažnije nego na nas. Kako je moguće da nešto ne može popraviti, zar ne postoji niti jedan šarafić kojim bi tu stariću mogao vratiti u prijašnje stanje?

- Bože – majka prošapće nakon nekog vremena. Buljila je u televizor koji je prikazivao nekog političara. – kako ovaj ima kratke prste. Što bi tek bilo da su mu duži?

Otac topi tabletu u vodi i drži se za glavu. Kaže da ga prehlada nikada nije toliko držala. Onda se okrene prema meni.

- Kako tvoj diplomski?

- Slegnem ramenima i otpijem sok.

- Ima vremena. Sutra će mi trebati auto. - nastavim - Čitav dan imam nekog posla.

- Mi moramo po ormar oko šest, hoćeš do tada biti doma? - upita majka.

Kimnem glavom, otpijem sok u hodu i odložim na vrh prijavog posuda.

Nalaktim se na šank i pogledam na sat. Stara sjedne i otvori katalog s odočom. Stari je buljio u televiziju.

Tišinu nakon nekoliko minuta prekine glasan vapaj ispod nas.

S prvim suncem ove godine iznio sam stolice u dvorište. Baka i ja obično bismo sjedili tamo i šutjeli. Gledam kako u vrtno njevjeće polako dobiva formu. Još prije dva tjedna tamo je čupala korov dok smo se mi i dalje divili kako s 80 na leđima može dotaknuti tlo bez da savije koljena. Razmišljam kako sam oduvijek bio uvjeren u njenu vječnost. U našem bi prisustvu glasno zapomagala i tražila pomoć, a kada bi već u idućem trenutku ostajala sama i nesvjesna da je netko od nas promatra, plesala bi na glazbu TV binga ili pomicala ormare po sobi. Moja je stolica uvijek bila s desne strane. Ona bi raspetjavala klupko, držeći one velike metalne igle na rubu šake. Čini se da je ona jedina mogla razumjeti šutnju. Mogli smo satima tako sjediti u dvorištu. Ne bi me pitala čak ni jesam li gladan. Odvojila bi tek pokoji dobar dan za znatiželjnog prolaznika, redovito popraćen teškim uzdahom. Pogledao sam prema praznoj plastičnoj stolici. Ona sada jednostavno nije bila tu, a ovdje je. Ustao sam i krenuo prema svojoj sobi. Zastao sam i gledao je kako spava. Izgledala je tako spokojno da sam joj poželio skoru smrt. Onda je naglo otvorila oči i širom razjapila usta, mlataći glavom na sve strane kao da je opsjednuta. Baka je čitava stvar s vapajima započela, bio sam na rubu živaca zbog njene nove tehnike privlačenja pažnje. Radio sam za kompjutorom u svojoj sobi i podnosio to glasanje.

- Šuti, šuti, šuti, ne mogu to trpjeti više! – u idućem trenutku nalazio sam se nasred njene sobe, urlajući na bljedo ispijeno lice što je izviralo ispod plahte i buljilo negdje prema tepihu.

- Što ti je? – pogledala me u čudu. Plave su se oči raširile u razočaranje dok je pokušavala shvatiti moj bijes. Nije ni uočila da joj ruka visi s kreveta i dodiruje lavor s bljedo ispijeno. Onda je čvrsto stisla usne i na njenom sam vilici mogao primijetiti golem napor da ne ispusti zvuk. Okrenuo sam se i izjurio iz sobe. Tu sam večer proveo u mraku svoje sobe, gledajući neonske trake na ispušalom betonu ulice.

- Imaš novčica, šćemugica? – njen glas se neprestano pojavljivao. Razbio bi ga tek vapaj stvarnosti što bi dopirao tamo preko puta. Shvatio sam da će sada biti vremena za razmišljanje. Šćemugica, mek zvala. Tek kada sam odrastao pitao sam je što to uopće znači.

- To ti je ona mala, majušna, ali najljepša ptičica, u svim šarama. E, to ti je šćemugica. – i uvijek bi se smiješila nekako zaneseno kada bi govorila o toj ptici. Volio sam taj osmjeh pa bih uvijek iznova ponavljao pitanje. Još uvijek nisam naišao na tu riječ niti životinju.

Stanem pred nju i pružim joj naranču. Ni ne shvaća da sam ovdje. Usne su joj ljubičaste. Kraj kreveta krigla s netaknutom vodom i žlica u posudi s juhom. Stojim nasred sobe, sam u mraku, s narančom u ruci, dok mjesečina bdije nad njenim tijelom.

GOSPE TE ČUVA

Smilja Savin (Kaštel Lukšić / Hrvatska)

Majka mi je poslala neobično pismo.

Ležim uz zatvoreni prozor i pokušavam uloviti što više vanjskog svijeta. On je bijel, gluhi i nepokretan, taj vanjski svijet. Snijega ima gotovo metar. Mora da je jako hladno, nitko ne prolazi kaldrmom danima. Zid koji opasuje avliju Turkešijevih smanjio se na polovinu visine.

Marka nikad nema. Navratio je dvaput i doveo doktora Andreja da me pregleda. Upala pluća, rekao je doktor. Gazdarica Elena je dojurila sa svojim kristalnim servisom i sva ozarena ih nuthkala da nazdrave rakijom. Stara Cincarka čudesno oživi kad je u muškom društvu. Tri je muža sahranila, iza svakog je naslijedila imetak, od posljednjeg ovu ogromnu kuću. Promatram je i sve mislim da nije odustala, udala bi se ona još koji put. Koliko mene ne voli toliko Marka obožava. Majčino rastvoreno pismo leži na perini ispod koje me trese groznica.

Čitam dijelove po tko zna koji put.

... i jedna sama i žalosna šta mi je dite otišlo na kraj svijeta, niko ovde nikad nije čujja za to misto.Znan ja da bi te Marko čuvao, ali i sama si rekla da ga nikad nema, uvijek je na dužnosti. A oko tebe sve neki čudan i stran svijet, druge vire i običaja. Nigdi nikoga tvoga, ubogoo moje dite. A sad te i bolest snašla..."

Prekida me Stara Cincarka, tako je zovem u mislima. Donijela je tanjur tople kokošje juhe.

„Jedi dete, umrećeš ako ne jedeš.“ kaže i sjeda na rub kreveta.

„Hvala gazdarice.“

„Nemoj mi mnogo zahvaljivati, ja to zbog onog divnog čoveka radim.“

Polako srčam juhu dok ona gleda kroz prozor.

„Nema ih. Turkešijevih. Ko da su svi pomrli. Sneg svih okovao.“

Sve je u njenoj pojavi prastaro osim kose i očiju. Crne pletenice ovijene u vijenac na vrhu glave nemaju nijedne sjedre. Obreve su joj neprirodno debele i ispod njih sijevaju ugljeno crne zjenice pobjegle s lica neke dvadesetogodišnje djevojke.

„Moraš da ozdraviš, čuješ me. Jedi tu supu da ti vrati snagu.“

Nije ti vreme za umiranje. Uh, onako lep čovek a oženio takvu, takvu...ma neću ništa da kažem. Nema pravde na svetu. Svi moji muževi bili su ružni, ali ne žalim se, bože sačuvaj. Lep imetak su mi ostavili. Znaš dete, najlepši čovek koga sam videla u životu bio je Kemal Paša Atatürk. Bila sam mala djevojčica, živeli smo u Izmiru, vojna parada je bila i prošao je na konju On, lep kao Bog i svi su klicali i mahali zastavicama... ah, kakav je to dan bio...kad je on jednom Marko porjuorio kaldrmom u uniformi na konju setila sam se toga dana. Isti Kemal Paša, kažem ti..."

Ne sjećam se kako sam utonula u sam bez snova, ali budim se oznojena, Stare Cincarke nema.

Vani je snijeg promijenio boju. Uskoro će noć.

Pismo i dalje leži na mojim prsima.

...tako san ti se grijala uz šporet, bura je orjala i mela sve prid sobom, noć je pala, a ja tužna, mislin na te. Otvorila sam poklopac od šporeta da ubacin cipanicu, pala je u žar i iskre su frcale na sve strane, zamidilo se u sekundi oko mene, zamantalo me, počela sam kašljati i onda se dogodilo čudo. U dimu pvrn cipanice ujedanput se napravila veliki mijur svitla i u njemu Ona! Naša Gospe! Lipša nego oni kip u crkvi, gleda me i smješka se! Ojdedanput je nestalo sve one muke šta me tištila i obuzeja me takvi mir kakvi nisan nikad

očutila. Zavapila san Gospeee mojaaa! i ona je nestala. I oni mjiur isto. Ali mir koji san očutila je osta. I sad znan da ćeš bit dobro. Ozdravit ćeš. Gospe te čuva...”

Odlažem pismo.

U kraju oka nešto se pomaklo. Otvorila se kapija Turkešijevih. Stari Osman izlazi na snijeg teturajući. Gole glave i raščupan, bez kaputa, bos, u čarapama. Baulja u kaldrmu. Odmah za njim izjurio je Edip.

Nešto se dogodilo. Nešto loše. Srce mi leprša u grudima, dah hropti.

Zurim u otvorenu kapiju i nepomični plavo bijeli svijet utisnut u prozorski okvir.

Otvaraju se vrata sobe i Stara Cincarka ulazi sa samovarom na poslužavniku.

„Probudila si se dete? Sad ćeš da popiješ čaj i onaj prašak što je ruski doktor ostavio.”

„Šta se događa kod Turkešijevih gazdarice?” jedva šapćem. Uzdahne teško, odloži poslužavnik na stol, nalije čaj u šalicu i na tanjurič stavi vrećicu s praškom.

„Ah, dete, dete...nisam ti htela reći...nisi ni ti dobro...umrla je njihova Nermına...” govori i gleda me stogodišnjim očima. Suze i kašalj me guše.

Noć je, ležim u bunilu, groznica me tresе. Nermına, nasmijana i vragolasta, iskače iz mraka i pruža male ručice prema meni.

Okno je puno crnog snijega.

Gorim kao vatra. Prozorsko staklo se prelijeva u čudnim bojama, nazirem neki lik. Pokušavam treptanjem rastjerati mulj koji mi prekrija zjenice. Lik je sve jasniji, sve čišći. Iz prozorskog okna smješka mi se Gospa.

Tonem u tamu.

Izranjam iz ništavila i ne znam je li ovo što vidim san ili java. Stari Osman kleči na kaldrim okrenut na istok i čelom pritiska prostriku, dlanove je okrenuo nebu. Negdje iza planinskih vrhova u tami i pokrova od oblaka, sunce noževima probija oni i kapa žuto po snijegu. Sviće.

Bolje mi je.

Stara Cincarka donosi vruće mlijeko. Kao da se smanjila od jučer. Zakućo nema što za reći.

Vani je sve voštano bijelo.

Gledam kako iz avlije Turkešijevih muškarci iznose u bijeli pokrov umotano tijelešće.

BIT ĆE BO'JE!

Milena Budimir (Split / Hrvatska)

Nije više ljuljalo, nije više mantalo, nije mu se više okritalo drob na fuđru, sve je nekako bilo bo'je od kako su ušli u naše. Pogleda je brata ispod oka, i on je bio izgleda, ni više bi onako žut, sa onim crnim rigama oko očiju. Čak mu se i nasmija.

- Marijane, jel ostalo još čagod za zafumat, pita ga je.

Ni mu ni odgovorja, riči pizaju, čovik se od nji umori. Samo je zamota, jedan sebi, drugi njemu, pa su se naslonili na ogradu i puvali dim u vale.

- Mogli smo kupit kuću u Omišku, prociđaja je Marijan između dima i zubiju, više ka da sam sebe pita, ka da važe jeli mu ideja dobra ili ne vridi ništa.

- Mogli smo, kaza je on i popia livi žep.

Stiva je tu na dno, duboko, tri godine života. Kuća. Ala, sad mu je da misli! Nije sanja kuću. Sanja je kako izlazi iz broda u Rijeku, kako vata prvoga čovika na rivu i kako mu daje kamečić da ga odvede brodom do doma, ili barenko do Splita. Lako je od tamo do Čeline. Polako. Neće žurit. Vraga neće! Trkat će, tako je i sanja, da trče, samo da prin dojde pri njena vrata. I da je uzme. I da je više nikad ne pušća.

Ala, da, i neće je pušćat ako bude ima kuću di će je uzet.

- Mogli smo. Ajmo, kaza je bratu, a Marijan se nasmija i bacija čik daleko od ograde.

- Ajmo - zagrlja ga je s obe ruke, a Ivan je opet tako livi žep. Tamo su. Ima ih pet. Jedan je nako ka palac, a ostali su višje

ka mali prst, zaje'no pizaju tri godine.

Prvu, pari mu se, ni ni spava. Bilo je utvrdno, ni vorjalo na doma, bi je uvik gladan, a i kad bi izaša vanka sobe - ni moga vidit more. Kad čovik ne vidi more - ne zna di je. Ne zna ni odakle dojde sunce, ni di ide, ni koji je dan, ni kad će pasat virme za vratit se doma. Pa je molija, kako ga je učila mater, i zaziva je svetoga Antu da učini da mu projde noć i da mu projde dan i da dojde prid njena vrata, da je uzme, da je ne pušća...

Dругu je godinu dobro spava. Tako bi noć brže pasala, a dane ni broja, jerbo kad s mašklinon i motikon i macon tučeš - bo je je to zaboravit, bo je je da ti projdu u magli, ka da i nisu bili, ka da nisi ti oni koji tuju zemlju privrće, dok tvoji vinogradi stoju sami, že'jni tvoje ruke.

Treću je sebi obeća ka za'nju. A rič je rič. Rič ka stina.

Oni dan kad je gazda triba isplatit svaku kap znoja - padala je kiša. Gusta, ka karv, topla i nekako - domaća. Parila se naša.

I tada se uspija nasmijat. Ni ga smetalo ča je gazda stavila na stol deset grumencića zlata, pa je pet uzeja sebi, jerbo je triba naplatit ča in je dava ist i pit i ča in je stavi krov nad glavu i ča in je plaća put, do rudnika. Samo se smija i vazeja je tih pet komada. Jedan ka palac, četri ka mali prst. I stiva je tri godine života u livi žep i smija se u sebi jerbo je trka prid njena vrata, da je vazme, da bude njegova.

- Ivane, Ikiša, di si ti - zavez ga je Marijan, a on mu ni moga reć da je već u Čelini i da mota oko prsta njene vlati, da joj grize usne i drži je čvrsto, ka ogradu sad, tako jako da su mu bili prsti...

- Evo me ovod, pasalo je virme i pari mi se da će sad sve bit dobro - kaza je.

I je bilo dobro.

Jedan je komad ostavija u Split, pa su mu učinili kadenu.

Ona je mogla omotat oko lo vrata pet puta.

- Ajde, Mile, pokaži nan ča ti je Ikiša iz Amerika doni, pitale bi divojke kad bi se intrale na gustirni.

Ni jon bilo teško svaki put poponovo pet puti odmotavat kadenu i svi su mogli vidit kako je to čisto, pravo zlato, kako se samo u Amerike more nać, nema takvi u nas, a ona je znala - samo ona i nikor više - da nema takvih ka Ikiša nidir i da neće takvi ni bit, pa da ji se još sto godin radaju. Samo je jedan, i samo je njen. I drčala bi ispod oni pet redi zlata, ne od sjaja, ni od bogastva, vengo od prstiju, njegovih. Di je god proša po tilu jon, tu je osta put od zlata...

Tri je komada da bratu, pa su uzeli kuću. Kuću i dvi pojate, da imaju di tovara ostavit, kad se spuste u grad. U kuću je omar brat uliza, sa svojom famejon, a Ikiša je osta u staru čaćinu, podno brda.

Taman in se nekako velika radost dogodila, dobili su dar od Boga, rodila mu je Mile Darinku, kada je Marijan zavez brata da se najdu i da sve čaćino podile, ka judi, počteno i popo-lak. Mile je za Ikišon polia svete vode, da se sritno s braton svojim dogovori i da se sritno i čin prije vrati doma, u toplo.

- Marijane, jel imaš čagod za zafumat, pita ga je kad je seja u veliki tinel u veliku in omišku kuću.

Zamota je, sebi i njemu, pa su fumali i puvali dim u grede.

- Vako. Ja se ne mislin vraćat na zemlju, učini san dići i sebi život ovod, u gradu, tu bi tija da živem i daje. Aj ti meni daj ovu kuću i one dvi pojate, a ja se tebi neću dirat u niti jedan komad zemlje - tako je reka Marijan, a Ikiša je vas sritan reka da je to ka amen i da more i da d triba potpisat.

- Pari mi se da će sad sve bit još boje - kaza je.

I bilo je bo'je.

Mile je rodila Stanku. Pa je na svit donila Mariju, pa mu je rodila Matu i i onda mu je u ruke stavila Milana.

Svaki put bi iz fabrike trka doma samo da čuje kako dica viču: Eto nan čačal Vratija se! I svaki put bi jedva dočeka da je vazme, da je stisne, da mu ona reče: Ma, ča će svit reć, a on je zna da je nije briga ča će iko reć na cionem svitu.

E, da drugi dan nakon ča je bratu svome podapisa kako mu se neće u kuću dirat - Ikiši je doša list iz grada di ga zovu da bratu svome Marijanu, kako je i red i kako zakon piše - mora

dat pola zemlje.

- A Bogu fala – kazala je Mile i gurala suze, jerbo je znala kako likša višje nikad Marijana pogledat neće, jerbo se u govno ne gleda. I znala je da ni lipo vidit muškoga da plače, i da nikor ne vidi kako se muški u suzama guši, jerbo te one natope iznutra.

Pa su se smijali, ka da nije ništa. Vrag odnja i zemlju, ko će to sve okopat, bo'je da je manje.

- Tri godine ka tri dana, motika i maca u arju, a obraz ka šjola – kaza je likša i doda:

- Sve će bit bo'je!

I bilo je bo'je.

Do Vela rata. Onda nije bilo dobro.

Jedna je bomba pala na Orniš, ma je vraga izila – pala pravo na otu kuću. Probila je sva tri poda, ni nikoga ubila, ma je sorila sve do temeja. Tako je valjda moralo bit.

KRUG

Adnan Repeša (Blagaj / BiH)

1.

Alija P. očev je daidža, ali to ne znači da ga i ja držim za svojito. To je čovjek sitne građe i uredno potkresanih brkova. Sav je usukan i uvučen u sebe. Iz čelave glave koju poklapa francuska kapa, prodorno gledaju dva zelena oka. Kad se zakune babinim rahmetom, on tada najviše laže. To znaju i ostali ali iz nekog razloga ignorišu činjenice. Svoj radni vijek proveo je u Zadrugi. Tamo je obavljao najteže fizičke poslove. Nakon radnog dana on sjedi u čaršiji, uvijek u društvu ljudi koji na njegove životne prilike gledaju sažaljivo. Tu potrebu da ga neko žali zadržao je sve do danas. Stoga u ovom trenutku sjedim na kauču i na činjenicu da mu je proradio čir gledam sažaljivo. On to nepoznaje pa se prenemaže više nego što je potrebno. A onda mi iznebuha u ruku tutne šrafciğer kako bih zavrmuo onu utičnicu što strši iz zida. Nakon uredno obavijenog posla sjednem na kauč, a otac, u kući punoj ukućana, kaže: „Ovo ti je prvi put u životu da si neki poso obavio kako treba.“

Svi me pogleduju sažaljivo, samo se Alija okrene prema ocu i kaže: „Lažeš. Lažeš, babinog mi rahmeta.“

Osjećam da bih morao na drugi način rasporediti svoje slobodno vrijeme. Posljednjih dana grize me savjest što više vremena ne provodim s djecom. Ljeto je i ja često izbjivam iz kuće. Pred ponoć, trešten, spuštam ruku na štek. Vrata mi otvara S. „Čekali su te. Sad su zaspali.“

2.

Odajja

Kad se rasanim trčim neninjo kući. To nije daleko, šmugnem kroz dva sokaka i već za sobom privaram avlijska vrata. Volim je posjećivati ranim jutrom. Tad je obično sama. Svi koji se bude u toj plorači već su odježdili, svako svojim putem, djed je u čaršiji, za ostale ne marim. Namirujemo hajvan i cjepkamo suharke za potpulu. Potom mi ona namiri zavežljaj, to je hrana koju nosim teti Džemili. Džemila je sestra moje nene, ali svi je zovu Gara. Ona živi u malenom sobičku u kući Alije P. Taj sobičak zovemo odajja.

Gara se nije udavala i radi kao čistačica u lokalnoj školi. Svima kaže ono što misli da treba reći, pa tako i meni jutros kroz plavičaste bokore dima odbrusi: „Snuždiš se si ko mehkotić.“

Kasnije pitam nenu da mi objasni taj pojam, a ona: „Gluho i daleko bilo, duturum, noge nad jamu a još priča gluposti.“ Onda čekamo da porumeni hljeb a moja nena zatečena pitanjem desetogodišnjeg dječaka: zašto su njegovi roditelji odeslili iz kuće, prvo prikreše Laru, prelomi prstima kokcu šećera, onda skoči da okrene hljeb u pekari, a potom, snovljena, prstima pogužva dimije i kaže: „Zato što ti je čaća šutio, a mater ti nije znala.“

Kornšije

S efendijom se fino gledamo. Nekad dode da posjedi. On govori tiho i sabrano, samo pokatkad se vajka na hercegovačke žege. Kod njih, u Kaknju, kaže, nema ovakvih vrućina. U njegovom prisustvu moj otac obuzdava karakter pa ne

ponižava majku. Klima glavom i govori: „Jes, vala, komšija, tako je.“

Sve to

Peti je dan kako vješto prikrivam svoje želučane tegobe. Ne znam čime sam iritirao sve to, ali svaki, pa i najmanji unos hrane u organizam, izaziva bol. Zazirem od posjeta ljekaru. Radije šetam. Začudo, to mi pomaže.

Jutros sam, šetajući, nabasao na Zulfikara. U tom susretu ne bi bilo ničega čudnog da mi on nije prišao go. Golcijat. Sad gledamo dvojicu zaštitara kako s prijetećim izrazom na licu, haljinama koje su svukli s njega, vitljaju prema nama. Pitam ga: „Plaiš li se?“

„Ne“, kaže, „Sutra ću se plašiti.“ Onda iz moje ruke prima novčanicu i odlazi, nasmijan.

Zulfikar je heroinski ovisnik. Poklone svojoj krvi kupuje tako što prethodno krađe. Nekoć smo živjeli u istom mjestu, ali ga već podugo ne vidam po tamošnjim ulicama. Jednom me Z. u hladnu zimsku noć, presreo na ulici. „Bi li mi pomoć g pomaknuti kredenac?“ Pristao sam.

Kad smo zakoračili u kuću, tamo nije bilo ničega. Tek četiri mermlija zida iz kojih bije studen. Z. iz džepa izvlači pribor. Tu je kašika, šprica, kesica limuntosa i upaljač. Posljednji je izvukao komadić papira, oprezno ga razvio da se smeđi prah, o, Bože, ne raspe po podu.

„A, kredenac?“

„Koji kredenac?“, kaže, sad već potpuno fokusiran da otopinu iz kašike sakupi u špricu. Od mene traži samo da ga prigrabim za ruku, da stiskam sve dok se ne ukaže vena.

Zebnja. Osmijeh u začuće. Sve je u redu.

Kad smo izašli na ulicu, već je krenulo sipiti. Zulfikar mi u ruke tiska kišobran. „Znaš, ovo je prvi put da uzimam heroin. A ti požuri s tim kišobranom, jači vjetar će ga polomiti!“ I sada, dok u ovo pro hladno jutro koračam prema kući, pitam se jesam li doprinio ovome u što se rasuo današnji Z. U kuću sam ušao izliječen, ali čim otpočinem, bol se polako vraća. Odlučio sam posjetiti ljekara. S: „Plaiš li se?“

„Ne“, kažem, „sutra ću se plašiti.“

Krug radanja

Nena je mršava starica ispijenog lica. Za svog života pet puta je na svijet donosila djecu. Najstariji, Omer, umro je s nepune dvije. O njegovoj smrti rijetko se govorilo; baš kao da je sramota mrijeti. Eno mu mezarja tamo, niz sokak. Kad sunce za ljetnih vrućina sprži i posljednju vlat haremske trave, mezar mu se vidi s avlijskih vrata. Ostali, njih četvero, imalo je sreću pa poživjelo. Među njima i moj otac. U hronici porodičnih događaja, njegovo rođenje zabilježeno je pod nekim datumom u avgustu. Godina je 1952. Iste godine svijet je napuštao Knut Hamsun. Godinu oćevog rođenja, dakle, pamtim po godini nećije smrti.

Prije oca, nena je iznijela još dvije kćeri. S rođenjem četvrtog, muškog djeteta, zatvorio se krug radanja unutar porodice. Od svih rođenih poznajem samo oca, premda često dvojim i oko toga. Njegove sestre i brata poznajem površno iako se stalno motaju unutar nenine kuće. Ti ljudi meni ne znače ništa, oni su jalovi i ništavni. Spletkare ukoliko s osmijehom na licu, oni imaju sve a sve im nedostaje, kako bi rekao Nedžad Ibrimišević. Oćev brat je mlakonja. Ističe se osobinama koje su po prirodi stvari nemrijetje ženama. Nikad se nismo podnosili. Oćev brat i ja.

Zulfikar

Ponovo Zulfikar. Kad smo se posljednji put sreli ja nisam imao djecu, a sada u naručju grlim trogodišnju kćer. On iz džepa izvlači svežanj novčanica, jednu, s likom Nikole Šopa, pruža mojoj kćeri i kaže: „Uzmi, neka ti otac kupi lutku.“ Sljedeće jutro on me presreće u gradu, sav je smušen i rasijan: „Imaš li sitnine, umirem od gladi.“

Okus soli

Neko je u Beogradu odlučio skupiti moje priče rasute po tamošnjim časopisima i objaviti ih kao knjigu. Trebao bih osjećati ponos, ali moje prirodno stanje je nelagoda. S.M. urednik knjige, javlja mi da je promocija koncem februara. Pri odlasku, opraštam se sa ukućanima. Otac šuti. Smrknuto. Sljedeća dva beogradska dana pitam se: čemu to?

Promocija je bila dobro posjećena a i ja sam se osjećao prirodno. V. Pavković lijepo je govorio o mojim pričama. Ljudi, njih nekolicina, prilazili su s molbom da im potpišem knjigu. Jedno pred povrata, obilazim knjižare. Hoću da kupim tri istovjetna primjerka knjige Filipa Davida. Jednu ću sačuvati za sebe, a preostale dvije poklon su za Nezirović i Kaplana. Po dolasku kući, ozaren, pozdravljam ukučane. Otac, šuti, jednako smrknut. Sad stojim ispred ogledala i čovjeka s druge strane pitam: gdje sam to ja? U kući sećanja i zaborava.

„Repeša, samo prokletu očajan čovek i usamljenik može pisati ovo na čemu ti trenutno radiš. Dopada mi se, ali iskreno, ne bih ti se menjao za kožu. Ne odustaj, nego guraj do kraja, Repeša“

Sad dvojim oko toga da li ovu opasku uzeti kao kompliment ili je odbaciti kao uvredu.

Otkrenuti se i gurati dalje. Samo to.

3.

Vejsil

Zulfikar je Vejsilov sin, a Vejsil, eh Vejsil, nekoč je bio najbolji oćev drugar. Jedan dio života proveo je u Njemačkoj a onda ga navadilo da se vrati. Sa sobom doveo ženu, lijepu, lijepu. Nije joj uspjelo ukrotiti nemiran Vejsilov duh pa nemoćno gledala kako se oko njega množe nevolje. Jedne godine skrsio je dvanaest automobila. Kad bi ga slomljenog, izvodila iz bolnice, svaki mu put poklanjala privjesak na kojem se ljeska ključ od novog auta. A onda ga, u osami, preklinjala da se vrate nazad i započnu iznova. Na kraju digla ruke i otputovala sama. Nikad se nije vratila a Vejsil doveo ženu i s njom dobio sina. Sa sinovim rođenjem on se opija više nego što dozvoljava roditeljski obzir. Jednom, možda čak i dva puta, vidio sam ih pijane. Vejsila i svoga oca. Do kasno u noć oni su šenlucili u našoj kući dvoreni majčinim strahom i njenom drhtavom rukom. Pojutru, kad sam se rasanio, jučer kupljena sofa sva u fiskijama. Na stolu leželi kuhinjski nož. Odneseš sam ga u ladicu. Ovdje se noćas nešto događalo. Zenka

Ovo gdje ja sada sjedim sa šrafčigerom u ruci, to nije kuća Alije P. To je Zenkinu vlasništvo, ona je treća, najstarija Alijina sestra. Rano, s dvadeset četiti, ostala je udovica. Detalji nepoznati. Mogla se ona udati i kasnije, bilo je ponuda, o njenom ljepoti pričalo se po sijelima, ali je Zenka, s gnušanjem, svaku odbila. Jednom ju je presreo nekakav nabusit domaćin, ispričeo se na putu, a ona mu opalila šamar i još ga pljunula. Otkrenula se onome što je iza tog braka ostalo i u to dijete gledala kao što ozebao gleda u sunce. Selim. Tako se zvao Zenkin sin. Po udaji, ona prekida svaki odnos s porodicom. Ne znam kako im je to uspijevalo, ovo je mala varoš, morali su se katkad sresti. Bilo bi lijepo opisati ko je od koga prilikom tih susreta, izmicao pogled. Malo se sjećam te žene. U godinama odakle seže moje pamćenje ona je već bila trnuta, poluslijepa starica. Mogla je još uhvatiti Selimovu sjenu kad zguli rezu s vrata, pa i to joj je bilo dovoljno da se s obje ruke prihvati za ono malo života što je u njoj preostalo. U mladosti bila je prijetka i osorna. Ili je to samo maska kojom se gradi poštena udovica. To ne znam. U zaravni ponad varoši, Merminovac se zvala ta njiva, sadila je duhan i brala smokve, izvlačila odandne teške sepete, zgurena i u ritama, odlučna u namjeri da jedincu pruži sve potrebno za dostojan život. Jednom, možda i dva puta, vidio sam je kako s metlom u ruci stoji nasred avlije. Ničega od dostojanstvenog starenja u njoj prilici nije bilo. Osluhnula je kad sam onuda prošao, možda sam čak i šutnuo kamačak na putu, pa je rekla: „Ko ide. Jesi li ti, Selime?“

Nisam joj ponudio odgovor, nego sam produžio korak, okrenuo glavu na drugu stranu i pohitao niz put. Danas žalim zbog toga. Inače, ja se ne kajem ni zbog čega što sam u životu učinio, ali se kajem zbog onoga što nisam pokušao popraviti. A ta starica, ta njena siromašna prilika, posve odsutna na sredini avlije, i danas atakuje na moju savjest. Mjesto za vratima

Nedjeljom, ispred akšama, otac dolazi po mene. Tad sjedne na stolicu pored vrata. Fildžan podrhtava na njegovom koljenu, a nena kaže: „Što sjediš za vratima kad ima mjesta na kauču?“

„U ovoj kući moje mjesto vazda je bilo za vratima.“

Potom šutnja. Dugačka.

Ovo o čemu ja pripovijedam ne dolazi iz potrebe za objavljivanjem. Ako pokušam proniknuti u suštinu stvari, to je čista potreba za čuđenjem.

LUPEŽIRANJE

Dorde Majstorović (Novi Sad / Srbija)

Moj otac je nekad davno živio u Dubrovniku. Bilo je to pre nego što sam se ja rodio. Kada je upoznao moju majku, rešio je da se preseli za njom, u Beograd. Za uspomenu je kupio Slobodnu Dalmaciju, jer je mislio da se nikad više neće vratiti i da bi trebalo da upamti dan kad je otišao. Na naslovnoj stranici bio je veliki naslov: „Oblaci iz Černobilja sve bliži Jugoslaviji!“. Vratili su se već sledećeg leta, sa mnom u kolicima, a onda smo tamo išli na more i naredne tri godine... Ja se danas sećam samo poslednjeg leta u Dubrovniku.

– Ona je jedna straššššna, straššššna lupežica! – šištal ba moja majka na pomen svake moje nove devojke.

– Veća od one prethodne? – pitao sam je.

– Duplo veća!... Uopšššte ne razumem šššto si ostavio tu... prošššlu...

– Pa zato što je bila strašna, strašna lupežica... – odgovarao sam.

– CCC, ajde jedi to, ohlađice se...

I tako je to išlo u krug.

Zapravo je istina da je moja majka bila jedna velika lupežica i da je tu reč pokupila na letovanjima u Dubrovniku. Istina je i da lupeži i lupežice ne trpe druge lupeže i lupežice u svojoj blizini, mada bi bilo logično da upravo oni imaju najviše razumevanja jedni za druge. Od svega toga njoj je zapalo samo to da odlično prepoznaje druge lupeže, a naročito lupežice.

Moj otac je nekad imao brata koji je takođe živio na moru, ali u Crnoj Gori. Kad smo mi prestali da idemo na letovanja u Dubrovnik, on se pridružio rušenju starog i pravljenju lepšeg i još starijeg grada. To se u našoj kući skrivalo, nije se o tome pričalo, naročito zbog toga što je taj moj stric nešto kasnije pobeogao iz zemlje i nikad se više nije javio nikome.

Kad su nas ono jednom bombardovali par meseci, mi klinici iz kornišlika smo iz novina sakupili slike naših tadašnjih krvnika i zapalili ih na gomili, a onda smo preskakali tu malu vatru. Videli smo kako gori Berlin, zapalili smo Pariz i London, a naročito jedno malo italijansko selo po imenu Avijano, odakle su zapravo poletali i svi oni avioni... Već tada je bilo jasno da nam ne mogu ništa, jer smo mi već odavno bili mrtvi... Posle tog paganskog obreda moja majka nas je okupila i pitala šta se tu glupiramo i onda nam ispričala kako su neki gradovi držani pod opsadom godinama, a da ovo naše nije ništa i da će začas proći. Nama je to njeno ništa bilo celo jedno proće, a kad si u pubertetu onda ti jedno proće baš puno znači. Zato i danas, kad dođe to godišnje dno, meni su pred očima spaljeni i razrušeni gradovi, lepi i tužni, Beograd, Sarajevo, Dubrovnik, Vukovar, Berlin, London, Pariz...

– Kevo, rekao sam joj nedavno, imam novu devojku! Zove se Staša i mislim da sam se baš zaljubio...

– Staššša?! Kakvo bezvezno ime – rekla je ona gotovo refleksno.

– Grešiš, ona je posebna, zna da pleše...

– Da pleššše?!? Pa naravno, kao i svaka prava lupežica!

I tako je to išlo u krug.

Ovih dana sanjam mrtve ljude kako hodaju, oni to čine mirno i dostojanstveno. Sanjam ih svake noći i mora da su

do sad već prešli hiljade i hiljade kilometara u tom mom snu. Pre neku noć, Staša i ja smo uspjeli da im pridemo i da ih pitamo kuda idu. U Evropu, rekli su nepoverljivo. Probao sam da im objasnim kako je Evropa već dugo mrtva i urala u bodljikave žice i kako nema potrebe da i dalje pešače po mraku, jer smo mi odavno spalili sve te gradove i da takvih mesta ima i ovdje kod nas i da slobodno mogu da ostanu tu i makar da se odmore, a onda je Staša počela da nečije... Oni su zastali, kao da su za trenutak shvatili da su u nečijem tuđem snu, i posmatrali devojku kovrdžave kose kako se uvija u tami. Primetio sam blage osmehne na njihovim licima, bio je to istovremeno lep i tužan prizor, nešto kao sećanja na poslednje leto u Dubrovniku... Trajalo je kratko, jednom dečaku sam poklonio čebe i plišanu igračku, a onda su oni nastavili dalje. I, kako to obično biva u snovima, Staša odjednom izlazi iz kabine za presvlačenje novog šoping centra, a ja tražim njeno lice među hiljadama drugih koja ne postoje... Kako je lep bio taj njen ples, žao mi je što nisam mogao da ga snimim, ali to je trajalo tek možda jedan minut... Ipak, bio je to jedan dobar minut, začuo se tada poznati glas u mojoj glavi. Bio je to trenutak utehe. Utehe onima koji nemaju ništa...

METLA ZA SKORENO BLATO

Jasmina Hanjalić (Sarajevo / BiH)

- Dobro jutro! Možete li me primiti, hitno je? – molećivo upita djevojka doktoricu S. na vratima njene ordinacije.

Maloprije, ugledavši je u hodniku, pomislih kako liči na onu Vermerovu djevojku s bisernom mindušom. U narednom treptaju sjetih se odakle je znam. Da, to je ona! Jednom je njen otac ovdje urlao kao preglednija zvijer kojoj su upravo oduzeli jedini komad hrane.

- Dobro jutro. A šta je toliko hitno? Nešto ste mi poznati?

- odgovori doktorica i počeo se vrtiti na stolici.

- Sjećate se, bila sam ovdje kad je moj otac tražio da me ginekolog pregleda.

- Aaa, tako je. Pa šta je sad? Hajdemo u drugu ordinaciju!

Ovede je u "drugu" ordinaciju da bi bile same. Ta prostorija nalazi se tik do moje sobe, dijeli nas zid sa visoko postavljenim, uvijek otvorenim malim prozorom. U njoj se brzo raspuknu svakojake čovjekove tajne i nevolje, uglavnom one koje se inače jedva izgovore. Iz mojih sedam ili osam kvadrata namijenjenih čistačicama saznala sam mnogo toga o čemu bijeli maniti čute. Kroz odškrinuti prozorčić sve se čuje, a kad se popnem na stolicu sve se vidi. Pošto znam da se to ne smije pričati strpljivo zapisujem i niko ne sluti da se toliko sudbina krije u momem notesu. Još kad bi mi dali kakvu metlu kojom bih mogla očistiti veliko blato u čovjeku!! Narodito ono skoreno!! Ne kaže džaba jedna žena što prodaje novine u trafici da smo nastali od ustajale ilovače!?

Nakon završetka Više pedagoške škole, kao i ostale kolege, godinama sam tražila zaposlenje. Najzad je otac digao kredit i kupio mi posao u Domu zdravlja, doduše posao čistačice. Jedva sam imala vremena pojesti sendvič, k'o nenavika na čišćenje... Srećom, nabaviše mi novu, čvrstu metlu koja dobro mete. Brzo stekoh praksu te sam uskoro mogla i odmoriti u mom sobičku sa oskudnim namještajem: vješalica, dvije stolice, kuhalo i frižider za vakcine. Na njemu tranzistor Sharp.

A, otkrilih prije pola godine, baš negdje oko jutarnje pauze, doktorica S. je isto ovako uvela nenaručenog pacijenta u "drugu" ordinaciju. Ovu do moje sobe. Muškarac u srednjim godinama, skromno i neuredno obučen, imao je koščato lice uokvireno raščupanom kosom poput grive. Isti Blek Stijena! Dok su njegove širom otvorene oči odavale spremnost na svadu, dugačke ruke i krupne šake nekontrolisano je mlatarao zrakom.

- Treba mi uputnica za Ginekologiju! - prvi je, k'o iz topa, podviknuo, iako sam fino čula da ga je neka medicinska sestra dovela preko reda.

- A za kog?

- Za moju šcer. Evo je u hodniku sa majkom.

- Je li trudna?

- Djevojka je! Hoću da je pregleda ginekolog i da mi kaže je li ona ikad imala odnose i je li se čistila!! Moj mladi brat optužio me da sam joj ja napravio dijete!!

Nakon stanke guste kao nataloženi mulj, zbunjena doktorica upita da li je u pitanju neko zlostavljanje, je li policija obaviještena, koliko je djevojci godina?

Nije je niko zlostavljao, ne treba policija, još malo pa će napuniti osamnaest.

Da li kćerka želi pregled?

Ne zanima ga šta ona želi, on hoće da spere ljagu sa sebe i zato ju je doveo!

Doktorica ustade, otvori vrata i prozva kćerku i majku da uđu. Ostadoše njih tri, pošto je zamolila oca da izađe u hodnik.

Djevojka biješe blijeda i mršava, njeno lice kao da nikad nije vidjelo sunca. Stajala je pognute glave, pored nje majka, obje su grizle usne i grčile dlanove.

- Otac traži da me ginekolog pregleda, a ne ja! - progovori djevojka nakon što joj doktorica postavi par pitanja. - Molim vas nemojte mu reći, ja sam imala odnose, ali sa momkom i svojom voljom. Nisam nikad bila trudna!

- Aha! Pa, šta sad da radim? Navodno neko priča da ste sa ocem ostali trudni ...

- Ne, ne, ne!!! O, Bože! - vrisnu djevojka i uplakana obori glavu.

- Odoh da nazovem odjel Ginekologije – reče doktorica i izađe.

Iako iskusna, doktorica S. očito nije bila sigurna treba li djevojku slati na takvo razapinjanje samo zato što to njen otac zahtijeva. Ubrzo se vrati i objasni šta joj je kolega odgovorio: Nakon četrnaeste godine djevojke same odlučuju o svome pregledu! Pošto nema krivičnog djela, objasni im dalje, nema potrebe da ide ginekologu.

Juuuuii, baš mi se to dopade! Zaljublja se, zamalo padoh sa stolice!

Dobro se sjećam da je doktorica pozvala oca da uđe i saopštila im da neće napisati uputnicu. Na to on planu i počeo vikati iz sve snage. To grubo, asimetrično lice sa jakim vilicama izgledalo je kao da se sprema sve oko sebe zguzvati u zamotuljak. Uletješe portir i medicinske sestre, a kćerka, da bi izbjegla toliko ljudi oko sebe, zamoli doktoricu da joj da uputnicu.

I to sam naučila u ovoj sobi: Stavovi začas promijene pravac kad opasnost zauzme uzde!

Samo što ova čudna porodica izađe doktorica pozva policiju i zatraži da se napravi službena zabilješka o tome ko je tu šta radio, ko nije, zašto je otac agresivan i zašto više na sve, pa i na nju!!

Zaista, poslije nekog vremena stigoše dva mlada uniformisana "unutrašnja organa" sa vijestima. Nema krivičnog djela, bili su kod ginekologa, pregled nije obavljen, rekao doktor samo uz suski nalog!!!

- Super! Jeste li za čaj? Obradovaste me! - uzviknu naša divna doktorica S.

Policajci popiše čaj i odoše u zaborav, kao i taj cijeli događaj, sve do maloprije kad ugledah ovu blijedu "Vermerovu" djevojku.

- Napunila sam osamnaest! - nastavi ona - Dajte me, molim vas, uputnicu za Ginekologiju! Krvarim, imam bolove po dnu stomaka, opet sam trudna!

- Opet si trudna?!!! - podvrisnu doktorica.

Vidjeh kako se lice ove dobre žene skameni samo sa jednim pitanjem: Je li ovo moguće???

Poče pričati. Djevojka živi na periferiji grada, ondje njene ro-

diteљи imaju osrednju kuću i imanje sa nešto stoke. Jedinica je, završava srednju školu. Majka je domaćica, otac radi u šumarskom preduzeću i plata mu nije redovna. Sa njima žive i dvojica očeve neoženjene braće, nezaposleni su i pomažu na imanju.

Prvo ju je jedan stric, kad su sami skupljali sirina pred kišu, bacio na platan i brzo to uradio. Imala je trinaest godina. Kasnije postalo redovno, kad god bi se njih dvojce našli na osami, na imanju, ali i u kući. Onda ih je mlađi stric zatekao, pa je kazao da će svima razglasiti ako ne bude i s njim radila isto. Ostala je trudna sa četrnaest godina i njih dvojica su je odveli kod nekog doktora privatnika.

Otac bi je ubio da sazna, ionako je lako dizao ruku. Ako je i ne bi poslao na onaj svijet, pukla bi bruka, šta bi joj rekli u školi, a tek selo... Ni sad ne zna čije je dijete koje nosi. Kad majka i otac negdje odu njih dvojica je zaključaju pa se redaju. Najgore je kad se napiju pa to rade odjednom, prokvrarila je nekoliko puta na čmar.

- A majka? Zna li majka? – jedva progovori doktorica nakon njene kratke ispovijedi.

Kad je jedanput neočekivano ušla u šupu i sve vidjela, počela je plakati i rekla da će odmah otići u policiju. Tad su njih dvojica pretukli majku i zaprijetili da će ih obadvije odležati u zatvoru samo ako gukne.

- Pa, sine dragi, sad je vrijeme da sve otkriješ! Punoletnja si, daj da ti prijavimo!!! Nemoj se plašiti!

- Doktorice, šta da prijavim? Da svima razglasim svoju bruku? Hoćete li mi dat tu uputnicu ili ne?

- Još ne mogu da vjerujem??? Gadovi, zaslužuju najtežu kaznu!!! - puna gnjeva doktorica promijeni glas i naglo učuta, kao da proguta nešto na vrh jezika - Bez tvoga pristanka ne mogu ništa. Evo uputnica!

Najbolje da prepisem ovaj članak iz današnjih novina i zaključam još jednu tajnu iz "druge" ordinaracije.

Jučee se u Mjesnoj zajednici Polje desilo sivrepo ubistvo kakvo ni najstariji stanovnici ovog kraja ne pamte. Naime, prema riječima dežurnog tužioca, djevojka, čiji su inicijali R.K. (18), je u noći 20 / 21 novembra sjekirom izvršila ubistvo dvojice svojih stričeva, i to na spavanju.

Prema prvim informacijama priznala je ovo kazneno djelo.

Kako je tužioc dalje naveo, prvo je ušla u sobu starijeg strica te ga snažnim udarcem sjekirom usmrtila, a odmah nakon toga popela se u potkrovlje gdje je spavao mlađi stric. Prema izjavama svjedoka iz lokalne kafane obojica nesrećnika su kasno otišli kući u pipitom stanju, pa se pretpostavlja da su spavali čvrstim snom.

Žrtve je, u jutarnjim satima i nakon noćne smjene, pronašao otac djevojke koji nije želio dati izjavu za naše novine, dok se njena majka nalazi na bolničkom liječenju. Za R.K. su komšije izjavile da je vrijedna, mirna, povučena i uzorna učenica, te imaju samo riječi hvala. Šta je djevojku navelo na ovo stravično djelo pokazaće istraga.

OVISNOST

Stevan Sarčević (Subotica / Srbija)

Znate, život ima čudne načine da pokaže kako grešiš čim izgovoriš "Meni se to nikad ne može desiti". Potapam konopac dok mi koža bridi. Osluškujem glasove iz susedne sobe i prisjećam se događaja koji su me promenili.

Kad sam upoznala Irenu Bešenjei život mi se raspadao i sad mi se čini da se cela moja priča može svesti na jedinu rečenicu: šta mi je sve to trebalo?

Iskreno govoreći, sama sam kriva. Sve je počelo od mog napuštanja posla čim sam zatrudnela. Nisam shvatila koliko može biti opasna potpuna zavisnost od neke. Bila sam naivna, verovala sam da me muž beskrajno voli i da će me čuvati kao malo vode na dlanu.

Neko vreme mojoj sreći nije bilo kraja. Posvetila sam se detetu i prepustila mužu da radi i zaraduje.

Tri godine potom, novac je počeo da presušuje. Govorio je da poslovi ne idu, da su vremena teška, da ne može bolje.

Verovala sam mu. Manje smo trošili i život je tekao dalje.

A onda sam jednog prolećnog dana saznala ono što su svi osim mene znali - da ima ljubavnicu.

Najednom sam shvatila da je naš brak formalnost i da moj muž više vremena provodi s tom gadurom nego sa mnom. Bila sam u dilemi da li da se jednostavno kupim i odem, ali tu je bilo dete koje sam volela. Osim toga nisam imala nikakvih prihoda i šta mi je preostalo no da trpim njegoa odsustvovanja? Trudila sam se da mu ne prigovaram. Ipak je on bio taj koji donosi novac u kuću.

Upravo u tom periodu sam počela da pijem. U početku je to bilo pokoje pivo, a onda ga je bilo sve više i više, da bih ga naposljetku stala dopunjavati rakijom. Šest meseci kasnije više nisam mogla zamisliti ni jedan jedini dan bez tog olakšanja.

A on je postajao sve grublji. Čutala sam čak i kad je počeo opisivati koliko sam ružna i stao govoriti kako me nikad i nije voleo. Koliko je to moglo trajati? Nisam više sigurna. U svakom slučaju sve do onog dana kad je svoju kurvetinu prvi put doveo kući. E, to je prevršilo svaku meru! Pobesnela sam, vrištala i plakala, a rezultat je bio katastrofa. Prebio me je kao mačku, posle čega sam se ekspresno preselila kod komšice. Kad je videla modrice nije postavljala mnogo pitanja. Otvorila je vrata i smestila me na kauč u dnevnoj sobi. Irena se pojavila trećeg dana i smesta je sažaljivo osmotrila moje tada već gadno pomodrelo oko. Iako se uz kafu vodio neobavezan razgovor, nisam mogla a da ne primetim kako Irena s vremena na vreme pažljivo izučava moju modricu i da ima privlačan osmeh, otmene manire i puno saosećanja. U jednom je trenutku pomenula kako ima praznu sobu koju bi mi mogla ustupiti pod uslovom da joj održavam stan i kuvam. Prva mi je reakcija bila obojnost prema tome. Pa ja tu ženu uopšte ne poznajem! Taman što pomislih kako bi bilo pametno odbiti ponudu, Vesna oduševljeno stade podržavati Irenu i bilo je jasno da sam joj definitivno dosadila. Šta sam drugo mogla uraditi nego se preseliti?

Posle prvobitnog nepoverenja, shvatila sam da i nisam tako loše prošla, pa sam se potrudila da svojoj dobroćuditeljici pokažem zahvalnost. Budila bih se u ranu zoru, brisala i ribala po kući, kuvala i ugadala joj na sve moguće načine. Irena je bila nezgodne naravi i uvek je postojalo nešto što sam propustila, a zaista nije bila nežna kad bi mi na to ukazivala. Pa ipak, imala sam smeštaj i hranu, pa mi je čak i cigarete kupovala. Delovalo je kao fer pogodba.

Znate, moj muž nikada nije mnogo pažnje obraćao na mene. Mogla sam da crknem, a da to i ne primeti, pa mi je Irenina potreba da stalno budem uz nju upravo zbog toga toliko i prijala. Bar sam imala s kim slijutra kafu da popijem. Neko vreme mi je godilo što uopšte ne izlazim iz stana, pošto se Irena brinula o svemu. Nije joj promaklo ni jutarnje podrhtavanje mojih ruku i počela je da mi kupuje piće. Bila je gostoljubiva žena i često smo imali posetioce, najčešće njene ljubavnike. Nije mi bilo teško da kuvam za njih, niti da ih poslužujem. Doduše, ponekad bi mi teško padalo posmatrati ih kako prazne šerpu dok meni krče creva, ali takva su bila pravila igre.

U početku gotovo i nisam primećivala Ireninu potrebu da me kontroliše. Kad god bih poželela da izađem iz stana zapitkivala bi me kuda idem, ako bih se javila na mobilni morala sam da joj referišem s kim sam razgovarala, pa čak i kad bi me slala na pijacu morala bih se vraćati tačno na vreme, kao da sam tinejdžerka. Prijateljima me je predstavljala kao najsladju curicu na svetu i da nisam svake noći slušala njeno dahtanje pod raznovrsnim muškarcima, pomislila bih da je lezbijka.

Prvi put je odistinski pobesnela kad sam poželela da odem u posetu ocu. Ponašanje joj je bilo zastrašujuće i najzad sam odustala. Ništa drugačije nije bilo ni kad sam namerila da posetim svoje dete. Postajala sam sve izolovanija i sve

zavisnija od njenog hirovitog raspoloženja. Vrhunac njene neuračunljivosti došao je onda kad me iz psovke odvuksa u kuhinju i gotovo mi nabila nos u mrlje na pločicama iznad lavaboa.

„Šta je ovo?“ snela je, „Zar nije dogovoreno da ćeš kuću održavati čistom?“. Zalud sam se pravdala, zalud objašnjavala. Neprestano mi je objajala o glavu kako me hrani i izdržava. „Skidaj spavačicu i obriši zid njome“, podviknu najednom. Bila sam toliko zbunjena da sam poslušala, bolno svesna da sam potpuno gola i da me Irena posmatra. Brisanje je potrajalo, a suze su se same otkidale i silvale mi se niz lice. Potom mi je naredila da obrišem patos i sela za sto. Kad je sve blistalo, naredila mi je da joj skuvam kafu, ne čekajući da se odenem. Tek kad sam je poslužila, dozvolila mi je da se vratim u svoju sobu. Preplakala sam čitav dan, a predveče sam donela odluku da se vratim kući. Iskrala sam se dok se Irena kresala sa svojim pastuvom.

Prvo iznenađenje je bilo saznanje da je muž promenio bravu. Muji ključ nije otvarao vrata, pa sam nalegla na zvono. Predugo. Najzad se na vratima pojavila žena koja mi je otela čoveka i uz nadmoćni osmeh pustila me je u kuću. Muž mi je sedeo za stolom, ali ni pogleda me nije udostojio. Tek što zaustih da pitam gde mi je dete, Gagi istrča iz svoje sobe i pripri se uz muževljevu ljubavnicu.

„Čao Gagi!“, rekoh. Dete podiže pogled na mene.

„Mama, jesi li ti kurva?“, upita najednom. Propaganda je očito radila i nisam mogla da se suzdržim. Suze grunuše i poletih u svoju negdašnju sobu. Krevet je još bio tamo, ali sve drugo je nestalo. Stolić, televizor, moje sitnice... Čak su i sijalicu iz plafonijere izmislili. Baci se na krevet ridajući. Cele noći sam se vrtela, plakala i tugovala. Pred svanuća ustadoh i napustih svoj bivši dom, ovog puta zauvek.

Irena je bila izuzetno suzdržana kad sam se vratila. Gotovo da mi se i nije obraćala čitavog dana. Postideno sam se vratila svojim poslovima i čitav dan sam se vrtela po kući rađeci sve čega sam se mogla setiti, pokušavajući time da je odobrovoljim. Sve je bilo uzalud. Ponašala se kao da ne postojim. Jedva sam uspeła da zaspem. Kad sam iduće jutro izašla iz sobe Irena je sedela čutke za stolom u kuhinji. Pred njom se nalazio nekaak plastični lavor, a oči su joj blistale. Neko vreme me je čutke posmatrala, a onda naglo izusti: „Skidaj se“. Povukla sam se korak unazad: „Zašto?“.

Lice joj je ostalo potpuno bezizražajno. „Zato što ja tako kažem“, odgovori, na šta počeh da se snebivam.

„Ili češ me slušati, ili možeš smesta da kupiš prnje i gubiš se iz mog stana“, izgovorila je to bez ikakvih emocija, što je delovalo poput šamara. Nisam imala gde da odem. Na trenutak sam se kolebala, a onda zbaci trenkeru sa sebe. Odmerila me je, pa tiho rekla: „Do gola“. Otkopčah brusač i spustih gačice buljeći u patos. Škripanje stolice me je trglo i podiglo pogled. Irena je ustala i pružila ruku ka lavoru iz koga je izvukla podeljbi konopac s koga se cediła voda. Lagano je krenula ka meni i sve dok me prvi razdrirk udarac konopca nije presecao, nisam shvatila šta smerā.

Bilo je užasno. Trenutak jezivog bola što paralise nerve. Prvi plamačnik u požaru koji je usledio. Irena je stala da me šiba kao da nema nameru ikada da prestane. U prvom trenutku šok me je paralisao i tek potom sam pokušala da se izmaknem. Bila je spremna i slobodnom rukom me je dohvatila za kosu. Udarac je sustizao udarac i svaki je prasak prožimao poput žive vatre. Dolazili su jedan za drugim i povelu su me neslućenim stazama do najmračnijih dubina postojanja, dok se moje telo pretvaralo u vrisćuću agoniju. Plamen je ispuhvao, putovao prenadraženi nervima i tražio neosvojene vrhunce. Neumorno, neprestano, bez jednog trenutka da razumevanje, sve dok milosrdna nesvestica nije prekinula moju patnju.

Kad sam došla sebi, ležala sam na kuhinskom podu, a telo sam osećala poput okeana bola. Irene nigde nije bilo. Plaćući sam dohvatila trenkeru sa željom da se obučem, ali telo mi je bilo živa rana i samo sam izazivala novu plimu sopstvene patnje. Najzad sam odustala, odvuksa se u svoju

sobu i legla na krevet. Ne znam kad i kako sam zaspala.

Probudila sam se na to da mi je hladno i shvatila sam da sam otkrivena, mada bih se zaklala da sam se pokrila kad sam legla. Povukla sam čebe preko svoje golotinje i kroz polusan zapazila tri opuška u pepeljari. Ja ih tamo nisam ostavila. Potom me je san nanovo ophvao.

Ne znam koliko sam spavala, ali sam u kratkim budnim trenucima registrovala glasove u trepezariji i znala sam da Irena ima goste. Kasnije sam po stenjanju razaznala da neko vodi ljubav u susednoj sobi.

Sledećeg dana moja gazdara me je prijatno iznenadila.

Pojavila se na vratima sa poslužavnikom u rukama. U danima što su sedeli svako jutro mi je donosila hranu u krevet i ugadala mi je na sve moguće načine. Trajalo je to duže od nedelju dana.

Kad sam se osetila dovoljno jakom, ustala sam i bez posebnih najava počela da radim svoje poslove, začuđo bez uobičajenih Ireninih zvocanja. Činilo se da je najzad sve došlo na svoje mesto. Po prvi put otkad sam se doselila ovamo osetila sam smirenost. To je neko vreme trajalo, a onda se desilo nešto što me je potpuno sludilo.

Irena je sedela za stolom sa jednim od svojih ljubavnika, i spremala sam im pohovano meso sa krompirićima. Bilo mi je neobično što se neprestano smeju i provirila sam u trepezariju. Posmatrali su neke fotografije. Onda su najednom počeli vatreno da se ljube što me je postidelo, pa sam se povukla u kuhinju. Kad sam iznela večeru, njih dvoje su nestali, ali su zvuci iz Irenine sobe itekako davali do znanja čime se bave. Spustila sam hranu na sto, ali radoznalost me je naterala da pogledam fotografije koje su i dalje bile na stolu. Irena me je naučila da ne diram njene stvari, pa se nije mnogo trudila oko skrivanja. Na fotkama sam bila ja. Gola golcata, tela prekrivenog svežim tragovima batinanja. Prizor na svim fotkama je bio isti, ali uhvaćen iz raznih uglova. Grlo mi se steglo, a suze grunuše na oči, pa pobegoh u svoju sobu da se isplačem.

Dvourmla sam se oko bežanija iz te ludnice, ali izbora nisam imala. Jedino mesto koje sam mogla smatrati domom bio je Irenin stan. Pravila sam se da ništa nisam videla i život se nastavljao.

Ni dan danas ne umem da objasnim ono što se potom dešavalo. Nije to bio nikakav nagli prelaz, postupno je virlo u meni mesecima. U stvari, nikad mi niko nije govorio o onim fotografijama, ali način na koji su me posmatrali i kako su razgovarali sa mnom, davalo mi je do znanja da ih je Irena često pokazivala. U početku mi je zbog toga bilo neprijatno, ali kako je vreme prolazilo sve više sam osećala zadovoljstvo kad bih uhvatila neki od onih dvosmislenih pogleda. Dešavalo mi se da sam janjako me Irena bije i ti snovi nisu bili sasvim neprijatni.

A onda je došao dan kad sam sasvim slučajno pogledala kroz prozor i srce mi se umalo nije zaustavilo. U parku preko puta zgrade nalazio se moj sin! Istog trenā sam ogrnula kaput, obula patike i istrčala iz stana ne obraćajući pažnju na Irenina dozivanja. Sjurila sam se niz stepenice i za tren oka bila u parku. Za trenutak sam se prepala, jer Gagi ja nisam videla, a onda ga ugledah ispod jedne topole. Pozvah ga i on krenu k meni, ali iznebuha odjeknu strogi ženski glas i dete zastade. Isprati njegov pogled i ugledah muževljevu ljubavnicu kako me nipodoštavajući odmerava. Gagi se okrenu i pritrčā joj, na šta ga ona dohvati za ruku, pa nestadoše iza zelenila. Skamenih se posmatrajući kako odlaze.

Srce mi se slamlalo dok sam se penjala uz stepenice.

Pritisnuh kvaku, ali vrata su bila zaključana. Pozvonim jednom, dvaput, tri puta. Ništa. Počeh da kucam, da lupam po vratima, ali Irena nije otvarala. Najednom plač provali iz mene. Jecajući se spustih na stepenik i počeh da ridam. Ne znam koliko je vremena prošlo. Stanari su me obilazili onako uplakanu i izgubila sam svaku orijentaciju. Znam da sam u jednom trenutku podigla pogled i vrata su bila odškrinuta. Ustadoh teško i prosto ne verujući uдох u stan.

Irena je sedela za stolom, sa flašom votke pred sobom. Pogledala me je hladno i rekla: „Sedi“. Predamnom je bila čaša.

Obična čaša za vodu. Irena je napuni vtokom. "Pij", reče. Iskaplja sam čašu i prijala je. Irena je dopuni i ja nastavih da pijem. "Nevaljala si", dobaci mi Irena, otvarajući kredenac, pa nastavi. "Uzmi onaj lavor ispod umivaonika". Kad se okrenula u ruci joj je bio konopac, onaj kojim me je onomad išibala. Stomak mi se zgričio od samog prizora, a kad mi ga je pružila, učinilo mi se da ću se srušiti.

"Potopi ovo, molim te", reče, pa izade iz kuhinje. Nemam reči da opišem užas koji me je preplavio dok sam izvršavala naređenje. Bolela sam se bola, ali još više sam se bolela mogućnosti da budem izbačena na ulicu. Urađivši što mi je rečeno, nastavila sam da pijem, ali, koliko god da sam se bolela, pogled mi se stalno spuštao ka prokletom lavoru. Još je gore bilo što je ispijena votka počela da udara. Bila sam prilično omamljena kad se Irena pojavila predamnom. Nisam ni primetila kad i kako mi je prišla. Smešila se.

"Znaš šta treba da uradiš dušo, zar ne?", prošapta dok je dohvatila navlaženi konopac. Zнала sam. Svukoh se na jedvite jade. Alkohol me je učinio nespretnom i ravnodušnom. Prvi udarac sam jasno osetila, ali to nije bilo onako užasno kao prvi put. Valjda mi je piće umrtvilo nerve. Irena nije prestajala, ali moji osećaji su se gubili u nekakvoj izmaglici. Plakala sam, ali ne od bola, nego zbog Gagija, zbog propalog braka i svih ostalih mojih promašaja. Naricala sam nad svojom zlehudom sudbinom. Najstrašnije je bilo što sam želela da Irena nastavi, što duže, što bolnije. Neka me ubije, nisam drugo ni zaslužila!

Onda sam najednom bila na patosu, a Irena me je obilazila s fotoaparatom. Bila sam svesna blekmanja blica i da će te fotografije posmatrati naši gosti. Irena me gurnu nogom i ja sam se pomerila, otkrivajući aparatu još tragova Ireninog ručnog rada.

Dani su potom prolazili, gosti dolazili i odlazili i kao što rekoh na početku, život ima čudne načine da pokaže kako grešiš čim izgovoriš "Meni se to nikad ne može desiti".

Od tog dana Irena više ne traži opravdanja. Ne trebaju joj. Dovoljno je da me pogleda na onaj posebni način i prijatna jeza me podilazi dok zbacujem odeću sa sebe. Moj život je napokon dobio smisao.

MAPA GRADA KOJI NE STAJE (TURISTI, IZVOL'TE)

Danijel Panić (Požarevac / Srbija)

Tog kišovitog i prohladnog jutra probudih se uobičajeno, istrzan vikom koja je dopirala kroz zid od gipsanih tabli, odlikom nove i kvalitetne gradnje, kojoj je delio moj stan od stana mojih suseda. Susetka je plakala, bilo joj je žao što je opet bez milosti pretukla svog supruga jer je krišom ustao da popije gugalj rakije sakrivene u drvenoj kutiji za hleb.

Vrzmajući se po svom prostranom stanu od dvadeset kvadrata (kao što to čine svi besposličari u šest sati izjutra), primetih na kalendaru više puta zaokruženi datum koji je govorio da je danas taj dan – PROSLAVA DANA OPŠTINE KOPITOVACI. Reših da obučem svoje najlepše odelo i krenem ka centru grada kako bih pozdravio svoje sugrađane koji su svojevolejno učestvovali u pripremama za veliku feštu koja će biti priredena u čast najistaknutijim i najposposobnijim predstavnicima naše opštine i time dam svoj mali doprinos i pružim im podstrek. Nisam mario za uprskano odelo, niti što sam upadao u duboke rupe u trotoaru koji su bare vešto zamaskirale. Iste će danas pre početka proslave biti zakrpljene – nema sumnje!

Radnici mnogih uspešnih fabrika i preduzeća iz Kopitovca su sa pesmom na usnama kačili sa ukusom izabrane ukrase na sive fasade velelepni zgrada koje su se nalazile u samom centru grada. Volonteri iz raznih organizacija gurali su u šake oduševljenim stanovnicima Kopitovca balone i transparente napravljene od prekrasnih letvica na kojima su ponosno

stajali posteri sa likovima naših opštinskih prvaka koji su se sa visine smešili okupljenom narodu. Ogromna bina koju je doniralo Građevinsko preduzeće iz Kopitovca postavljena na Trgu Jelki delovala je moćno, spremna da izdriži brojne učesnike kulturno – zabavnog programa za čiji se sadržaj pobrinula Opštinska turistička organizacija Kopitovca (u daljem tekstu OTOK). Za ovu priliku OTOK je delio i mape grada sa njegovim znamenitostima u vidu blanko papira velikog formata.

Od poznanika koji u OTOK-u obavlja funkciju Višeg stručnog savetnika za turizam i metodologiju prostornog istraživanja saznao sam da je OTOK za organizaciju ovogodišnjeg kulturno – zabavnog programa potrošio tek četvrtinu gradskog budžeta, angažujući brojne eminentne umetnice narodnog stvaralaštva, nadaleko čuvene preljke iz obližnjeg sela Baukovac, cirkuske artiste, a i za nakon kulturnog programa upriličenu prigodnu zakusku u vidu pečenog vola, domaćeg kuvanog vina i rakije za sve prisutne opštinske prvake. Sve je bilo na svom mestu i izgledalo vrhunski, spremno za najavljeni početak proslave u dvanaest časova. Nebo se takođe radovalo proslavi, kiša je stala, a sunce je krenulo da promajla svoje umilne zrake terajući sive oblake daleko od mesta na kome će se narod uskoro veseliti zbog dočekane nekada obećavane bolje budućnosti, a koja je napokon stigla – bez sumnje!

Nakon svih akrobacija cirkuzanata i prezentovanja umešnosti u češljanju vune čuvenih preljaka iz Baukovca, usledio je muzički program u kome su na samom početku svoj rad i talenat prezentovale nove umetnice narodnog stvaralaštva iz Kopitovca. Erupciju oduševljenja prisutnih građana i opštinskih prvaka izazvala je svojim nastupom neprikosnovena kraljica narodne pesme Glina, skromno obučena u divnu tuniku kaki boje. Prezentovala je svoju novu pesmu „Kupičeš mi sve što tražim“ kojom je najavila svoj novi kompakt CD. Nakon bogatog muzičkog programa koji se više može opisati kao spektakl, usledila je zakuska. Zadovoljni narod je gledao kako se volovina može lepo jesti uz dobro vino i rakiju.

Da i sam nisam prisustvovao ovoj manifestaciji svetskih razmera, možda bih i poverovao zlim jezicima i njihovim napisima na društvenim mrežama kako se cela proslava pretvorila u bahaćenje opštinskih vlasti. Piše šaćica pojedinaca da je bilo i pijanih koji su upali u velelepnu gradsku fontanu, da se novac troši na angažovanje nekih pevačica sa marginale dok glumci gradskog pozorišta štrajkuju zbog neisplaćenih zarada u prethodnih par meseci, da gradski horovi i baletska društva nemaju novca za gostovanje. Aman, bre, pa šta hoće ti umetnici? Ako su hteli pare, što neki zanat nisu završili?

Eto, tako par besposličara običnom čoveku pokvare svojim baljezgarjama uspomenu na lep događaj. To o čemu oni pišu može samo da ostavi pogrešan utisak ljudima o našem Kopitovcu i samoj proslavi.

Ako ništa drugo, taj dan je bar kiša stala...

PARTIJA

Vladimir Perić (Beograd / Srbija)

Tamno je to veče bilo. Tamnije nego neko drugo. Nije bilo meseca a ni zvezda. Gusti su se, crni, oblaci nakupili pa svetlost fenjera, te noći, nije dobila pomoć kosmosa. Sati, kada sunce obavjasa neke druge ljude, pa još potpomoćgnuti teškim oblacima, pritiskali su i betulle ali im nisu remetili uobičajeni ritam.

Bife „Artur“ izgledao je jednako kao i svako drugo veče, kada nema slučajnih gostiju, ili turista, ili pak pijanih mladića koji su posle provoda navraćali na još jednu čašicu, onu koja preliva; dakle, svih onih koji nisu znali ime gazdi i koji žive neke druge živote.

Dva su stola, kao i svake večeri, bila zauzeta. Dva svedoka kafanskih bitaka, životnih mudrosti i svedenja računa sa svetom na kraju još jednog dana.

Za jednim je sedeo gazda Milan, točino vino sebi i gostima, zapisivao stih i, s vremena na vreme, izgovarao poneku mudru rečenicu. Do njega je bio kockarski sto, iskrzan časom, pepeljarka i kartom, za kojim je sedela stalna hazarderska četvorka. Za stolom je vladala opuštenost i mirnoća, u jednoj meri kao i napetost, kao i za svim stolovima betula i kafana širom ovih čudnovatih prostora, gde su ljudi naučili da pripale čibuk pokraj bureta baruta i gde je svaki hod, hod po ivici.

Neko bi možda pomislio da je pravo čudo kako se tako raznolika četvorka našla, i svako veće okupljala za istim stolom igrajući raub. Međutim, kao i za svakim kockarskim stolom, upravo strast za kockanjem ih je okupila, a sila prilika i trenutka, sjedinila.

Ratko je bio mlad vojnik, neoženjen i bez devojke. Bio je stacioniran u gradskim zidinama. Iako plata vojnika nije bila preterano velika, on je nije imao na šta trošiti, pa je rado novce gubio za ovim stolom. Držeći u jednoj ruci špil karata, drugom je pripalio cigaretu od lošijeg domaćeg duvana ispuštajući gusti oblak dima.

„Još kad ne bi pušio tu smrđljivu krđžu...“, gundao je Nebojša, presecajući špil, uz grimasu negodovanja i pokret rukom kojim je pokušavao da otera dim od sebe.

Često je Nebojša prebacivao Ratku za loš duvan i loše vino, ukazujući tako na razliku statusa, odnosno, imovinskog stanja. Nebojša je bio sin bogatog trgovca, te mu je pružen život blagostanja praćen obrazovanjem i zadovoljstvima elite. Ubirao je beskrajne plodove očevoг dana, uživajući u bezbrižnosti svakog novog dana. Iako nije predstavljao uobičajeni primer snobovitosti, kakav bi se očekivao od jednog takvog primerka, urneo je, povremeno, da podbode siromašnije prijatelje, nekad svesno, nekad nesvesno. „Čim me počastiš tim skupim nemačkim duvanom, oplemenićemo vazduh oko ovog stola!“, odgovorio je Ratko, pošaljajući i polukiselim osmehom, deleći karte i ispuštajući, prkosno, novi oblak dima.

„Dajte malo tišine vas dvojici! Misim da će sav vaš duvan za-vršiti kod mene!“, dobacivao je Jozo, grohotom se smejući, „Osećam da je Fortuna večeras na mojoj strani!“

Jozo je dobar deo svog života proveo na brodu, zaradivši dovoljno novca za prerano penzionisanje i lagodan i miran život. Dva su mu gradska stana obezbedila dodatni priliv rentijerskog prihoda, a mala kuća na ostrvu mu je pružila bezbrižnost ispijanja vina u hladu loze.

„Sva trojica biste mogli da se okanete tog otrova koji, ama baš, ničemu ne služi!“, dodao je Martin, gledajući karte u rukama.

On je bio veliki atletičar, ne toliko imućan koliko slavan. Silne zlatne medalje, te lovorike novog doba, dale su mu status heroja. Još uvek je živio životom sportiste, vežbajući pomalo i hraneci se zdravo. Naravno, bio je zakleti protivnik konzumiranja duvana.

„Šta tebe briga šta ja radim sa svojim plućima?!“, dobaci Ratko, busajući se u ta ista pluća.

„U pravu si! Nije me briga! Pitaš se...!“

„Raub!“

„He, he, he! Čudna li čuda! Baš vojnik da viče raub!“, promrmlja Nebojša, sa podsmehom i dobrom dozum cinizma.

„Nazivaš li ti to mene sa razbojnikom?!“, planuo je Ratko sa sjajem litnjeg u oku.

„Ne, tebe lično! Ali vojnike, uopšteno...da, naravno!“

„Ja sam vojnik i nikada nisam opljačkao nikoga, niti sam otimao! Kao ni svi moji drugovi i kolege! Istina je da, u ratnim vremenima, mnogi ratnici pljačkaju i čine mnogo zla, ali to nisu pravi vojnici. Svaki pravi, školovani vojnik je prvenstveno učen časti i moralu!“

„Veliki deo toga što kažeš je istina“, ubaci se Jozo, paleći duvan u lulu, „ali dobro znaš da je vojska organizam, i da funkcioniše kao jedinstvena celina! Ja sam učio za mornaričkog oficira u ratnoj mornarici! Ti, kao pojedinac, možda jesi častan, ali vojska u celini nije, a to je zato što je ne vode vojnici. Pravi vojnik jeste učen časti i moralu, ali iznad njega je vladalac, političar, koji nije vojnik, a još manje je častan!“

Kada sam to shvatio, napustio sam vojsku jer nisam mogao da podnesem da kao vojnik, ispunivši svoju svrhu, pred pobedom nad neprijateljem dobijem naređenje vladalaca da se povučem, jer je politika trgovala granicama i životima!“ „A napustio si je i zato jer se mnogo više novca zarađuje na trgovačkim i putničkim brodovima!“, sa podsmehom je dodao Nebojša.

„Ima i tu istine!“, uz glasan smeh, dovrši Jozo.

„Ne ljuti se toliko, Ratko!“, saosećajno se uključio Martin, „Budi zadovoljan što si stacioniran med' gradskim zidinama a ne u planini gde se gine!“

„Može se ginuti i u gradu!“, revoltirano je Ratko uzviknuo.

„U gradu se umire od trešnje ili kuge ili prirodnom smrću, od nečeg što je Božja volja, a ne od neke gluposti i sprdačine kakva je rat!“, hrapavim glasom dobacivao je Milan, zapisujući stih.

„A sad, Ratko, mogao bi da častiš turu kad si već ođneo ovu ruku, a ti, Milane, ostavi se mudrovanja i donesi bokal vina!“, zaključio je Martin, uz smeh koji su svi ispratili.

Tako je, vazda, teške reči smenjivao osmeh, velike probleme, sitna šega, crne misli, crveno vino, a, sve njih, je razdvajala tanka i krhka linija, čak nevidljiva neupućenom oku, pa ipak postojava. Smenjivale su se Jozine pomorske priče, Nebojšino gundanje i zanimanje za umetnost, Milanovo dobacivanje kako Nebojša voli njegovu kafanu jer u njoj i gospoda mogu slobodno da prdnu, Ratkova ideologija i mladaćaka zadovoljstva, i Martinove dogodovštine i uspeši, kao što su se smenjivali i bokali vina na stolu i ratovi i primirja u svetu. Kako je veće odmicalo, uložu su se povećavali kao nivo vina u krvi. Možda je to zbog toga što bahusov šegrt udeležuje ne-nadane gutljaje hrabrosti i opuštenosti. Ipak, kada se kamara na kockarskom stolu poveća, češći su trenuci ozbiljnosti, koliko god da se vina sa krvlju izmešalo.

Lejla je ušla sahranjujući reči, čak i one ozbiljne, zaustavljajući sve započete kafanske bitke i neupaliene duvane. Tajac je nastao kao da će reći, pa čak i zvuk, poremetiti pogled na lokne, krunisane jednim plavim, skoro belim pramenom, kojima se jugo poigravao kao da je prste u njih zaronio, na lepršavu snežno belu haljinu i pod njom izvajano telo, na noge koje su milovale patos. Hodala je Lejla kao da pleše, povezujući stvari, a koža joj ostavlja trag na vazduhu.

Učila je još jedan bokal vina, pred zatvaranje šanka. Noć je obojio jedan od onih momenata koji iste još jednu turu svega. Jozo je zapalio duvan. Nebojša je zapalio skupu, Ratko jeftinu cigaretu. Martin je presekao špil. Zamolili su Lejlu da izbaci kartu. Prišla je, obasjana majčinskim osmehom, i izbacila sedmicu na astal. Nema rauba! Na talonu je adut...herc! Četvorka za stolom se značajno pogledala, sa čudnovatim i jedinstvenim razumevanjem trenutka. Jozo je povukao dim iz lule, setno se osmehnulo.

„Stavljam kuću na ostrvu!“, reče Jozo sa setnim osmehom, ispuštajući oblak dima.

„Ja dajem oćev posao!“, pratio je Nebojša.

„Ja dajem sve svoje zlatne pehare i medalje!“, dodao je Martin

Sva trojica su, bez trunke prekora ili negodovanja, pogledali u Ratka. On je nekoliko trenutaka ćutao, da bi, na posletku, rekao

„Tražim prekomandu za front!“

Martin je podelio karte, koje su ostale licem ka stolu okrenute. Niko ih nije dirao. Lejla je donosila bokal čarobnim hodom, koji je budio sumnju ateista, dok je beli pramen, Talijin pelcer, obavijao prostoriju. Znali su da će partiju dobiti onaj kome pride. Milan je spustio olovku na sto. Napisao je stih. „Na galebom krilo vezat će se konac tvojih kretnji!“, prozborio je, otpio gutljaj vina i pogledao u nebo.

Koncem pr konca, zavladao je potpuni mrak. Da li je to njihov bio mrak, ili opšti mrak, ostaje nepoznanica. Da li su se pitali kakvim koncem završava Lejlin ples i kakav konac naslućuju karte skrivajući lice? Da li su se pitali šta piše na parčetu hartije koja leži, na Milanovom stolu, između čaše i olovke? Nisu se ništa pitali. Konac je uvek bio kraj. Dogodio se to petog dana, desetog meseca, prve godine,

posljednje decenije dvadesetog veka.

Blagi talasi su ljuštali barku. Jarbol je dirigovao u ritmu mae-strala a sunce se prolivalo na površinu mora. Čovek, sede kose i lica ukrašenog borama kao brazdama biča sudbine, dremao je na palubi. Bat sitnih koraka na doku ga je prenuo iz sna, pa je mrzovoljno pridigao svoje žilavo telo. Na doku je stajala desetogodišnja devojčica, plavih očiju koje su izvirivale iz lokni ukrašenih plavim, skoro belim, čuperkom. Trnci su strujali svakom žilom, i svakom sedom dlakom, morskog vuka, a odsjaj zvezde nad pučinom je zaigrao u oku.

„Možemo li moja majka i ja da isplovimo sa vama večeras?“, učtivo je upitala Lejla.

STAMBENE IGRE STARIJIH

Dražen Jergović (Zagreb / Hrvatska)

Najnestrpljiviji je striček Steve. Svakom malo izlazi pred zgradu provjeriti da li je njegov prethodnik oslobodio toliko traženo mjesto za „klofanje“. Balkon mu je na suprotnoj strani zgrade s koje se ne vidi željezni stup namijenjen ovoj rekreaciji. Zato je i nervozan, a zna i pripremiti susjedima da napokon završe s poslom. Onako vrcvati i s tikovima u ramenu i vratu djeluje kao da izaziva neku frku. Kapu sa šiltnom namješta svakih dvadeset do trideset sekundi, a ovu radnju odmah potom prati i nezaobilazno češkanje po tjemenu pročelave glave. Nitko ga baš ne doživljava jer je već prilično star i prgov pa, usprkos svemu, izaziva tek podsmijeh okoline.

U stopu ga već godinama prati drugi parazit iz naše zgrade. To je Mara Partizanka, kako ju od milja zovem. Izuzetno oštrog jezika i podmukle naravi nema onoga s kime se nije posvađala. Narušeni odnosi s najbližim susjedima uopće ju ne zabrinjavaju. Praktički tjera ljude s „klofačkog“ poprišta i otvoreno prijeti policijom. Iz svakog razgovora izlazi kao žrtva kojoj je nanesena golema šteta. A zapravo se radi samo o povrijeđenom egu koji joj je narastao u nebesa još u drugom svjetskom ratu, kad je bila prilježna brojnih jugo majora koje je rado osporizivala između bitaka i juriša na Nijemce. Stara i debela, ali iznenađujuće okretna, fizičkim radom i vještio na biciklu održava dobru formu i u sedamdesetoj godini života. Za razliku od Steve, ona je mnogo opasnija i konkretnija u zlobnim namjerama. Meni je tako u trenucima ljutnje svojevremeno izbušila nogometnu kožnu loptu koju mi je baka poklonila za deseti rođendan. I to samo zato jer joj je lopta završila na balkonu, srušivši na svom putu teglu s cvijećem. Najsmješnija je kad izade van uvijek u istoj pregači koja joj sprieda seže skroz do poda, a straga joj se digne iznad listova ultra debelih i kvrgavih nogu. Ponekad zna sa stražnje strane proviriti i doriji već, pošto joj je zadnjica doista poput krušne peći. To su one goleme gaćurine zvane „pumperice“ koje mijenjaju spavačicu. Kad je „klofanje“ posjedi, nema joj premea. Našopana domaćim špekrom, čvarcima i povrćem iz svog vrtu udara baba Mara za ne povjerovati. Oblaci prašine postaju sve veći, a grasci znoja joj se slijevaju s čela pa niz leđa kroz tamnoplavu pregaču na tuhnjice. Crna joj marama na glavi, kojom tobože žali nekog od palih boraca u svojoj postelji, pokupi tek pokoji kap znoja. Dobrano je izbljedita od soli koja ju je izgrizla poput Domestosa. Opanci priljui od rada u polju već su u cijelosti izbušeni. Peta i palac su na slobodi otkada ju poznajem. Iako snažna, ipak i od nje ima onih koji su bolje ispekli ovaj zanimljiv i koristan zanat.

Susjeda Elza bila je „kloferica“ i pol. Žena već u poodmaklim godinama, udovica koja živi sama, vitka, žilava i žustra, često je ispred ulaza čistila svoje otičaje. Nanule na nogama, prugasti „šlafrok“ do gležnjeva i rubac u sjedoj kosi bila je oprema žene koja više od svega drži do urednosti. Ona predstavlja ideal čistoće naše stambene zgrade i svojevrsna je ikona za rudišnost. Njezin defile s omanjim tepihom

smotanim u rulu, kojeg nosi pod desnom miškom između rastrčane dečurlije na parking, osobito je upečatljiv za promatranje. Poput imenjakinje Elisabeth Taylor u jednom crno-bijelom filmu, zamahnula je glavom, podigla visoko bradu i koračala sigurno pored mnoštva. U lijevoj ruci je držala tzv. „klofer“ – spravu za udaranje po prašnjavom tepihu, koji se danas zasigurno više ne proizvodi. Ako ga negdje eventualno i ima, onda je to najvjerovatnije u Pevecu, negdje na prastarim policama uz hrpe neprodanih zalih. Tako oboruzana izašla je iz stana u prizemlju nakon triško oprane kose. Valjda je odlučila da osim čiste glave mora imati i čist stan, jer takav je ovdje red. Zapravila se tako teta Elza već nakon petnaestak minuta u dobroj namjeri da bude bez bakterija i grinja iz tepiha u stanu. Vikleri u kosi stajali su joj kao ovci kravata. Kad se umorila od „klofanja“, vratila se nakratko u stan po osvježenje u vidu kave koju je obožavala. I moja baka je znala dolje svratiti na to omiljeno dobrosusjedsko piće koje osvježava, kratki dosadu i podiže adrenalin. Vrijeme njene nepažnje spretni vragolanci iz susjedne zgrade su iskoristili za zalijevanje tepiha nekim čudnim žutim lakom i potom se sakrili na sigurno. Sa zanimanjem sam pratio što će se dalje dogoditi. Uvidjevši što su joj priredili, gospođa je počela hysterizirati i nekontrolirano psovati. Ljutito je bacila manji duguljasti tepih na travu i ponovo se sjurila u stan. Nedugo zatim iznjela je neke deterdžente i četku te otpočela s pranjem mrljama uneređenog tepiha. Stalno je prigovarala i grizla se u sebi, vidno kukajući s jedinom nepoznanicom: Tko bi joj to mogao učiniti i zašto? Ja sam se, naravno, kočio od smijeha na balkonu i zanemario u potpunosti učenje i domaće zadaće.

Navečer, kad sam se vratio iz škole, jedva čitko napisano drenom olovkom krupnim slovima stajalo je na papirnatoj ceduljici zalijepljenoj samoljepljivom trakom na ulaznim vratima u stubište:

„OD SUTRA BIĆE PRIVREMENO OBUSTAVLJENO KLOFANJE TEPIHA. NAŠA SUSJEDA IZ PRIZEMLJA ŽALILA SE KUĆNOM SAVJETU ZBOG STETO KOJA JOJ JE NANESENA, A TEPIH UNIŠTEN. AKO SE DO KRAJA TJEDNA NE JAVI OSOBA KOJA JE OVO UČINILA, SPOMENUTU STETU ĆE PODMIRITI SVI STANARI PODJEDNAKO IZ VLASTITOG DŽEPA. MOLIM ZA SURADNJU. HVALA!“

PREDSJEDNIK KUĆNOG SAVJETA*

OŽILJAK

Vladimira Becić (Dugo Selo / Hrvatska)

„Dodaj sa mnom.“ Pružio je ruku. Prsti su mu se raširili u zraku i zaplesali, kao i uvijek. Malo se zabijajući noktima u dlan, malo pokušavajući osloniti se na zrak koji je postajao sve gušći kako je vrijeme prolazilo.

„Ne...“ Glas mi je bio tih.

„Daj... nemojmo opet o tome.“ Prsti su se spleli u pest, zubi zasjali u mraku. Nije ovo bio prvi put.

„Ne.“

Volio je ovu igru. A noć je tek počela. Mjesec mu je obasjao lice tren prije nego li je progovorio.

Ovaj put svojim glasom.

Dan je bio jedge. Noći nešto sasvim drugo. Danju sam se mogao praviti da se ništa nije dogodilo. Da se nisam promijenio. Noću... sam bio sam. Nisam bio sam. I to je bilo... i dobro i loše. Nekada nisam imao ništa protiv snova. Bile su to priče za malu djecu. Samo šarene slike i koja besmislena riječ. Ništa drugo.

Nakon... onog što se nije dogodilo... priče su dobile smisao. Slike su dobile boje. Riječi su dobile glas. Njegov glas.

„Dodaj! Sad! Odmah!“

Vrisak me razbudio. Tri riječi su mi još odjekivale u glavi.

Prokleo sam tren u kojem sam se javio.

"Što je sad?"

"Ne mogu izaći..."

Tako tipično, pomislio sam i rukom prekrio oči.

"Reci nekome da te izvuče van, ja se ne dižem iz kreveta."

"Nema nikog. Sam sam u autu..." Glas se počeo kriviti, kao da ga zanosi vjetar.

"Kakav auto? Pa ti ne voziš."

Trenutak kasnije sam shvatio. Ne smiješ voziti i ne voziš njemu ne znaš isto.

Mogao sam krenuti odmah. Nisam. Umio sam se, otuširao, popio kavu. I tek onda počeo zvati mjesta s kojih je mogao uzeti auto. Nisam trebao pitati kuda se uputio.

Nije bio daleko. Da nije bilo zavoja, možda bi i stigao do kuće. Našao sam ga sputanog između dva debla, zgrčenog i zgužvanog poput odbačenog ometa čokolade. Izobliveni proraz prozora obuhvatili su poznati prsti. Nježno, kao i sve što je doticao. Prišao sam i primio ih. Bili su hladni kao i uvijek.

Pokušao sam otvoriti vrata, nije išlo. Rukama razdvojiti lim, krhkih na pogled, tvrdoglav na dodir. Trebao sam se sjetiti nazvati nekoga. Zvati pomoć. Nisam. Pokušavao sam sam. Ne znam zašto. Ne želim znati.

"Vidjet ćeš, bit će nam zabavno."

"Nije. Zabavno." Nikad nije. Iako sam se na početku pravio kao da jest. Nije bilo. Bilo je bitno samo da je tu. Uz mene. Ponovo.

"Nisam ni mislio da tebi bude zabavno." Skladne crte lica su izgubile na svojoj mekoći pretvarajući se u dobro poznatu masku.

Noć je počinjala. Pun je mjesec nahrupio u prostoriju ispušnjavajući je hladnom svjetlošću. Poželio sam pobjeći. Nisam mogao. Ne. Mogao sam. Nisam smio. Ili nisam želio. Ne i ovaj put.

"Nisi trebao doći."

"Zašto? Zvao si me."

"To je bilo... pogrešno." Zadnja se riječ stopila s tišinom.

"Oh?" Više uzdah nego pitanje. Korak udaljeniji.

Možda ipak ode.

Nije. Ostao je. Stajao je tamo dok se mrak kovitao oko njega, ne skrivajući ga, ma koliko mu želio ne vidjeti lice. Ne ponovno. Ne opet. Stajao je i čekao. Kao i uvijek, potpuno opušten. Uzdignute brade, s naznakom osmijeha u uglu usana.

Zatvorio sam oči da potisnem sjećanje. Neko drugo vrijeme. Sretno vrijeme. Neka druga zemlja. Obećana zemlja. Mi, djeca puštena s lanca. On, u potrazi za snovima. Ja, za profitom. Tad sam ga izgubio.

"Nisi trebao doći", ponovio sam.

Nisam se usudio reći "Idi." Ne ponovo. Ne opet. Nisam ga želio ponovo izgubiti. A opet, činio me tako nesigurnim u ono što jesam. Sada. Što sam ikad bio. Bez njega.

Ljudi su se brzo skupili, puno prije negoli sam bio spreman. Bolničar me odveo u stranu. Policajac me pratio u stopu. Postavljaio pitanja. Zahtijevao odgovore.

"Zvao vas je?"

"Da."

"Rekao je da dolazi?"

"Ne."

"Znali ste da ne smije voziti?"

"Da."

"Zašto niste odmah nazvali?"

"Nisam mu želio praviti probleme."

"Znali ste u kakvom je stanju?"

"Ne, nisam."

"Znali ste da ne smije voziti?"

"To ste me već pitali."

"I svejedno niste nazvali nikoga."

"Ne, nisam."

"Ni kad ste došli ovamo?"

"Ne."

"Zašto?"

"Nisam se sjetio."

"Kako to..."

"Čovjek je u šoku." Čovjek čije sam prste mutno osjećao na svom zapešću je digao glavu i pogledao policajca. Bio sam mu neizmjereno zahvalan.

I ne samo na kose. Nije postavljao pitanja. Nije zahtijevao odgovore. Samo je pitao želim li u bolnicu. Odbio sam. Nije bilo razloga. Zavoji na rukama nisu bili nešto na što nisam već bio navikao. Istina, iz drugih razloga. Ovo je bilo ništa prema tome. Barem sam tako mislio tada. Sada, nisam bio više toliko siguran.

"Sada sam tu", slegnuo je ramenima, kao da ne može otići. I sjeo na pod. Prekrizio noge i ispružio ruke ispred sebe pa ih podigao iznad glave. Istegnuo se. Ispravio. Nakrivio glavu tako da mu kosa padne na oči. A zatim me pogledao. "Zašto si me zvao ako si znao da je to pogrešno?"

"Nisam razmišljao."

Crte lica su mu se uozbiljile, a osmijeh postao drugačiji.

Jasniji. Oštriji. Bolniji. Spustio je ruke u krilo i skoro nečujnim glasom upitao:

"Zašto je pogrešno?"

Dlanovi položeni na glatku drvenu površinu su počeli kliziti. Noktima sam potražio uporište, nadajući se da on to ne vidi. Uzalud. Pogled mu se zaustavio na mojoj desnoj ruci. Onoj na kojoj je bio ožiljak. A zatim se polako, polako podigao i susreo moj. Bio je uveseljen, kao i uvijek kad bi otkrio nešto novo. Nešto samo njemu zabavno.

"Zato jer neke stvari treba ostaviti tamo gdje jesu."

Nije odgovorio. Samo me promatrao. S visoka. Sjedeći na podu. Nešto što je samo on mogao postići.

"To je tako nedostojno tebe", na kraju je uzdahnuo i odmahnuo glavom. Zabacio je ruke iza sebe i oslonio se na dlanove. Lice je okrenuto prema prozoru. Oči su mu bile zatavorene. Usne razmaknute tek toliko. Osmijeh je i dalje titrao u kutu, ne gubeći se čak ni pod direktnom svjetlošću izvana. Pokušao sam spustiti pogled. Gledati u drugu stranu. Bilo gdje samo ne u to lice. Bilo je to nemoguće. Onda. I sada. Isto.

"Nedostojno?" upitao sam, odustajući.

"Možeš ti to puno bolje sročiti."

"Sročiti?" ponavljao sam, bolno svjestan koliko nisam u stanju razmišljati. Nestani! Želio sam mu reći. Ali nisam mogao. Nikad nisam.

"Da. Sročiti. Stvoriti. Ako već ne želiš reći istinu. Neka si znao, znaš?" Otvorio je oči, ne gledajući u mene.

U njima više nije bilo ničega. Ni smijeha, ni uveseljenosti. Ničeg. Na trenutak sam pomislio da su potpuno prazne. A onda se okrenuo prema meni.

"Znao si biti iskren. A ako ne, onda si bar znao biti uvjerljiv. Sada nisi ni jedno ni drugo."

Shvatio sam zašto ga nikada više nisam želio vidjeti. Gledajući me, u očima sam mu mogao vidjeti samo razočaranje.

Nikad nisam bio dovoljno dobar. Ni sebi. Ni drugima. Njemu jesam. Nekako.

I zato je sve bilo puno teže. I onda. I sad.

Tog dana, sjedeći na tlu pored skršenog auta, držeći ga za ruku, mogao sam donijeti ispravnu odluku. Nisam. Ožiljak na ruci je bio dokaz. Pustio sam ga da ode. Ponovo. Sam kao onda.

Tišina se razvlačila po sobi. U noćima poput ove riječi su odavno izgubile smisao. Svejedno sam želio da kaže bilo što. Bolno. Ili ne. Svejedno. Samo da ga čujem. Ponovo. Sam nisam imao što za reći. Sve je zvučalo istrošeno. Već rečeno. Već porečeno.

Tama je gubila boju i biljedila. Brisala njegov obris, ali ne i osmijeh. Gurala sve zvukove, osim nje. Na odlasku ju je, kao i uvijek, izgovorio. Svojim glasom. Da zapamtim. Da ne zaboravim.

"Još uvijek vjerujem u tebe."

NEGDE IZMEĐU

Branko Ječmenica (Ub / Srbija)

Zvuk dolazi u talasima. Zvona poput stubova pridržavaju sunčev disk.

-E, a o čemu je bila izložba?

-O jednom svetu koji nevidimo. O našim životima.

Zlatna boja se raspršila u zagrljaju purpurne, kao nešto plemenito što umire.

-Stvarno ne bi trebala toliko da piješ.

-Dobro neću. Izašla sam da budem malo sa tobom, da vidimo tu izložbu i da nam bude lepo.

-Znam, ali ipak mnogo piješ.

-Dobro neću više, rekla sam!

Daj mi ruku. Jesi li nekad razmišljao o našim sećanjima?

Među bojama na nebu počinje borba za prevlast.

-Nisam. Šta o njima?

-Pa to, da mi imamo samo sećanja i ništa više.

Danas se držimo za ruke, ti mi maziš kosu, a sutra ćemo se samo sećati toga i nećemo znati da li stvarno desilo.

-Nikada ništa ne možemo da znamo.

-Ali ja bih volela da znam, da osećam, da smo imali nešto lepo, nekada.

Nastaje grč, bogato prelivanje i presipanje. San svih koji mogu da sanjaju nalazi se tu, viđen očima budnih.

-Ako bi ta sećanja bila lažna, ako laž i istina ne postoje, da li bi mogla da kažeš i uradiš sve što želiš? Da li bi tada imala nas, odavde do večnosti?

-Ako ništa ne bi postojalo samo bi mi postojali.

-Moje ruke, ti i tvoja haljina. Ništa više.

-Svida ti se?

-Veoma. Lepo ti stoji. Šteta što si prosula vino po njoj.

-Vidi stvarno. Ne sećam se da smo pili vino večeras.

Još hladnije, prikladaju se tamni tonovi, kao skrma.

-Jesmo, na izložbi.

-E, a o čemu je bila izložba?

-O tebi i meni, o svima nama. O svemu što može da stane između mikroskopa i teleskopa.

-A da, sećam se, baš je bilo lepo. Sipaj mi još malo.

-Previše piješ. Sipaj sama.

-Sipaj mi ti.

-Zašto piješ toliko?

-Šta drugo da radim sa svojom mladošću.

Pobedena, nežnost odlazi. Nastaje neki čudan spoj. Kao da zemlja daje svoj doprinos dešavanju na nebu. Rađa se siva.

-Hoćeš li me se sećati?

-Uvek.

-A hoću li biti lepa kad me se budeš sećao?

-Bićemo lepi oboje. Bićemo najlepši. Kad sva sećanja nestanu bićemo samo ti i ja. Zagrljeni.

-Isto kao sad?

-Isto kao sad.

-A gde ćemo biti? Hoće li nas videti mikroskopom ili teleskopom?

-Bićemo negde između. U plodovima moje mašte.

Na njenom dlanu poslednji konci skerletne. Duboko u indigo očima igraju se ljubičasta zrnca. Siva se topi na nebu, odvajajući se od njega u vidu dve gugutke koje sleću na zlatan krst. One gledaju naš zalazak, večni par i dine snova koje se pred očima budnih talasaju i zapljuskuju im oči.

KAO DA SU NOĆI VEČNE

Franjo Francić (Sečovelje / Slovenija)

Domska deca su u devet odlazila na spavanja. Dežurna vaspitačica je mrzovoljno prišla krevetu. Koji je za vas razapet bio, odjekivalo je u mislima male Katiche. Vaspitačica se nagurnula prema njoj i opazila da oko vrata ima posrebrene

lančić, na kojem je privesak bilo raspelo. Jednim samim pokretom joj je strgnula lančić.

»Rekla sam ti da te gluposti ne stavljaš oko vrata«, raspuhala se ljutito pre nego što je ugasila svetlo.

Koji je za vas razapet bio, opet se javila misao.

Nebo na kvadratu, san bez snova, detinjstvo bez ljubavi.

Za božićnu večeru deca su dobila čorbu i naranču.

Katica je naranču stiskala u ruci, posmatrala je u mraku i mirisala. Kad budem velika, imaću beskonačno mnogo naranči, pomislila je.

U prijemnoj sobi je sve bilo pripremljeno za zabavu. Raskošno servirani stolovi su se povijali od raznih dobara.

Katica je otišla od garderobe. Pomerila je poklopac sa malog otvora i provirila. Da se i ne znam koliko tudila, nije videla ništa drugo osim velikog koša naranči. Otvorila je prozor i daleko bacila svoju naranču.

U marku su svetlucale dečje oči.

Ko bi razumeo ovaj svet, kao da sunce i mesec ne znaju za srećne zvezde, kao da u vetru plaču grane domske trešnje.

Tamo na dvorištu, u blatnoj lokvi, srebrni zraci su milovali odbačenu naranču.

Kao da su noći večne.

PREDIZBORNA

Alen Rotim-Ilić (Široki Brijeg / BiH)

-Drago naše biračko tijelo,

čestitamo na izdržljivosti – evo nešto vas je i ostalo na rodnoj grudi. Sve objede i lažna obećanja onih drugih što se, za razliku od nas, bore samo za pozicije – nisu vam dale petama vetra.

-A dadnete li nam sada svoj glas, dižete glas za evropsku orijentaciju jedine nam domovine. Zasukat ćemo rukave i pripremiti put za odljev mozгова ka Evropskoj uniji - toj poslednjoj mogućnosti za zasnivanje radnog odnosa.

-Riješimo li problem nezaposlenosti vašim životnim odlaskom na privremeni rad u inozemstvo, lakše ćemo sve svoje, do devetog koljena, implementirati u državnu administraciju. Papirologijom neka zarade za kruh svagdašnji, makar svakodnevno ostajali radeći čak do podne.

-Ukažete li povjerenje meni i mojim,

povjerovali ste da uživate u blagostanju prava i pravne države. Lakovjernima nudimo čak i pravo da nas tuže, jer svaka presuda u vašu korist ionako će uvijek prije stići do zastare nego do naplate.

-Zaokružite li nas delikatno,

na čeonu mjestu javnih poduzeća prioritet je uhljebiti upravo vas. Zavrijedili ste unaprijeđenje zbog neumorna smješkanja i dodvoravajućeg klimanja glavom. A i bit će od vas manje štete otud iz zavjetrine.

-Birajući nas pouzdani kadar, kadri ste udariti šakom o stol te reći sudbonosno „ne“ zaostlim školama i prevaziđenom obrazovnom sustavu.

U ime našeg kurikulumu, aplicirat ćemo za opremanje najsvuvenijih privatnih škola – jamčimo stancanje elitnih diploma u rekordnom roku.

-Ako smo vi naš izbor, a u to ne sumnjamo, uredno ćemo voditi evidenciju o neuplaćenim doprinosima. Papir tripi sve, stoga se iskreno nadamo da će obećanim nam kreditima biti pokrivane sve anomalije - ali tek onima koji dožive zasluženu mirovinu.

-Budete li za naše mandatare,

nudimo i vama na dar paket akcijskih hipotekarnih kredita s kliznim kamatama. Kad već mi imamo petlju zadužiti buduću generaciju luksuznim domćencima, slobodno možete i vi sami sebe – jer kako inače mislite preživjeti?

-Ne skrenete li s našeg kolosijeka,

s velikom sigurnošću vam možemo obećati krpanje prometnica i cesta. Time ćemo ostvariti veliku uštedu u proračunu – bit će manji troškovi amortizacije našeg upravo

proširenog voznog parka.

-Odoberete li našu listu, svečano vam najavljujem izgraditi vodovod i kanalizaciju do vašeg sela. Prije 4 godine u tome su nas ometali nazadni oponenti, a njima u inat, i nakon naredne 4 godine spremno ćemo vam obećati isto to.

-Pred glasačkom kutijom ne dvojite:

apsolutno smo sigurni da će naša politička pat-pozicija ostati zapamćena kao konkratan korak unatrag za čovječanstvo, ali i njemu diametralno suprotan - iskorak za naš kućni budžet.

-Na kraju ove povijesne predizborne kampanje, koja je od krucijalne važnosti za prosperitet nas i naših obitelji, znajte da će meni bez sumnje biti bolje, a vama je ionako - svejedno. Stoga bez premišljanja zaokružite ovo pobjedničko ime i prezime:

GALEB SMRTONOŠA

Amra Razić (Šerić) (BiH)

Merimi

Raširila je grlje na vratima terase, širom otvorila staklena vrata, spustila šoljicu kafe i noge na mali okrugli sto, spremila kockicu čokolade u usta i odlučila sebi osigurati dan bez frke. Željela je da joj žienci budu mirni kao plava slana morska voda koju je posmatrala; molila se da bude u dodiru sa sobom kao more s nebom. Taman kad je odlučila baciti pogled na nalakirane vrhove prstiju koji su zaklanjali pejzaž, između njih je uplovilo beživotno žensko tijelo u crnini. Kako to kod žena biva, vrisnula je, nekoliko puta se okrenula oko svoje osi, potrčala prema telefonu i nazvala policiju. Za nekih pola sata mirna zabačena plaža postala je krcata. Neki su pokušali utvrditi da li se slučajno utopila ili su je utopili, neki su ovu nerealnu sliku pokušali smjestiti u internet-realnost, jer čega tamo nema, nije se ni desilo, a neki samo podijeliti informaciju sa sugrađanima. Novine su imale vijest: pronađeno beživotno tijelo žene u crnini, do zadrjega detalja je opisan svaki volan na njenjoj haljini, kojom farbam za kosu se koristila, da li je bila bez šminke ili ju je voda saprala, samo izrazito plava boja neba koje se ogledalo u vodi, oduzimala je nešto od tragike. Krenule su priče. Većina je bila uvjerenja da je ubijena. Kako i ne bi bila kad je radila po zatvorima kao savjetnica zatvorenica. Ko zna kome od njih se zamjerila i kako. Gdje će, jedna, njihov savjetovati, kad im je sud dao godine da dođu tobe, a ona pomislila da će im shvatanja u par susreta promijeniti, komentarisalo se. Moguće da ju je i muž ubio. Ko će osim zidova znati šta se dešava između dvoje ljudi, a oni su i živjeli sami. Obdukcijom nije utvrđeno da je ubijena. To nije utišalo gradske priče. Mora da se ubila, jer nije prežalila smrt jednog člana porodice, zato je nosila crninu. Ne, nije to, ubila se jer nikad nije prežalila bivšeg momka koji je sad sretno oženjen pa nije imalo smisla upropasti brak, a nije se moglo ni ovako živjeti. Muž se kroz plač kleo da je ujutro bila raspoložena kao svakog sunčanog dana te da je obukla crnu haljinu kako se na njoj ne bi vidjeli potencijalni tragovi znoja, jer za njegovu ženu hladovina nije postojala. Svi dušebrižnici su iznijeli svoju verziju priče nadajući se da je baš ta tačna, mediji to popratili, ali nikoga nije bilo ko bi priču mogao potvrditi. Ova tragedija je ustupila novinske stupce novoj i pala u zaborav. Ali mene još muči. Kažu da si sveznajući pripovjedač, ali očito ne znaš sve. Pusti da vam ispričam šta mi se stvarno dogodilo.

Kad zrake sunca probeđu meteoropatu, on poželji tim suncem što više dražiti kožu pa izađe napolje. Meteoropata sam ja. Čim sam progledala, obukla sam najdražu crnu haljinu, crno volim nositi ljeti jer vlažno ne mijenja boju, poljubila mužu i rekla da su motornim čamcem otići na obližnji otok - izlet. On me nije mogao pratiti, jer je morao na posao. Istim čamcem su trebale ići tri žene srednjih godina i dva mlada muškarca. Žene su se ukrcale na prednji dio čamca, muškarci sjeli u sredinu, a ja se naslonila na ogradu zadnjeg dijela plovlja. Voljela sam gledati kako čamac uznemirava

more, a ono se nakratko uznemireno počne pretvarati da se ništa nije dogodilo. Kad smo već krenuli, ugledali smo ženu kako nam maše s obale. Morali smo se vratiti po nju. Muškarci su se oduševili njenom vitkom linijom i nestrpljivo čekali da otkriju boju očiju koju je skrivao veliki obod bijelog šešira. Da su mene pitali, ostavili bi je na obali. Ne zato što je njena bijela haljina kontrirala mojoj crnoj, već što joj je šešir krasila bijela perka, koja je u meni izazvala gađenje, mučninu, kao kad vidite pregaženog psa pa jedva čekate da kraj nje prođete i zaboravite prizor, a neko drugi će se pobrinuti za lešinu. Na moju žalost, stala je između muškaraca i mene, a ja sam se priljepila uz ogradu i ponavljala u sebi: „Sad će kopno! Izdrži još malo!“ Nisam vam spomenula da imam blaži oblik pteronofobije, straha od perja, i teži oblik ornitofobije, straha od pernatih životinja. Nekoliko puta me oblio hladan znoj, ali sam perku pogledom fiksirala, a tijelo rukama pričvrstila za metalnu ogradu. Ono što me na trenutak izbezumilo i natjeralo me da spas vidim u morskim dubinama je galeb koji je sletio na ogradu između mojih ruku. Pero ispred, ptica iza mene, a more prostrano, mirno, sigurno. Poletjela sam prije galeba, osjetila olakšanje, začudila se izbezumljenim licima na čamcu i osjetila hladnoću vode. Ali od čega živis, da dodam „malo duže“, od toga umireš, rekoše, a ja potvrdih. Čamac je bio predaleko od kopna. Voda me neko vrijeme ljućala u rukama pa me umorna ispustila u svoje dubine. Nije mi loše, ne osjećam ništa, a i straha je nestalo.

LEDENA PRIČA

Mladen Topić (Bugojno / BiH)

Jutros je ranije ustao. U ovoj banani državici dan nije bio za umiranje, ali niti za življenje. Nakon njenog odlaska redovno je tumarao planinskim predjelima, stvarajući besmisleni nepreglednu arhivu fotografija, uvijek razmišljajući o smislu pravljenja istih. Kroz prozor i zavjese kao kroz mrenu na očima, rana svjetlost je dolazila do njegovog stola na kojem je skupio stvari koje će ponijeti sa sobom. Ako bi zamislili, prema klišejima, mladog bosansko-hercegovačkog čovjeka, on je bio upravo takav. Bez nekog posebnog cilja mirovao je na mjestu, poput države u kojoj živi. Dobro, ona se barem miče lijevo i desno. Na diplomu fakulteta koju još uvijek nije stavio u skupi okvir, na prozoru je sušilo sjemenke tikve. Namještaj u iznajmljivom stanu je loš, njegova odjeća je zgzušana, mačka koju je nedavno pokupio sa ulice jela je iz tanjurića za fišdžan, pored kojeg su na podu bačeni neplaćeni računi. U polumraku se dim iz njegove šoljice bave dizao u zrak i nestajao u tamnim kutovima plafona. Jučerašnje novine su sušale pod njegovim prstima, a vani su se čuli ezani i zvona. Čitanje je prekinuo da zagrizne komad prepečenog kruha koji mu uvijek razdere nuppe i ne zna zašto ga uopće jede. Tamo gdje danas ide, javili su kišu. Osim što radi za novine, strastveni je fotograf. Sve što zaradi, potroši na opremu. Uz fotelju na kojoj je sjedio, stajao je skupi trozračak i o njega okačena vrećica koja je bila ispunjena oblicima iz rijeke sa juga. Aparat je spremio u torbu, sve filtere je poslao po stolu zajedno sa objektivima, baterijama i ostalim stvarima. U malenu torbu je spremio nešto hrane i bočicu vode. Danas će fotografirati za sebe. Na planini na kojoj javljaju kišu. Kišu koja se na visini pretvorila u snijeg, a lagani snijeg u mećavu. Farovi malenog propovjedijskog automobila su dosežali daleko do stijena i pahulja je bilo sve više i više. Iako je dobro poznavao putove planine uskoro nije znao gdje se uopće nalazi, svjetla mu uopće nisu pomagala i više nije vidio niti metar ispred sebe. Bijelo, bijelo i bijelo, gledao je... Probudio se iduće jutro ne osjećajući ništa osim spokoja. Ležao je u snijegu, na trbuhu. Od stvari koje je ponjeo sa sobom nije imao ništa osim odjeće. Sunce mu je grijalo obraze. Nije mu bilo hladno i nije mu bilo vruće. Osjetio je stršanj zadata i obraze mu je slijivavim jezikom lizao pas. Održavaju ga je od sebe i sjeko. Oko sebe nije vidio ništa osim bjeline. Čak se i sama linija horizonta nije nazirala. Tek bi negdje bjelinu prekinuo vršak ponekog stabla. Sigurno je

ležao na metrima tvrdog snijega. Zagledao se u psa, a malo dalje od psa ugledao je pištolj. Zgrabio ga je i uperio u psa. Nakon što je za uzvrat dobio prijateljski pogled i tihi cvilež, spustio je pištolj. Pokušao je pomolovati psa, ali pas je samo zarežao i pokazao zube. Na trenutak se prepaó i zadihao, ali se primirio, ustao i krenuo hodati. Pas ga je pratio. Par puta ga je pokušao otjerati, no pas bi nakon njegove galame ostao sjediti nekoliko sekundi, a zatim opet krenuo naprijed za njim. Snježna površina se caklila, bila je tvrda i noge mu nisu propadale u snijeg. Nakon nekog vremena stavio je pištolj za pojas, a pas ga je prestao slijediti. Pokušao ga je dozvati, međutim pas se zaustavio i nije krenuo dalje. Uskoro će mu nedostajati. Još uvijek je sve bilo apsolutno bijelo, od odsjaja su ga već pomalo boljele oči. Mislio je da se cijelo vrijeme zapravo vrti u krug, ali nije nailazio na psa. Nakon nekog vremena u daljini je primjetio nekakvu kretnju siluete, potrčao je i uskoro ispred sebe ugledao staricu u crnom. Izgledala je nevjerovatno staro i bila je blijeda. Sivim očima se zagledala u njega, naručito mu je promatrala vrat i područje čela. Nije osjetio nelagodno, iako bi trebao. Htio ju je pitati stotinu stvari, a onda su njene tanke usne jedva se mičući izgovorile: "Ti si novi ovdje?" Njegova silna zbunjenost bila je očita, pa se starica zaputila dalje uz glasni smijeh. Pokušao je dokučiti je li to bio zloban smijeh. Htio je pitati dosta toga, ona je odlazila gledajući daleko ispred sebe, ali nije ju pokušao zaustaviti.

Hodao je dalje, hodao je brže. Tražio je put kojim bi se nastavio kretati i lakše orijentirati. Nije ga pronalazio, ali ipak nije bio nervozan, niti uplašen. Na tren mu se učinilo da vidi planinske vrhove, ali ipak, i dalje je sve bilo u magli i bjelini. Nastavio je dalje, nije osjećao umor i nije osjećao glad. Učinilo mu se da nešto čuje, zastao je, i zaista, od njega je dopirala strašna, ali prigušena buka. Zvuk je zatim bio jasniji i sve bliže, a onda je u daljini ispred sebe ugledao veliki tamnozeleni vojnički kamion kako mu se približava. Kamion se zaustavio desetak metara ispred njega nakon čega su iz njega iskočila četiri krupna vojnika u maskirnim odorama. Približavali su mu se i cerekali. Nisu imali oružje, a odore su im bile stare i na mjestima raspane. Učinilo mu se da oko tih mjesta vidi osušenu krv i opekline. Jedan od njih je povikao: "Evo ga novaki!", a ostali prasnute u smijeh. "Pogledaj ga, strašno..." reče drugi. "Pojava on nema" dobaci treći, nakon čega se planinom opet rasuo smijeh. Znao je da će primijetiti, ali stavio je ruku iza leđa i zgrabio dršku pištolja. Trznuo je rukom naprijed, brzo ga uperio u njih i povikao da mu nije jasno što se događa i šta hoće od njega. Mislio je da će se uplašiti, ali vojnici su ostali stajati na mjestu i opet se prasnuli u smijeh. "Trebao si ostaviti pištolj gdje si ga našao. Otkad si ovdje?" upitao ga je vojnik. "Od sinoć", odgovorio je zadovoljan razvojem situacije. Možda ipak nije u opasnosti. "Idemo odatle" rekao je jedan od vojnika. "Hoćemo ga povesti" upita drugi. "Ne, ostaje ovdje, sam..." odgovorio mu je kolega. "Mogli smo mu barem reći kako i kuda dalje..." povika jedan od vojnika. "Shvatit će, ima sve vrijeme ovog svijeta..." Ostao je skamenjen ispred kamiona, ne shvaćajući zašto ga ostavljaju. Vojnici su se jedan po jedan penjali na kamion, a on se zagledao u zadnjeg vojnika koji se penjao. Rukama se uhvatio za sjedalo, a noga mu je bila na prvoj željeznoj stepenici. Vojnik je na čelu imao nešto dužu kosu, međutim na potiljku kratku. Na samom potiljku prema vratu se još nazirao curak osušene krvi. Oko rupe od metka na potiljku, po kosi i nešto po ramenima su se još držali sasušeni komadići mozga, mesa i sitni komadići kostiju lubanje. Trebalo je osjetiti strah, biti šokiran i potrešen. Trebalo je vrisnuti, ali nije osjetio ništa. Nije vrisnuo, nije osjećao strah... samo je stajao skamenjen. Oni su odlazili, mislio je da će se onesvijestiti, ali i dalje je vidio bjelinu, samo bjelinu i bjelinu. Nije znao ništa o svom odlasku, nazvao bi nekoga koga voli.

Prijava nestanka i neriješen slučaj na stolu službe dobivali su svoj epilog. GSS služba je tek par tjedana nakon snježne mećave ugledala krov automobila koji je bio u maloj provaliji podno planinskog puta. U tišini i bjelini planine čuli su se

samo motori službenih vozila. Smrskano vozilo je uskoro bilo izvučeno na put. U njemu su pronašli tijelo muškarca u stanju raspadanja. Obdukcijom je utvrđeno da je muška osoba srednjih godina, nakon stravične nesreće, doživjela višestruke prijelome, prijelom vrata i puknuće prednjeg dijela lubanje.

PLEMKINJA

Anisa Pašić i Jure Divić

(Goražde / BiH, Vrgorac / Hrvatska)

Popodne je. Sunčano. Maestral puše točno koliko treba da s mora donese miris soli. Sjedimo za stolom tik do mora. Kava je na stolu, a misli ko zna gdje. Nabila je sunčane naočale i pravi se da gleda u daljinu. Gledam joj usne. Ljubljive. Slatka je kad ih na rubu uhvati zubima.

Uživala je u pogledu na morskou pčinu i osjećaju da je on promatra. Zнала je da bez obzira na ljepotu oko njih on vidi samo nju. Svoje poglede prema njemu je nastojala što više sakriti. Nije željela da osjeti kako je fascinirana njegovom oštrom, tri dana starom bradom, mrkim očima i obrvama jakim poput strijela koje je probijaju tačno kroz crud. Zvuk njegovog glasa je izazivao veće podrhtavanje njenog tijela nego jedan vjetar iz daljine.

- Znaš, svida mi se što si tako svjetloputa.

Pogledala ga je iznenađeno.

- Zbog čega bi ti se baš to svidjelo? Teško je ovakav doći na more i isti takav se vratiti kući. Bronza je u modi, znaš?!

- Da. Al' meni se svida tvoja svijetla put. Aristokratska erotika. To mi je tako jebozovno.

Zadrhtala je. Stomakom su prostrujali osjećaji želje za njegovim tamnim nabijenim tijelom. Ima nečeg u tome da se suprotnosti privlače. Željela ga je skinuti do gola i gledati. Ali je ipak spolja ostala smirena i hladnoćom na svom glasu je nastojala odagnati sve svoje misli o njemu na njoj.

- Drago mi je da ti se svida - zastala je malko, a onda dodala hladno - moje plemićko porijeklo.

Pogledao je ravno, kao da očima ispraća Jadrolinijin trajekt, a onda joj se naslonio na rame, usnama prišao k uhu i šapnuo:

- Plemkinjo, diže mi se.

I dok se snasla već ju je za ruku vodio nekuda, a ona ga je žurno slijedila tjerana iskonskom željom.

- Ovdje nas niko ne može vidit, jedino s mora, al' i tu nas zaklanja stina.

Šutke je samo sjela na žalo, a on ju je zagrio i u istom tom zagrljaju položio na leđa. Trenutak su se gledali u oči i čitali jedno drugo. Disanje je postalo otežano. Miris mora i prijenih tijela je omamljivao. Sklopila je oči i prepustila se njegovim poljupcima. Spustio je usne na mekoću njenih usana, a ruke su počele putovati niz njeno tijelo. Jezici su se miješali dok je njegov dlan klizio od koljena niz unutarnju stranu bedra prema međunožju. Već je osjećala kako gubi kontrolu nad svojim tijelom koje lagano počinje podrhtavati i izvijati se vođeno njegovim dodirima. Međunožje je bilo toplo, a gaćice mokre. Poželeo ju je. Odmah. Osjetila ga je. Bio je kao stijena iz njih. Oboje su bili toliko ispunjeni željom da im se činilo da ne mogu više čekati, inače će eksplodirati. Jednim pokretom bokova ušao je u njenu toplu nutritnu. Osjetio je kako uplovljava u njenu utrobu koja ga je čekala, topla i vlažna. Zagrlila ga je bedrima oko bokova, a uzdah se oteo iz njenog grla dok ga je osjećala kako pronalazi svoj put u nju. Guza se uzdigla kako bi se želja za njim duboko u njoj ispunila. Stisnula ga je rukama jače u zagrljaj. Napregla je sve mišiće svog tijela i prepustila se uživanju. Nabijao se u nju u ritmu njenih uzdah. A onda je na trenutak stao i pogledao kako mu kurac ulazi među vlažne usnice. Bilo je izbjegnato. Potpuno glatko. To ga je sludilo skroz. Osjetio je kovitance u svojoj glavi. Zabajao se u nju. Jako. Jako. Jako. Svoje duge crvene nokte zarila je u njegova leđa i parala ih nošena struću. Jecala je i željela da ta slast ne prestaje.

Dok su talasi udarali od stijene i prštali oko njih vodu on joj je milovao grudi, poljupcima ukrašavao vrat i spuštao se niže. Želio je da osjeti nabrekle bradavice na vrhu svog nosa, usana, a onda... Sisao ju je, ljubio, pijukao... Drhtala je poput lista na grani u kasnu jesen. Imala je lijepe svijetle grudi s prekrasnim bradavicama. Lizao je vrh lijeve, a desnu mazio prstima. Stiskao je bradavice između dva prsta, a onda spustio glavu na trbuh. Poljubio joj pupak i ravno sklizao glavom niže. Podvukao je dlanove pod guze, a onda ih povukao prema sebi. Samo je prislono usne na stidni brijeg, a onda jezikom prošao kroz vlažni razdjeljak. Lagano, od dolje prema vrhu. I stavio usne na klitoris.

Vrisnula je... Nožni mišići su se zategnuli, jače je nogama uprla u vreli kamen i izvila tijelo. Ruke je stavila na njegovu glavu, prste uvukla u kosu i uzdasima ga vodila ka svom vrhuncu. Lizao joj je klitoris, usnama stisako usnice, jednu pa drugu. Rukama joj je jako stiskao guze, a onda uvukao jezik u vlažni procjep. Pod rukama je osjećao kako se meškolji. Poželio je da mu svrši na jeziku. Izvadio ga je, osjetio brkove kako mu mirišu na njene sokove, a onda ponovno spustio usne i počeo lizati rastvoreni procjep. Gubila je osjećaj za stvarnost, spajala se sa nebom iznad njih i nestajala u morskim dubinama iza... Grčila se... Stenjala... Jecala... I molila ga da ne prestaje. Još... Još... Jooooooh...

Osjetio je kako joj se tijelo naglo zgrčilo, potpuno ukočilo, a onda polako opušteno prodisalo... Udisala je osebuje morskog mirisa punim plućima. Poželio je da joj ga stavi u usta za kraj. Uzeo je njenu ruku i stavio joj dlan pod svoja jaja. Na licu su mu se ukazale bore smijalice. Približila je svoje pune, sočne usne njegovom spolovilu i poljubila ga. Kratko poput nježnog dodira latica ruže. Osjetila je svoj miris na njemu, a onda ga nastavila obasipati poljupcima cijelom dužinom. Želio je da ga što prije stavi u usta, a ona ga je izazivala kratkim dodirima usana i nestašnih prstiju. Igrala se i uživala u njegovoj nabreklosti i želji. Potom ga je cijelog stavila u usta, a on je zastenjao. Gutala ga je. Spuštala se rukom preko i usnama upijala, jezikom milovala, ponekad malo zubima grickala. Ubrzavala je svoje pokrete, a on joj je određivao ritam mičući se naprijed-nazad. Stiskala ga je sve više i sisala sve brže. Brže. Brrrreee. A onda mu prošaptala da želi njegovu vrelu spermu u svojim ustima. Osjetio je kako mu mozak ide na off. U jednom trenu sav razum je nestao. Iz grla mu se prosuo krik:

- Aaaaah!

Usta su joj bila puna njegove suštine. Uspravila se i pogledala ga u oči. On ju je uzeo u zagrljaj i jako stisnuo. Potom joj je lice stavio među dlanove i poljubio u usta koja su mirisala na njega.

- Dodi, sjedi.

Sjela je na žalo kraj njega.

- Ajde, sad legni ovako na leđa. Ispruži se.

Šutke je legla do njega. Ispružio je desnu ruku i povukao joj glavu na svoja prsa.

- Gledaj sad ravno, pričat ću ti.

- Kad sam bio mali, ovako bi ležao na plaži i gledao oblake

kako putuju. Pratim različite oblike kako plove po nebu i nestaju. Bijeli po plavom nebu. To mi je omiljeni sport. Ne radim to više tako često, al' još uvijek to volim. Daje mi neki lijepi osjećaj. Nikad to nisam radio u dvojce.

- Voliš li oblake?

Uzdahnula je ispunjena prelijepim osjećajem slobode. Nebo iznad njih je bilo prelijepo, a otkucaji srca koji su dopirali iz njegovih grudi činili su je još sretnijom.

- Da. Volim. I ja sam kao dijete pokušavala prepoznati različite oblike u putujućim oblacima. Uvijek sam se pitala gdje će otputovati, do koga će stići i da li još neko u tom istom momentu zuri u nebo i vidi isti oblik kao ja.

Brk mu se nasmijao. Držao je u zagrljaju svoju srodnu dušu koja večeras mora stići na trajekt i odlazi na svoj omiljeni otok.

- Znaš, jako bi volio kad bi večeras zakasnila na trajekt.

- I šta onda?

- Sakrit ću te u tišinu borova. Bit ćeš moja, a mogu te sakriti

u svoju spavaću sobu pa da ja budem tvoj. Šta ti se više sviđa? Ili ćeš pak otići na taj otok, a mene ostaviti samog na ovoj obali?

- Svidaju mi se borovi. Samo pazi, borove iglice lijepo mirišu, ali su neugodne kad mi se u kosu upletu.

- Lipa, na ovoj obali samo se moji prsti mogu uplesti u tvoju kosu.

Spustio je usne na njenu kosu i ljubio je.

Trajekt je već bio na pučini. Isplavio je davno. A ona je to znala.

Jägermeister

**RADIO DOBRE VIBRACIJE • RADIO ŠIROKI BRIJEG • RADIO GRUDE •
RADIO LJUBUŠKI • RADIO PLUS POSUŠJE • OBIČAN RADIO MOSTAR**

www.bljesak.info • www.jabuka.tv • www.abcportal.info • www.poskok.info •
www.dnevnik.ba • www.hercegovina.info • www.bhclubbing.com • www.livno-online.com •
www.grude-online.info • www.brotnjo.info • www.ljportal.com • www.caportal.net •
www.posusje-online.com • www.citluk.net • www.modamo.info • www.boboska.info

ČETVRTAK 28.07.2016.

20:03 Otvaranje festivala

20:11 Glazbeni program u konkurenciji

Magnolija (Split / Hrvatska)

Clouie (Voloder / Hrvatska)

Material damage (Dubrovnik / Hrvatska)

21:14 Filmovi u konkurenciji

Čudotvorna tvornica sinjska (Split / Hrvatska) - Rino Efendić

Jedan dan (Šamac / BiH) - Janja Bijelić

Open (Pula / Hrvatska) - ij.PINO

Tako zakon nalaže (Banja Luka / BiH) - Mladen Vučković

The Bridge (Široki Brijeg / BiH) - MFF School

Smoking Kills (Čeminac / Hrvatska) - David Bagarić

Naš kruh (Pridraga / Hrvatska) - Luka Klapan

22:10 Glazbeni program izvan konkurencije

ZABRANJENO PUŠENJE (Zagreb / Hrvatska)

PETAK 29.07.2016.

20:09 Otvaranje druge večeri festivala

20:16 Glazbeni program u konkurenciji

Svemir (Zagreb / Hrvatska)

Getrou (Mostar / BiH)

Pink Punk (Split / Hrvatska)

21:11 Filmovi u konkurenciji

Kamera (Banja Luka / BiH) - Vanja Milošević

Procep (Beograd / Srbija) - Marija Rodić

Fatalist (Priština / Kosovo) - Edin Alija

Posljedice (Konjic / BiH) - Adnan Mujkić

Please Don't Dance With the Devil (Split / Hrvatska) - Andrijana Šarolić

Lutak (Omiš / Hrvatska) - Filmska škola CZK Omiš

Step into the Woods (Široki Brijeg / BiH) - MFF School

22:16 Glazbeni program izvan konkurencije

S.A.R.S. (Beograd / Srbija)

SUBOTA 30.07.2016.

20:08 Otvaranje treće večeri festivala

20:17 Glazbeni program u konkurenciji

Human (Zagreb / Hrvatska)

Karma Guru (Tuzla / BiH)

Tale Quale (Mostar / BiH)

21:14 Filmovi u konkurenciji

Logs (Bosanska Otoka / BiH) - Aid Bešić

Zajedno (Zemun / Srbija) - Nikola Stojanović

Eho (Posušje / BiH) - Ivana Bešlić Penava

Ugasi svjetlo (Šamac / BiH) - Janja Bijelić

Krhotine (Split / Hrvatska) - Karlo Jakić

Visual Decay (Čeminac / Hrvatska) - David Bagarić

Distopija (Metković / Hrvatska) - Igor Dropuljić

Zatvori vodu (Posušje / BiH) - Jana Čamber

22:06 Proglašenje pobjednika WHF No.14.

22:21 Glazbeni program izvan konkurencije

NATALI DIZDAR (Zagreb / Hrvatska)

**NO.14.
WESTFEST
HERZEGOWINA**
ŠIROKI BRIJEG, OD 28. DO 30.07.2016.